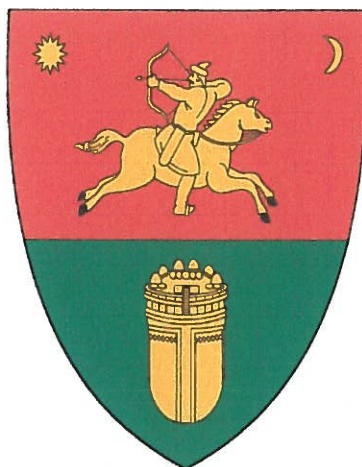

Törtel Község Önkormányzatának Környezetvédelmi Programja

2023. augusztus

ALÁÍRÓ-LAP

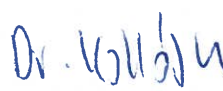
Készítette: CIKLUS Környezetvédelmi Mérnöki Iroda Kft.
6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc u. 9/C.
Dr. Feketéné Bicskei Éva
vegyész, korrózióvédelmi és környezetvédelmi szakmérnök
igazságügyi környezetvédelmi szakértő
MISZK azonosító 010675, MMK azonosító 03-0089

Aláírás

**CIKLUS Környezetvédelmi
Mérnöki Iroda Kft.**
6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc u. 9/C.
OTP /1732143-20019543.
Adószám: 23142367-2-03 **2**

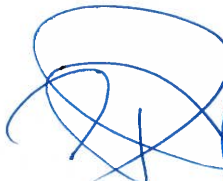
Ellenőrizte: Törtel Község Polgármesteri Hivatala
(2747 Törtel, Szent István tér 1.)
Dr. Kolláth Ágnes jegyző

Aláírás:

Jóváhagyta: Törtel Község Önkormányzata
(2747 Törtel, Szent István tér 1.)
Godó Tibor polgármester

Aláírás:

2023

**Törtel Község Önkormányzatának Környezetvédelmi Programja
2023-2028**

Tartalomjegyzék	
Bevezetés	5
1. FELADATELLÁTÁS JOGI ESZKÖZ- ÉS FELTÉTELRENDSZERE	7
1.1 Általános környezetvédelmi és természetvédelmi feladatokat meghatározó törvények	7
1.2 Szakterületenkénti környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi jogszabályok	7
1.2.1. Levegőtisztaság-védelem	7
1.2.2. Zaj- és rezgésvédelem	8
1.2.3. Víztisztaság-védelem	8
1.2.4. Hulladékgazdálkodás	10
1.2.5. Természet- és tájvédelem	10
2. A KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM STRATÉGIAI ALAPELVEI	11
3. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	14
3.1. A település általános jellemzése	14
3.2. Történelmi környezet, a település kialakulása	15
3.3. Természetföldrajzi bemutatás, természeti adottságok, élővilág	17
3.4. Település területe, népessége, fontosabb adatai	21
4. KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS	30
4.1. Környezeti elemek állapota	30
4.1.1. Levegő	30
4.1.2. Víz	33
4.1.2.1. Felszíni vizek jellemzése	33
4.1.2.2. Felszín alatti vizek jellemzése	34
4.1.3. Talaj, domborzat	36
4.2. Települési és épített környezet állapota	40
4.2.1. Települési környezet	40
4.2.1.1. Csapadékvíz-elvezetés, csatornázás, szennyvízelvezetés	41
4.2.1.2. Ivóvízellátás	47
4.2.1.3. Energiagazdálkodás	51
4.2.1.3.1. Villamos energia ellátás	51
4.2.1.3.2. Gázellátás	51
4.2.1.3.3. Kommunikációs hálózat	52
4.2.1.3.4. Megújuló energia	52
4.2.1.4. Zöldterület-gazdálkodás	53
4.2.1.5. Közlekedés	54
4.2.2. Épített környezet állapota	57
4.2.2.1. Beépített területek jellemzése, területhasznosítási funkciók	57
4.2.2.2. A település gazdasági szerkezetének területi elhelyezkedése	61
4.3. Természeti környezet állapota	62
4.4. Környezet-egészségügy	71
4.5. Önállóan kezelt hatótényezők	76
4.5.1. Hulladékgazdálkodás	76
4.5.1.1. Kommunális szilárd és folyékony hulladék	76
4.5.1.2. Állati eredetű melléktermékek	77
4.5.2. Zaj- és rezgésterhelés	77
4.5.3. Oktatás, nevelés, képzés	79
4.5.4. Környezetbiztonság	80
4.5.5. Környezeti állapot vizsgálata	80
5. KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK, FELADATOK	82
5.1. CÉLKITŰZÉSEK ÉS FELADATOK A KÖRNYEZETI ELEMEL VÉDELME ÉRDEKÉBEN	84
5.1.1. Levegőtisztaság-védelem	84
5.1.2. Vízvédelem	86
5.1.3. Földvédelem	88
5.2. Települési és épített környezet védelme	89
5.2.1. A települési környezet védelme	89
5.2.1.1. Települési környezet tisztasága	90

**Törtel Község Önkormányzatának Környezetvédelmi Programja
2023-2028**

5.2.1.2.	Energiagazdálkodás	90
5.2.1.3.	Zöldterület-gazdálkodás	91
5.2.1.4.	Közlekedés	92
5.2.2.	Épített környezet védelme	93
5.3.	Természet- és tájvédelem	94
5.3.1.	Természetvédelem	94
5.3.2.	Tájvédelem	95
5.4.	Emberi egészség védelme	95
5.5.	Önállóan kezelt hatótényezők	96
5.5.1.	Hulladékgazdálkodás	96
5.5.2.	Zaj- és rezgés elleni védelem	97
5.5.3.	Oktatás, nevelés, képzés	98
5.5.4.	Környezetbiztonság	99
6.	A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI	99
6.1.	Szemléletformálás	100
6.2.	Tervezés, engedélyeztetés	101
6.3.	Szabályozás	103
6.3.1.	Szabályozással kapcsolatos problémák	103
6.3.2.	A mozgástér tágítása	103
6.3.3.	A belső mozgástér jobb kihasználása	103
6.3.4.	Kulcsjavaslatok a szabályozással kapcsolatosan	104
6.4.	Intézményrendszer fejlesztése	105
6.4.1.	Szervezeti felépítés	105
6.4.2.	Együttműködés	106
6.5.	Anyagi források megteremtése	107
6.6.	Szakmai partnerek	111
ZÁRSZÓ		112

BEVEZETÉS

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) a hazai tervezési rendszerek mellett egy új típusú tervezés alapjainak megteremtését irányozza elő és ennek keretében többek között elrendeli az önálló települési környezetvédelmi programok kidolgozását, ami természetesen összhangban kell, hogy legyen a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal. Ezen települési környezetvédelmi program elkészítésére a Ciklus Környezetvédelmi Mérnöki Iroda Kft. került megbízásra *(Lásd 1. számú melléklet)*.

Jelen települési Környezetvédelmi Program kettős szerepet tölt be: egyfelől olyan tevékenységeket irányoz elő, amelyek megvalósításával aktívan hozzájárul az országos és a regionális szinten prioritásnak tekintett környezeti problémák megoldásához, másfelől hatékony eszköz az adott település (önkormányzat, lakosság, gazdálkodók) által legfontosabbnak tekintett helyi problémák kezelésére.

A Program feladata feltárni a település környezeti problémáit és azok lehetséges megoldásait, figyelembe véve a helyi természeti- és környezeti adottságokat, valamint az önkormányzati, hatósági és a környezeti tudatosság által szabott kereteket. Mindezt a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítésén keresztül próbáltuk elérni. Ennek ellenére az elkészült program nem nevezhető helyi fenntartható fejlődés programnak, mert sem a szerkezete, sem a tartalma, sem a készítésének körülményei nem felelnek meg egy ilyen programmal szemben támasztható kritériumoknak.

Viszont a környezetvédelmi program egyik alapvető célkitűzése a történelmi fenntartható fejlődés stratégia mielőbbi megszületésének elősegítése.

A programkészítők lehetőségei több szempontból is behatároltak. Egyrészt meghatározott a környezetvédelmi programok felépítése, tematikája. Másrészt behatároltak a program végrehajtójának, a településnek is a lehetőségei. Behatárolt, mert a környezet állapotát meghatározó feltételeket nem egyedül alakítja, csupán erősebb, gyengébb ráhatása lehet a környezetállapotot alakító szereplők szemléletére és tevékenységére.

A program készítői, amellet, hogy megfeleljenek a formai, tartalmi követelményeinek, igyekeztek figyelembe venni a legújabb megközelítéseket is, amelyek a fenntarthatóság igényéből vezethetők

le. Ezen a téren az Európai Bizottság „Városi környezet” tematikus stratégiájának tervezetét vettük alapul. Figyelembe vettük még a Nemzeti Környezetvédelmi Program és az AGENDA 21 mellett a környezetvédelmet érintő helyi és vármegyei programokat.

A környezetvédelmi program elkészítését a település környezeti állapotával kapcsolatos adatok, nyilvános információs rendszereken fellelhető adathalmazok és önkormányzati adatok alapozták meg.

Köszönettel tartozunk azoknak a törteli polgároknak, képviselőknek és vállalkozásoknak, akik adatszolgáltatással és véleményük megosztásával segítették a program megszületését.

Külön köszönjük a Törtel Község Önkormányzat munkatársainak segítségét a programkészítést megalapozó vélemények és információk begyűjtésében.

1. FELADATELLÁTÁS JOGI ESZKÖZ- ÉS FELTÉTELRENDSZERE

A települési környezetvédelmi program tervezésekor az alábbi pontokban felsorolt, általános, illetve szakterületenkénti előírásokat tartalmazó jogszabályokat kell figyelembe venni:

1.1 Általános környezetvédelmi és természetvédelmi feladatokat meghatározó törvények

- A helyi önkormányzatokról szóló 2011.évi CLXXXIX. törvény;
- A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköeiről szóló 1991. évi XX. törvény;
- Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény;
- A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény;
- Az Országgyűlés 62/2022 (XII.9.) OGY határozata a 2021-2026 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról;
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény;
- A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény;
- A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény;
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény;
- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény;
- A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény;
- Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény;
- Az állategészségügyről szóló 1995.évi XCI. törvény;
- A növényvédelemről szóló 2000.évi XXXV. törvény;
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény;

1.2. Szakterületenkénti környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi jogszabályok

1.2.1. Levegőtisztaság-védelem

- A levegő védelméről szóló 306/2010 (XII.23.) Korm. rendelet;

- A levegőterheltségi szint és a helyhez kötött légszennyező források kibocsátásának vizsgálatával, ellenőrzésével, értékelésével kapcsolatos szabályokról szóló 6/2011 (I.14.) VM rendelet;
- A levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I.14.) VM rendelet;
- A 140 kWth és annál nagyobb, de 50 MWth-nál kisebb teljes névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről szóló 53/2017. (X. 18.) FM rendelet;
- 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről;
- Az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről szóló 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet;
- A fluortartalmú üvegházhatású gázokkal és az ózonréteget lebontó anyagokkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 14/2015. (II.10) Korm. rendelet;
- A levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I. 14.) VM rendelet;

1.2.2. Zaj- és rezgésvédelem

- A környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 280/2004. (X. 20.) Korm. rendelet;
- A környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet;
- A környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet;
- A zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról szóló 93/2007. (XII. 18.) KvVM rendelet;

1.2.3. Vízhatalóság-védelem

- A felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet;
- Magyarország 2021. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről szóló 1242/2022. (IV. 28.) Korm. határozat;

- A felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet;
- Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet;
- 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól;
- 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról;
- A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet;
- A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet;
- A közcélú ivóvízművek, valamint a közcélú szennyvízelvezető és -tisztító művek üzemeltetése során teljesítendő vízügyi és vízvédelmi szakmai követelményekről, vizsgálatok köréről, valamint adatszolgáltatás tartalmáról szóló 16/2016 (V.12.) BM rendelet;
- Vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási művek védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet;
- A vízközmű-szolgáltatásról szóló évi 2011. évi CCIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 58/2013. (II.27.) Korm. rendelet;
- A nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 24.) Korm. rendelet;
- 10/2010. (VIII. 18.) VM rendelet a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának szabályairól;
- A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 8/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet;

- A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet;

1.2.4. Hulladékgazdálkodás

- A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás végzésének feltételeiről szóló 385/2014. (XII.31.) Korm. rendelet;
- A veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól szóló 225/2015. (VIII. 07.) Korm. rendelet;
- A hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szóló 20/2006. (IV. 5.) KvVM rendelet;
- A hulladékgazdálkodási tervekre és a megelőzési programokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 310/2013. (VIII.16.) Korm. rendelet;
- A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény;
- Az egyes hulladékgazdálkodási létesítmények kialakításának és üzemeltetésének szabályairól szóló 246/2014 (IX.29) Korm. rendelet;
- A biohulladék kezeléséről és a komposztálás műszaki követelményeiről szóló 23/2003. (XII. 29) KvVM rendelet;
- A hulladékgyűjtő udvar vonatkozásában speciális szabályozást tartalmaz a 246/2014. (IX.29.) Korm. rendelet;

1.2.5. Természet- és tájvédelem

- 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről;
- A növényvédelemről szóló 2000.évi XXXV. törvény;
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet;
- A védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozásokról és tilalmakról szóló 67/1998. (IV. 3.) Korm. rendelet;

- 362/2008. (XII. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóság eljárásában közreműködő szakhatóságok kijelöléséről, valamint egyes szakhatósági közreműködések megszüntetéséről és módosításáról;
- Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet;
- A természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet;
- A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet;
- A természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. (II.5.) KvVM rendelet;
- A fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet;
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet;
- A természet védelmét szolgáló egyes támogatásokra, valamint kártalanításra vonatkozó részletes szabályokról szóló 276/2004. (X. 8.) Korm. rendelet;

2. A KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM STRATÉGIAI ALAPELVEI

A környezetpolitika alapvető prioritásai az alábbiakban foglalhatók össze:

- az emberi egészség veszélyeztetésének csökkentése, megszüntetése, az életminőséget befolyásoló környezeti elemek védelme;
- a környezeti és gazdasági fejlődés harmonikus rendszerének megvalósítása;
- a bioszféra sokszínűségének megőrzése;

A korábbi, jellemzően egy-egy települést, üzemet, létesítményt vizsgáló szemlélettel szemben előtérbe kell helyezni a komplex elemzéseket együttesen vizsgált hatásmechanizmusokat.

A település környezetvédelmi programja – összhangban a IV. Nemzeti Környezetvédelmi Programmal – az alábbi alapelveken nyugszik:

- **A fenntartható fejlődés elve**, mely szerint az általános fejlődés folyamatában következetesen egyensúlyra kell törekedni a társadalmi, gazdasági, műszaki és környezeti feltételek között, szem előtt tartva a jövő generációk életfeltételeinek biztosítása érdekében a természeti erőforrásokkal való észszerű gazdálkodást.

A fenntartható fejlődés a környezeti értékek megtartását és a jövő generációkért érzett felelősség elvét érvényesíti. A társadalom fenntartható fejlődésének környezetvédelmi vetülete a környezet fenntartható használatát jelenti, vagyis azt az alapelvet, hogy úgy javítsuk az emberi élet minőségét, hogy közben a természeti erőforrásokat fenntartó ökológiai rendszerek teherbíró és megújuló képességeinek határain belül maradjunk.

A fenntartható fejlődés feltételezi, hogy egyensúlyt lehet teremteni a szükségletek kielégítése és a környezeti értékek megőrzése között.

- **A káros környezeti hatások megelőzésének elve**, mely feltételezi a környezetvédelmi jogszabályokban előírt hatásvizsgálatok, a környezeti auditálás bevezetését. A megelőzés elve olyan tevékenységeket igényel, amelyek lényegesen gazdaságosabbak, mint az utólagos, a már kialakult szennyezések felszámolására fordított tevékenységek (pl.: felülvizsgálatok, műszaki beavatkozások, stb.).

- **Az elővigyázatosság elve** szerint a kockázati tényezőket csökkenteni kell azokban az esetekben, amelyek során súlyos, vagy visszafordíthatatlan környezeti károk keletkezhetnek a jövőbeni emberi tevékenység során.

- **A környezethasználó és -szennyező fizet elvének alkalmazása** a gazdasági folyamatokban.

A környezetpolitika regionalizálása

- **A szubszidiaritás és a partneri viszony elve** – a szubszidiaritás elvének megfelelően egyre nagyobb szerep jut az önkormányzatoknak, illetve társulásaiknak a környezeti problémák megoldásában. A stratégiát és magát a programot elfogadhatóvá kell tenni a lakosság és a gazdasági élet szereplői számára. A stratégia célként tűzi ki az önkormányzati környezetvédelmi

példamutatást, mert enélkül nem várható el a lakosság és a gazdasági élet szereplőinek a környezetvédelem érdekében történő cselekvése.

- **A környezet rehabilitációja és a helyreállítás** a már bekövetkezett szennyezések és a sérült területek esetében.

A program a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 48/B. §-ban előírt követelményeknek megfelelően tartalmazza:

- a környezeti elemek állapotának bemutatásán és az azt befolyásoló főbb hatótényezők elemzésén alapuló helyzetértékelést;
- a fenntartható fejlődéssel összhangban álló, elérni kívánt környezetvédelmi célokat, valamint környezeti célállapotokat;
- a célok és célállapotok elérése érdekében teendő főbb intézkedéseket (különösen a folyamatban lévő, illetve az előirányzott fejlesztésekkel és a működtetéssel kapcsolatos feladatokat), valamint azok megvalósításának ütemezését;
- a kitűzött célok megvalósításának szabályozási, ellenőrzési, értékelési eszközeit;
- az intézkedések végrehajtásának, valamint a szabályozási, ellenőrzési, értékelési eszközök alkalmazásának várható költségigényét, a tervezett források megjelölésével;

48/E. § (1) A települési környezetvédelmi programnak a település adottságaival, sajátosságaival és gazdasági lehetőségeivel összhangban – a 48/B. § (2) bekezdésben foglaltakon túl – tartalmaznia kell:

- a légszennyezettség-csökkentési intézkedési programmal, valamint a légszennyezéssel,
- a zaj és rezgés elleni védelemmel, a külön jogszabály alapján stratégiai zajtérkép készítésére kötelezett települési önkormányzatok esetén a stratégiai zajtérképek alapján készítendő intézkedési tervekkel,
- a zöldfelület-gazdálkodással,
- a települési környezet és a közterületek tisztaságával,
- az ivóvízellátással,
- a települési csapadékvíz-gazdálkodással,

- a kommunális szennyvízkezeléssel,
- a településhulladék-gazdálkodással,
- az energiagazdálkodással,
- a közlekedés- és szállításszervezéssel,
- a feltételezhető rendkívüli környezetveszélyeztetés elhárításával és a környezetkárosodás csökkentésével kapcsolatos feladatokat és előírásokat.

3. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

3.1. A település általános jellemzése

Törtel a Közép - Magyarország régióban, Pest vármegye délkeleti részén helyezkedik el. A település Budapesttől nyugati irányban, kb. 98 km-re, Cegléd-től kb. 13 km-re található, a Duna-Tisza-közi síkvidék középtájon, a Gerje - Perje síkság és a Pilis-Alpári – homokhát kistájak találkozásánál.

A táji kettősség a település természeti értékeiben és táji környezetében is egyaránt gazdag határát járva is jól érzékelhető. Északon a nedvesebb homokos-, itt-ott szikes vályog talajok a szántóföldi művelésre és legeltetésre hasznosíthatók, ezzel szemben délen a homok térnyerése miatt inkább az erdők és közöttük ligetes legelők mozaikját találjuk. A domborzat ugyanígy váltakozik a közel sík és pár méteres homokhátak között.

A település komoly történelmi múlttal rendelkezik, hiszen földrajzi elhelyezkedése olyan, hogy az írott emlékek előtti korok emberei is szívesen telepedtek meg ezen a vidéken.

A közel 8416 hektáron fekvő település közigazgatási területét többek között NATURA2000 kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek (Jászkarajenői puszták (HUDI21056), Gerje mente (HUDI20021), Székek (HUDI20046)), illetve különleges madárvédelmi területek (Jászkarajenői puszták (HUDI10004)) találhatók.

3.2. Történelmi környezet, a település kialakulása

A legkorábbi tárgyi emlékek az őskorból (kőbalta, kőbuzogány, pattintott kőszerszám) származnak. A későbbi műveltségek leletei nagyobb számban a XX. század közepétől folyó régészeti munkálatok nyomán kerültek felszínre.

A régészeti kutatások során a Népivándorlás időszakából származó szkíta harcosok bronzból készült nyílhegyei, szarmata, jazzig törzsek hagyatékai, avar korból származó gyöngyök, nyílhegyek is előkerültek. A legértékesebb lelet a Czakó-halomból került elő 1870-ben, a nevezetes, hun áldozati bronzüst. A Nemzeti Múzeumban őrzött üst a község címerében is megtalálható.

A honfoglaló magyarság megtelepedését igazolja a Kákás-dűlőben előkerült gazdag női lovas sír (szarvast ábrázoló, ezüst, női lőszerszám-szíjvég, kék üvegbetétes ezüst gyűrű, egyéb női ékszerek) is. Az Árpád-korból orsógombok, orsókarikák, örlőkövek, kések, sarlók, lőbéklyó, bográcsok maradtak fenn. A Besnyő-halomnál Árpád-kori templom és temető romjaira is bukkantak a régészek.

A vidék népessége erősen megfogyatkozott az 1241-es tatárjárás következtében, az szinte elnéptelenedett. A kihalt vidékre, mint királyi birtokra később IV. (Kun) László király kunokat telepített be. Kun vezér volt Törtel is, a helység névadója. A név török (türk) eredetű, amely Gombóc Zoltán szófejtése szerint "Négy Vidék Urát" jelenti. Törtel kun vezér később részt vett IV. (Kun) László meggyilkolásában is.

A középkori Törtel falut először 1290-ben említik, majd legközelebb a XV. század közepén kerül elő a neve újra az oklevelekben. 1450-ben, mint Therthelszállást említik.

Mátyás király 1475. június 23-án, Budán keltezett oklevelében engedélyezi Cherchy Bálint kun kapitánynak, hogy a pestis miatt kihalt, Halas székhez tartozó "Therthelszállására", lakosokat telepítsen. A falu a XVI. század elején Zápolya János birtoka volt, aki azt 1523-ban Werbőczy Istvánnak adományozta.

Buda 1541-ben történt török kézre kerülése után, a helység továbbra is jelentős lélekszámú maradt. Az egri vár 1552-1554. évi számadásai szerint, 20 porta volt Törtelen. A helység a budai szandzsák pesti nahijéhez tartozott.

Törtel pusztulása a tizenöt éves háború idején, Vác 1594-ben történt visszavétele után történhetett, amikor a Szolnok-Pest vonalán végigpusztító csapatok kényszerítették menekülésre a lakosságot. Törtel területe a török korban kettős, magyar-török birtokos uralma alá tartozott. A falu határát a ceglédiek és nagykőrösiek használták, nagyszámú jószágot, marhát, lovat, juhot tartottak ott. A törökök kiűzése után, 1690-ben kun helységek között írták össze Törtelt. A XVIII. században kismesek telepedtek le Törtelen, a falu lassan kezdett újranevelődni.

A település újranevelődését jó szimbolizálja az a tény, hogy 1802-ben klasszicista stílusban, az elpusztult gótikus templom köveinek felhasználásával, megépült a Nepomuki Szent János római katolikus templom.

Az 1848-as és 49-es forradalom és szabadságharc idején, a település területén magyar és császári csapatok egyaránt állomásoztak.

A Kiegyezés után, ahogy az más települések esetében is, gazdasági fellendülés következett be a község életében. Jó mutatja a fellendülést, hogy 1886-ban, a XXI. törvényben Törtel nagyközségi rangot nyert el. 1891-től önálló posta és postai takarékpénztár működött a faluban.

A XIX. század végétől a XX. első feléig tartó polgárosodás nyomán született épületek a kor vívmányai és az építető középosztálybeliek anyagi jóléte közös értékteremtő erejének lenyomatai. Az épületekhez nagyobb telkeket választottak vagy vontak össze, melyek kertje általában dísz- és haszonkert kombinációjaként működött. Ebben a korszakban születtek a község arculatát máig meghatározó középületek is a történeti településmag főterének és főutcájának térfalaiban: a község háza, az iskolák, valamint üzlet és szolgáltató rendeltetésekkel vegyes lakóépületek.

Az I. és II. világháború harcai egyaránt követeltek történelmi áldozatokat.

A II. világháború után, a szovjet kolhozok mintájára kezdődött meg a szövetkeztetés. Az Új Élet Tszcs 1949-ben, a Haladás 1951-ben, a Békéttábor 1955. január 1-jén alakult meg (ezek az 1956-os forradalomkor megszűntek). Az Aranykálász Mgtsz megalakítására 1961-ben, a Rákóczi szövetkezet létrehozására 1960-ban került sor. A kettő összevonásából jött létre a Dózsa Mgtsz-t 1975-ben.

A nagyüzemi gazdálkodás siker-ágazata a szarvasmarha és a juhtenyésztés volt.

Az 1990-es átalakulás után részben a tsz-melléküzemágakból alakult meg a Dél-Pest Megyei Mezőgazdasági Rt., a Pótkerek Kft. valamint az Ezüstkész Kft.

2013-tól a kistérségek mellett államigazgatási (közigazgatási) területi egységként járásokat is kialakítottak, a két területi beosztás nem esett egybe. A kistérségek közigazgatási szerepe a járások létrejöttével megszűnt, majd 2014. február 25-én maguk a kistérségek is. A település a Ceglédi Járáshoz tartozik.

3.3. Természetföldrajzi bemutatás, természeti adottságok, élővilág

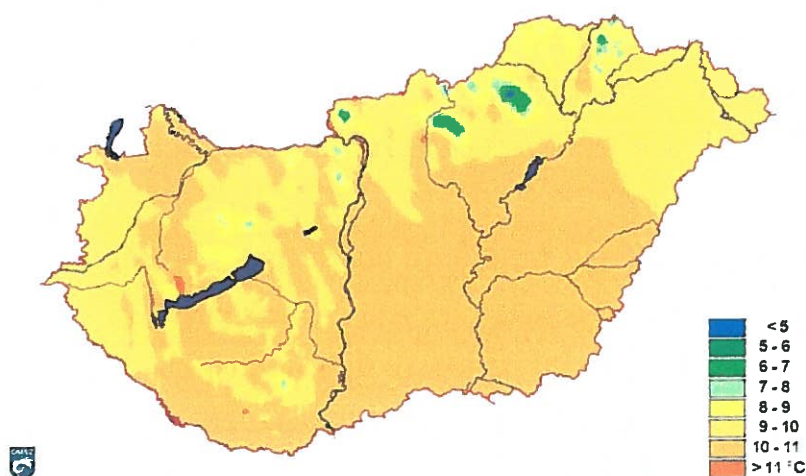
Törtel a Duna-Tisza-közi síkvidék középtáján, a Gerje - Perje síkság kistáj és a Pilis-Alpári – homokhát kistáj találkozásánál elterülő sajátos természetföldrajzi-táji adottságú település.

A térség területe a mérsékelt meleg-száraz éghajlati körzetbe tartozik. A csapadék kevés és egyenetlen eloszlású, az ország csapadékban legszegényebb területei részben itt találhatóak, a napsütéses órák száma magas, gyakori a szárazság és az aszály.

Az évi középhőmérséklet 10,2– 10,3 °C közötti. A térség a klímaváltozásnak egyik leginkább kitett, az ország egyik legsérülékenyebb vidéke. A térségben 0,5–1,9 Celsius-fokkal nőhet az évi középhőmérséklet, és ezzel párhuzamosan közel tizedével csökkenhet a csapadék mennyisége.

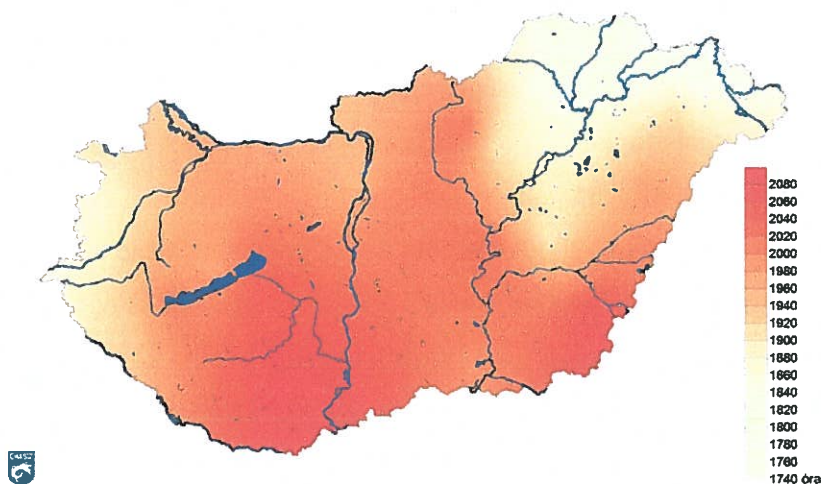
A nyári maximum hőmérsékletek a térség sokévi átlaga alapján 34,0 – 34,4 °C, a leghidegebb téli minimumok átlaga -16,0 – -16,5 °C. Szélsőséges éghajlati események a 35 °C-ot meghaladó nyári melegek és -25 °C-ot meghaladó téli fagyok is gyakoriak. A hótakarós napok átlagos évi száma 32-35 nap, nyári napok száma 60 – 65 nap.

Az évi napsütéses órák száma 1950 - 2050 óra körül van, amely lehetőséget biztosít gyümölcs- és zöldségkultúrák termesztésére. Az uralkodó szélirány északnyugati, az átlagos szélesség 2,5-3 m/s közötti. Az éves csapadékmennyiség általában 500-550 mm között változik, eloszlása egyenetlen. Vegetációs időszakban a csapadékmennyiség 300-310 mm.

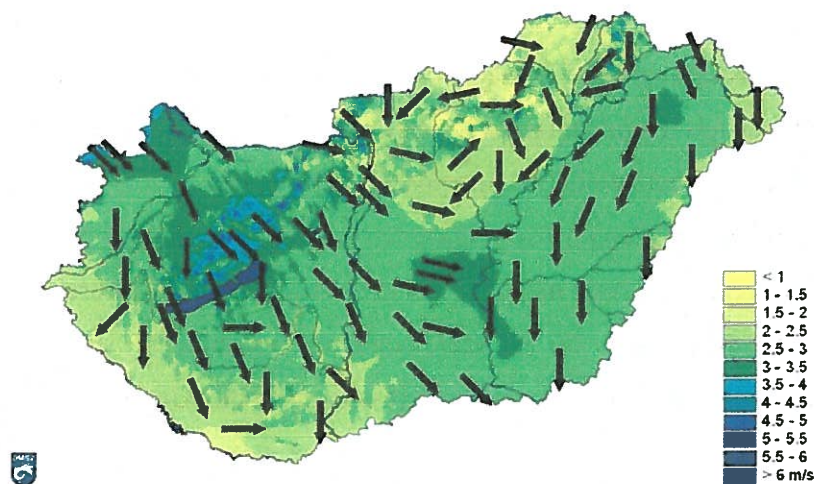
1. Ábra: Az évi átlagos középhőmérséklet (°C) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszakban az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai alapján

Forrás: www.met.hu

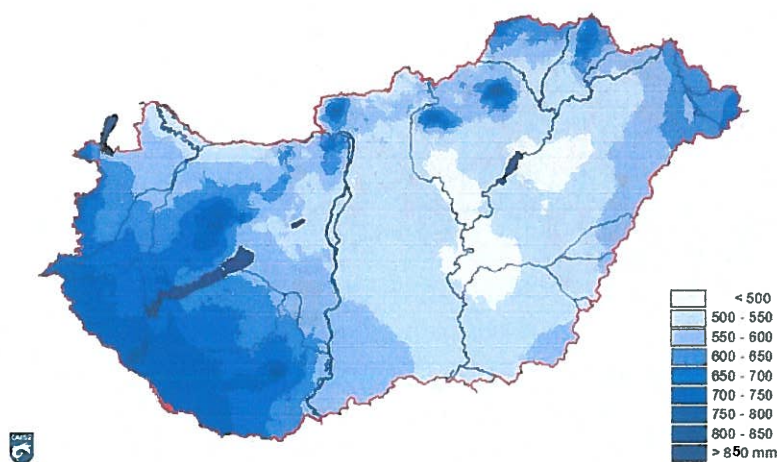
2. Ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszakban az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai alapján

Forrás: www.met.hu

3. Ábra: Az évi átlagos szélességek (m/s) és az uralkodó szélirányok Magyarországon az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai alapján (2000-2009) között

Forrás: www.met.hu

4. Ábra: Átlagos éves csapadékösszeg Magyarországon az 1971-2000 közötti időszakban az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai alapján

Forrás: www.met.hu

A közel 8416 hektáron fekvő település közigazgatási területét többek között NATURA 2000 kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek (Jászkarajenői puszták (HUDI21056), Gerje mente (HUDI20021), Székek (HUDI20046,)) illetve különleges

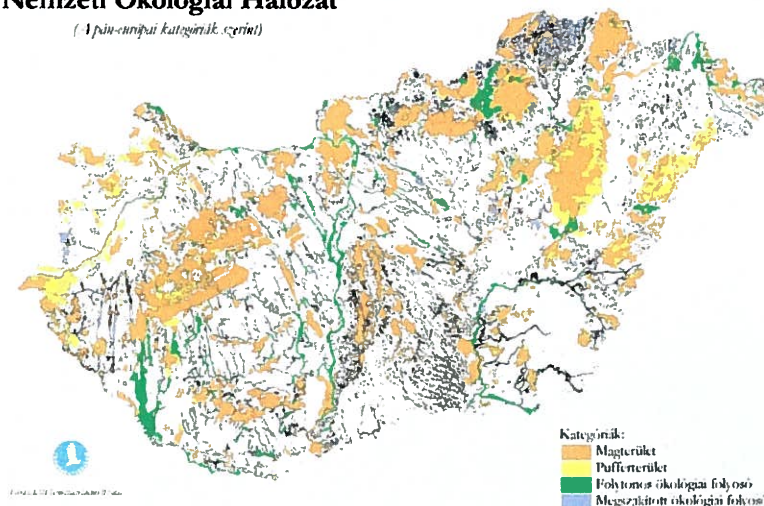
madárvédelmi területek (Jászkarajenői puszták (HUDI10004)) és védett kunhalmok területei érinti.

A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési és madárvédelmi területek esetében a legfontosabb cél, hogy a változatos földtani és felszínalakzati értékek fennmaradjanak az utókornak, illetve a honos erdőtársulások és a hozzájuk köthető élőhelyek megóvásra kerüljenek.

Országos Településrendezési Terv alapján Törtel igazgatási területe az országos ökológiai hálózat, ökológiai folyosó térségi övezetébe (Perje mente kb. 50 m szélességben,), és az országos ökológiai hálózat magterület (Perje mente kb. 50 m szélességben,), valamint a térségi jelentőségű tájképvédelmi területek övezetéhez (délnyugati határrészen található Gerje menti szikes tó és környezete) tartozik.

Nemzeti Ökológiai Hálózat

(A párhuzamos kategóriák szerint)

5.Ábra Nemzeti Ökológiai Hálózat

Forrás: www.termeszetvedelem.hu

A 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet szerint Törtel a kiemelten fontos érzékeny természeti területekkel érintett települések (ÉTT) körébe tartozik.

A 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet 1. § (1) szerint „Az érzékeny természeti területek bevezetésének célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrésztleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrésztetek kijelölése,

amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.”

Törtel község a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet 2. számú melléklete alapján:

„I. Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei”

- „5.1.2 Gerje - perje sík”

A táji értékek különös kultúrtörténeti körébe tartoznak:

- NATURA 2000 kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek: Jászkarajenői puszták (HUDI21056), Gerje mente (HUDI20021), Székek (HUDI20046),
- Különleges madárvédelmi területek: Jászkarajenői puszták (HUDI10004),
- szikes tavak és védett kunhalmok, illetve a halmokon található speciális növények, növénytársulások.
- hagyományos tanyasi életforma, tanyasi gazdálkodás - A tanyák, többnyire a belterülettől délre, utcaszerűen, tanyatelkeken kerítéssel körbevéve találhatók.
- a hagyományos gazdálkodás fennmaradt táji-, települési-, tárgyi emlékei, pl.: pásztorélet emlékei; ősi magyar háziállatfajták génbankjának megőrzése, helyi hagyományos gazdasági növényfajták megőrzése;

3.4. Település területe, népessége, fontosabb adatai

Törtel a Közép- Magyarország régióban, Pest vármegye délkeleti részén helyezkedik el. A település Budapesttől nyugati irányban, kb. 98 km-re, Cegléd-től kb. 13 km-re található, a Duna-Tisza-közi síkvidék középtáján, a Gerje - Perje síkság kistáj és a Pilis-Alpári – homokhát kistáj találkozásánál fekszik.

A település teljes igazgatási területe 8416 ha, melyből a belterület 334 ha.

Földrajzi helye az északi szélesség 47° 7' 17,33", és keleti hosszúság 19° 56' 23,03" metszéspontjában van.

Testvérvárosi kapcsolat

Az együttműködés célja:

A határon túl élő magyarok megismerése, segítségnyújtás magyarságtudatuk megőrzéséhez, az anyaországhoz való tartozás érzetének erősítése, illetve az egyházak, intézmények, civil szervezetek és a polgárok közötti kapcsolatok létrehozása és elmélyítése (oktatás, tudomány, kultúra, sport, idegenforgalom és a gazdaság különböző területein).

Testvérváros

- Királyhelmece

Kapcsolat kezdete: 2018. szeptember 15. (együttműködési szerződés aláírása)

Kapcsolat létrejöttének alapja: A testvértelepülési kapcsolat létrejöttének alapja Helmecey Mihály (1788 – 1852) reformkori nyelvújító és irodalmár életútjához kapcsolódik. A királyhelmecei születésű nyelvújítónak Törtelen volt birtoka és kúriája, halálakor itt is temették el, kriptáját a helyi temetőben, mint emlékhelyet ápolják.

A kapcsolatfelvétel módja: A kapcsolt létrejöttét a Törteli Falumúzeum Baráti Kör Egyesület és Királyhelmece önkormányzata közötti számos levélváltás, majd az önkormányzati képviselők személyes látogatása előzte meg a 2017-18-as évek folyamán. Az aláírás végül a Bodrogi Kultúrális Fesztivál alkalmával, ünnepélyes keretek között történt. A testvértelepülés emlékoszlopát a Helmecey Mihály utcájában helyezték el.

Még nem szerződéses alapon működő együttműködés

Az erdélyi, pontosabban a Partium nyugati határszélén, de éppen a romániai területre került Körösszeg község arról nevezetes, hogy Törtel kun nemzetségfő és két társa itt ölték meg IV. (Kun) László királyunkat 1290-ben. A Törteli Falumúzeum Baráti Kör Egyesület kezdeményezésére 2016-ban emléktáblát helyeztek el a körösszegi vár lakótornyának falára. Körösszeg és a vele kapcsolatban álló hazai Körösnagyharsány képviselői rendszeres látogatói az évente tartott Juhászfesztiválnak.

Törtellel szomszédos települések: Abony, Cegléd, Jászkarajenő, Kocsér, Köröstetétlen, Nagykörös, Nyársapát,

Törtel a Ceglédi Járáshoz tartozó település.

Ceglédi Járásba tartozó települések: Abony, Albertirsa, Cegléd, Ceglédbercel, Csemő, Dánszentmiklós, Jászkarajenő, Köröstetétlen, Mikebuda, Tápiószőlős, **Törtel**, Újszilvás

Térszerkezeti, földrajzi helyzetéből adódóan körzetközpontjával, Cegléddel való kapcsolata tovább javítható. A település a főbb útvonalaktól távol helyezkedik el, központjában két, négy számjegyű út, a 4609. számú országos mellékút (Köröstetétlen - Cegléd) és a 4611. jelű országos mellékút (Abony – Nagykőrös) keresztezik egymást.

Közvetlen vasútállomása nincs, a 100. számú fővonal (Budapest Nyugati - Szolnok - Debrecen - Nyíregyháza) az abonyi vasútállomásról érhető el. Korábban keresztülhaladt rajta a Cegléd–Tiszajenő–Vezseny útvonalon közlekedő, keskeny nyomközű Ceglédi Gazdasági Vasút, de ez 1973-ban bezárásra került.

A település intézményrendszere (egészségügy, közigazgatás) a helyi igényeknek megfelelő.

A község nem rendelkezik jelentős gazdasági súllyal, a településen nincsenek nagy foglalkoztató vállalkozások, melyek felszívják a munkaerőt, ugyanakkor számos egyéni vállalkozó, mikro-, és kisvállalkozás tevékenykedik.

Mezőgazdasági település lévén az állattenyésztés jelentős szereppel bír, a tenyésztett fajok elsősorban sertés, szarvasmarha, juh, de a baromfiállomány is nagyszámúnak mondható.

A mezőgazdasági növénytermesztésben, a termőtalaj közepes minőségének köszönhetően elsősorban a gabonafélék, illetve kukorica és lucerna termelése folyik. Országosan elmondható az, hogy a növénytermesztés veszített gazdasági jelentőségéből, megszűnt a jövedelemkiegészítő szerepe a gyenge talaj minőség, az évek óta tartó vízhiány, az aszályok, a talajvízszint süllyedése és a szél pusztító hatása miatt.

Jelentős mezőgazdasági vállalkozások:

- Praktika Kft.;
- Törtel MIX Kft. - takarmánybolt;
- Bakó-Farm - házi tej értékesítése;
- GANSO PRIMO Kft. – sertéstelep;
- Közép - Magyarországi Gazdák Szövetsége;

- DPMG Zrt. – tehenészet;
- Sebők Mihály juhászat;
- Petró Csaba állattenyésztés;
- Kiss Gábor;
- Kiss Jánosné;
- Horváth János;
- Palásti Róbert és Péter;

A gazdasági társaságok közül a jelentősebb vagyonnal és bevétellel rendelkező cégek folyamatosan igyekeznek fejleszteni, korszerűsíteni a termelésüket (gépek, eszközök beszerzése, telephely korszerűsítése stb.). Ezek a fejlesztések a versenyképesség megtartásához és a piacon maradáshoz nélkülözhetetlenek. A helyi munkaerő képzettségi szintje elmarad a kívánatostól. Elsősorban a középkorú, idősebb munkavállalók között magas az általános iskolai végzettségű, szakképesítéssel nem rendelkezők aránya.

Törtel lakónépességének száma 2022 évben 4352 fő volt. A népesség korösszetételét tekintve, az országos és vármegyei trendekhez hasonlóan, Törtelt is az elöregedés jellemzi. A 2011-es népszámlálás során, a 60 éven felüliek aránya 22,66%, míg a 14 év alatti lakosság aránya 16,48%-os volt. Az iskolai végzettség tekintetében a szakmai oklevéllel rendelkezők aránya 23,84%, érettségivel rendelkezők aránya 18,36%, felsőfokú diplomával rendelkezők aránya 5,1% volt. 2011. évi népsűrűség 1 km²-re 51,5 fő volt.

2011-ben a romák (155 fő, ami a lakosság 3,58 %-a) alkották Törtelen a legnagyobb nemzetiségi csoportot. A településen belül a korábbi KSH adatszolgáltatás alapján nem jellemző a térbeli kirekesztés, a szegregáció jelenléte, nem található olyan terület, mely a szegregációs mutató alapján megfelelné a szegregátum feltételeinek.

A vallási megoszlás a következő volt 2011-ben: római katolikus 55,76%, görög katolikus 0,092%, református 7,25%, felekezeten kívüli 0,3%, más vallási közösséghez, felekezethez tartozó 0,72%, (26,38%) nem nyilatkozott.

1. táblázat Törtel népességének számszerű változása 2011-2022 közötti időszakban.

Népesség időbeli számszerű alakulása 2011-2022. között	
Év	Fő
2011	4396
2012	4379
2013	4383
2014	4381
2015	4342
2016	4340
2017	4295
2018	4264
2019	4243
2020	4275
2021	4330
2022	4352

Forrás: KSH – „Magyarország helységnévtára” adatai alapján

Intézmények

- **Törtel Község Polgármesteri Hivatala**

Önkormányzati és államigazgatási ügyek.

Oktatási intézmények

I. A következő intézmények szakmai irányítását és működtetését a Klebelsberg Intézményfenntartó Központjának (KLIK) Ceglédi Tankerületi Központja végzi.

- **Törteli Szent István Király Általános Iskola**

A XIX. század elején már működött római katolikus elemi iskola, a század végén Ludas-ban és Besnyőben említettek 1-1 tanerős népiskolát, a községben pedig református iskolát hoztak létre. Az évtizedek során az oktatási célt szolgáló épületek egy része megsemmisült (összeomlottak vagy elbontották őket), más részüket nem oktatási célokra használták tovább (lakóépületként vagy székházként hasznosították).

1928-ban a római katolikus egyháztanács és iskolaszék, Borsos János plébánossal az élen egy új iskola építését kezdeményezte. Az épületet 1929-ben adták át az egy emeletes épületet

rendeltetésének, amiben 6 terem kapott helyet. A korra jellemzően a lehető legkevesebb díszítést kapták a főbejárat körüli rizalit elemei és a körbefutó párkányok.

A Szent István Király Általános Iskolának napjainkban 4 épülete van, melyekben a község tanulóinak általános iskolai oktatása-nevelése folyik.

II. Törtel Község Önkormányzatának fenntartásában lévő Tulipán Óvoda és Mini bölcsőde
Az önkormányzati fenntartású Tulipán Óvoda és Mini Bölcsőde a település és vonzáskörzetének óvodás és bölcsődés korú gyermekei számára teremt biztonságos nevelési környezetet.

- ***Tulipán Óvoda***

A három épületrészből álló óvoda 7 db óvodás csoportnak ad otthont.

- ***Mini Bölcsőde***

Napos bölcsődei ellátás, napközbeni ellátás nyújtása 20 hetes kortól 3 éves gyermekek részére.

Egészségügyi intézmények

- ***Háziorvosi szolgálat***

Az orvosi rendelők a településen az ellátási igényekhez igazodóan helyezkednek el. Az orvosi ellátást 2 felnőtt és 1 gyermek körzet, illetve 1 fogorvosi körzet végzi.

- ***Védőnői szolgálat***

A védőnői szolgálat az egészségügyi alapellátás része, 2 körzet szerinti beosztás alapján működik, biztosítva az egységes, magas színvonalú preventív ellátást a nővédelem, a várandós anyák, a gyermekágyas anyák, valamint a 0-16 éves korú gyermekek gondozása területén.

- **Ceglédi Kistérségi Szociális Szolgáltató és Gyermejjóléti Központ Törteli Területi Iroda**

A Ceglédi Kistérségi Szociális Szolgáltató és Gyermejjóléti Központ Törteli Területi Irodában Család-és Gyermejjóléti Szolgálat működik.

Kulturális intézmények

- ***Déryné Művelődési Központ és Könyvtár***

1950-ben fordulópontot jelentett a község életében a kultúrotthon megteremtése, de romos állapota miatt felújításra szorult az intézmény. Az újjáépített épületet 1965. április 4-én ünnepélyes keretek

között adták át a nagyközönségnek. Az újjáépített épületbe egy 300 férőhelyes nagytermet, tágas színpadot, 2 öltözőt, raktárt, tágas előcsarnokot, ruhatárat, büfét és egy kis irodát alakítottak ki. A telek Jókai utcai részén lévő épületben - a korábbi tulajdonostól való megvásárlása után - két nagyobb helyiséget alakítottak ki. Egyiket klubhelyiségként, másikat könyvtárként hasznosítják.

Az intézmény „B” épülete

1893-ban épült gőzmalom épületében éveken keresztül gabona őrlése folyt. Az államosítás után a Nagykőrösi Konzervgyár kihelyezett üzemeként működött, azonban annak bezárása után az épület egészen 2008-ig üresen állt.

2004-ben a Képviselő-testület az épület lebontása helyett annak felújítása, más funkcióval való ellátása mellett döntött. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma erre a célra kiírt pályázatán 244 millió forintot nyert Törtel Község Önkormányzata, melyből 70 millió forintot a régi épület felújítására, a többit pedig a „Malom” kulturális központtá való átalakítására fordított. A tetőtér a történelmi Falumúzeumnak ad helyet, ahol állandó helytörténelmi kiállítást láthatnak a látogatók.

Első emeleten kapott helyet az új könyvtár felnőtt és gyermek részlege, ami közel 16.000 kötetet várja olvasóit. A könyvtárban kapott helyett az internetsarok és a házimozi. A földszinten található az igazgatói iroda és itt kapnak helyet a kiscsoportos foglalkozások, kisebb létszámú (maximum 100 fős) rendezvények, kiállítások és a községben működő civil szervezetek és különböző vásárok.

Sport intézmények

Történelmi KSK Sporttelep

A telep feladata a helyi sportélet szakágainak edzései és versenyei mellett a település lakosságának hasznos szabadidő eltöltésének elősegítése.

Sportcsarnok

Az intézményegység az iskolai sportfoglalkozásoknak ad helyet.

Egyéb intézmények

- *Pest Vármegyei Rendőr-főkapitányság Ceglédi Rendőrkapitányság, Jászkarajenői Rendőrőrs, Törteli KMB Iroda;*
- *Törtelért Polgárőr Egyesület;*
- *Törteli Faluvédő Polgárőr Egyesület;*
- *Pest Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Ceglédi Katasztrófavédelmi Kirendeltség Cegléd Hivatásos Tűzoltó – parancsnoksága;*

Cegléd Hivatásos Tűzoltó – parancsnoksága, a Pest vármegye déli részén elhelyezkedő Nagykörösi és Ceglédi járás településeinek és területének védelmét biztosítja. Működési területünkön 14 település helyezkedik el (Cegléd, Abony, Nagykörös, Albertirsa, Ceglédbercel, Csemő, Jászkarajenő, Köröstetétlen, Mikebuda, Tápiószőlős, **Törtel**, Újszilvás, Kocsér, Nyársapát).

Fejlesztések Törtelen

Az elmúlt években az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége elsősorban a kötelezően ellátandó feladatokra, műszaki, infrastrukturális fejlesztésekre irányult. A község különböző pályázati források bevonásával végez fejlesztési tevékenységeket. Az utóbbi években jelentős pályázati forrást sikerült beruházásokra fordítani az önkormányzati intézmények korszerűsítésére, napelemes rendszer építésére, csapadékvíz elvezetés fejlesztésére, közlekedés- és közbiztonsági beruházásokra.

A településen néhány, az elmúlt 15 évben megvalósult beruházások, fejlesztések:

- Utólagos külső hőszigetelés, külső nyílászáró csere/korszerűsítés, fűtés-, használati melegvíz-, hűtési rendszerek, mosdók felújítására, akadálymentesítésre került sor a Polgármesteri Hivatal épületénél, az Egészségháznál és a Törteli Tulipán Óvoda épületénél is.
- A Törteli Tulipán Óvoda esetében továbbá egy 52 m²-es csoportszoba és hozzá tartozó öltöző – mosdó - teakonyha került kialakítására. A földszinten akadálymentes mosdó, az

aulában lift és lépcső került kiépítésre. Eszközbeszerzésre, kerítés építésre és futópálya kialakításra is sor került.

- Nyílászáró csere, homlokzati hőszigetelés, napelemes rendszer kiépítése történt a Szent István Király Általános Iskola emeletes és hosszú épületénél, a Sportcsarnok, az I. számú háziorvosi rendelő, II. számú háziorvosi rendelő, Déryné Művelődési Központ és Könyvtár „A” épületénél is.
- Kiépítésre került a Szent István Király Általános Iskola udvarán egy 12X24 méteres műfüves grundpálya.
- Vágóhíd út megépítése és a II. számú háziorvosi rendelő előtti és melletti parkoló kiépítése, Kinizsi Pál és a Széchenyi utak megépítése.
- Törtel dűlő út (hrsz. 2101) a Nagykőrösi úthoz csatlakozó földútnak minősülő 512 m hosszú szakaszának mechanikai stabilizációval való ellátása. A zártkertes övezetben a 2120 hrsz-ú 1107m² és 2006 hrsz-ú 791 m² zártkerti ingatlanok kerítéssel lettek ellátva és öntözőrendszer lett kialakítva. A föld megmunkálása után gyümölcsfák telepítésére került sor.

A fejlesztés érintette a következő helyrajzi számú külterületi dűlő utakat: 0288 hrsz., amely a Törteli Benzinkúthoz és a Törtel - Mix Takarmányelőállító Kereskedelmi és Szolgáltató Kft-hez bevezető út, a 0116 hrsz.-út, mely a Vadászházhoz vezető út, bitumenemulzió kipermetezésével és azt követő zúzalékszórással és a zúzalék behengerlésével készült el. 070 hrsz.-on és a 089 hrsz.-on nyilvántartott út mechanikai stabilizációval lett ellátva. A pályázat keretében az Önkormányzat tulajdonába került 1 db BELARUS MTZ 820.4 traktor és 1 db BTL 2500 Tolólap, mellyel a dűlő utak karbantartását fogják elvégezni.

- 35,4 ha területű József Attila út – Alkotmány út – Kocséri úti térség csapadékvíz elvezetésének megoldása egy árvízcsúcs-csökkentő tározó megvalósításával. A főtér és az iskolaudvar csapadékvíz elvezetésének biztonságos kiépítése is megvalósult.
- A belső Körösi út felújítása, buszmegállók kihelyezése és a Somodi Béla út megépítése.

Jelenleg megvalósítás alatt álló projektek:

- Temető út felújítása;

Jelenleg tervezés alatt álló projektek:

- Magyar Falu Program keretében a Zrínyi út és Arany János út makadám úttá alakítása, portalánítás és vízelvezetés megoldása;
- 2 db buszöböl kialakítása a Dózsa György úton;
- térfigyelő rendszer fejlesztése;
- Úttörő erdő fejlesztése, mezítlábas park kialakítása;

4. KÖRNYEZETI ÁLLAPOTFELMÉRÉS

4.1. Környezeti elemek állapota

4.1.1. Levegő

Törtel település közigazgatási területén a levegőterheltségi szint – 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 1. mellékletében meghatározott – egészségügyi határértékei az irányadók az ökológiai rendszerek védelmében meghatározott területek kivételével, ahol ezen rendelet 4. mellékletében szereplő az ökológiai rendszerek védelmében meghatározott kritikus levegőterheltségi szinteket kell alkalmazni.

Akár releváns is lehetne az ökológiai rendszerek védelmében meghatározott kritikus levegőterheltségi szint alkalmazása, ugyanis a település közigazgatási területét kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek, illetve különleges madárvédelmi területek és védett kunhalmok területei érinti.

A fentiek mellett a közigazgatási területet érinti még az országos ökológiai hálózat övezetébe tartozó mag- és folyosó területek is.

A település – levegőjének minőségét tekintve – a térség egyik kevésbé szennyezett, legkevésbé terhelt levegőjű részéhez tartozik, az alap légszennyezettség nem számottevő.

A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. számú melléklete szerint a település közigazgatási területe olyan légszennyezettségi zónába esik

(„10. Az ország többi területe, kivéve az alább kijelölt városokat” zóna), ahol a szén-monoxid, kén-dioxid, nitrogén-oxidok és a benzol légszennyező anyagok tekintetében a légszennyezettség nem haladja meg az alsó vizsgálati küszöböt, a szilárd légszennyező anyagok (PM₁₀) pedig a légszennyezettség felső és alsó vizsgálati küszöb közöttiek. A kibocsátások kizárólag antropogén forrásból, azon belül is elsősorban a fosszilis tüzelőanyagok eltüzeléséből származnak, amelyek ipari, közlekedési, mezőgazdasági, kommunális eredetűek. A kibocsátási források lehetnek helyhez kötöttek, valamint mozgó források.

Kiemelt település és régió légszennyezettségére vonatkozó manuális mérőhálózati mérési eredmény a településre vonatkozóan nem áll rendelkezésre, automata online mérőhálózat méréspontja a településen nem működik.

A légszennyezés, ill. légszennyezettség mértékének megítélése szempontjából nagyon fontos a légszennyező anyagok élettani és az ökoszisztémára gyakorolt hatásainak ismerete (*Lásd 2. számú melléklet*).

A szilárd légszennyező komponensek (ülepedő- és szálló por) aránya időnként továbbra is számottevő a térségben a megnövekedett közúti forgalomnak, a burkolatlan útfelületeknek és a nem megfelelően karbantartott zöldfelületeknek, az egyes helyeken elhanyagolt, paragon hagyott mezőgazdasági területeknek, a közigazgatási terület deflációra érzékeny talajminőségének, valamint a csökkenő csapadék-mennyiségnek köszönhetően.

Az állattartó telepek környezetében a bűzterhelés időnként nem elhanyagolható. A települési kibocsátások túlnyomó hányada tüzeléstechnikai, valamint közlekedési eredetű. A kibocsátások jellemzően 10 m alatt, néhány esetben 10-20 m közötti magasságban történnek, így e terület nem játszik számottevő szerepet a nagy távolságba eljutó légszennyezés kialakulásában. A település átszellőzöttsége megfelelő.

A közlekedésből adódó levegőterhelés mértéke nem elhanyagolható, a helyi és az átmenő forgalom is megnövekedett az utóbbi években. A legnagyobb forgalom a belterületen a 4609. jelű Cegléd – Vezseny összekötő út és a 4611. jelű Abony – Nagykőrös összekötő út találkozásánál tapasztalható.

A fűtési módok megoszlása a településen kedvező képet mutat: belterületen gyakorlatilag teljesen kiépített a gázhálózat és a gázzal fűtött lakások aránya is magas, azonban nem elhanyagolható a vegyes tüzelésű kazánokban fával és egyéb szilárd fűtőanyagokkal fűtő külterületi házak aránya sem.

2014 decemberétől kezdve minden évben az Agrárminisztérium országos tájékoztatási kampányt indított „Fűts okosan!” címmel, melynek keretében országszerte megrendezésre kerülnek ismeretterjesztő előadások. A kampány a helyes tüzelés fontosságára hívja fel a figyelmet, valamint arra, hogyan károsíthatja a környezetet és az egészséget a nem megfelelő tüzelőanyaggal és nem megfelelő technikával történő tüzelés.

Kellemetlen szagok az eseti illegális avarégetéskor, egyes állattartó telepek környezetében jelentenek időszaki problémát. Az allergiára hajlamos személyek számára gondot jelenthet a parlagon fekvő, illetve gondozatlan, gyomos külterületek nem elhanyagolható kiterjedése. A település belterületére ez nem jellemző.

Légszennyező anyag kibocsátás szempontjából jelentős nagy ipari üzemek, illetve termelő, vagy szolgáltató tevékenységet végző létesítmények a település közigazgatási területén belül nem találhatóak. Ezen, illetve az egyéb kisebb levegőterhelést okozó üzemek, telephelyek döntően a település iparterületein és külterületi majorjaiban lévő gazdasági területeken üzemelnek.

Jelenleg a településen üzemelő számottevő termelő, szolgáltató üzemek, telephelyek a következők:

- Ábrahám Bt. – tüzelő- és építőanyag kereskedelem (2747 Törtel, Körösi út 64.)
- Törtel MIX Kft.; - tápkeverő üzem (2747 Törtel, Nyilas Dűlő Hrsz.:0277/2)
- Surin Attila ev. - gumiszerviz (2747 Törtel, Jászkarajenői út 6.)
- Praktika Kft. – mezőgazdasági termények termeltetése, nagy-és kiskereskedelme (2747 Törtel, Nyilas dűlő 0277/9 hrsz.)
- Közép-Magyarországi Gazdák Szövetkezete – (2747 Törtel, Besnyő dűlő, 0407/6)
- Adrics Kft. – gumiszerviz (2747 Törtel Jászkarajenői út 24.)

Forrás: OKIR adatbázisa

Száraz időszakokban jelentős diffúz légszennyezést a növényzettel időszakosan fedett szántóföldekről, illetve burkolatlan utakról származó por terhelése jelenti. Emellett mezőgazdasági

munkák idején okozhat problémát a mezőgazdasági földterületekről származó porszennyezés is. A közlekedési eredetű emissziót jellemzően szén-monoxid, szén-dioxid, nitrogén-oxidok és telítetlen szénhidrogének alkotják. Ezek közül a telítetlen szénhidrogének közvetlenül az utak környezetében rakódnak le.

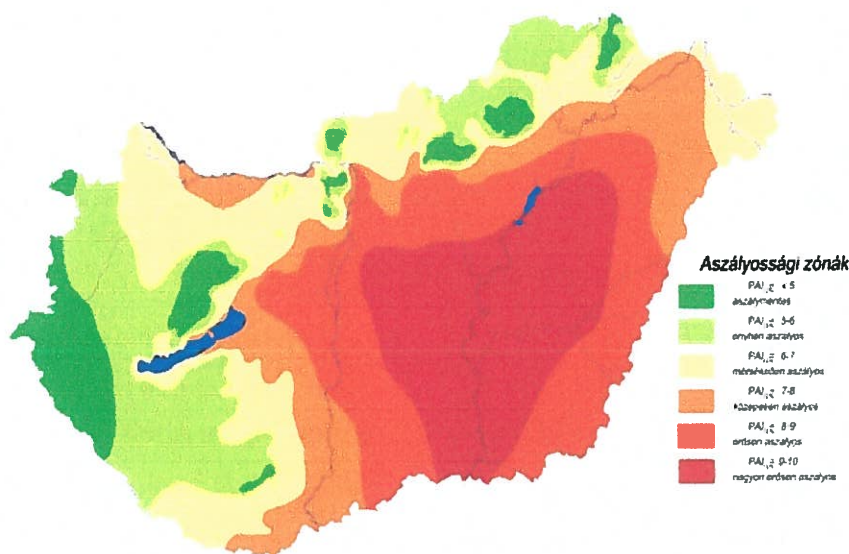
4.1.2. Víz

4.1.2.1. Felszíni vizek jellemzése

Törtel a Duna-Tisza-közi síkvidék középtáján, a Gerje - Perje síkság kistáj és a Pilis-Alpári – homokhát kistáj találkozásánál fekszik. Átlagos tengerszint feletti magasság 95-100 m között van. Legmagasabb pontja 102 m, legalacsonyabb 93 m.

A csapadék kevés és egyenetlen eloszlású, az ország csapadékban legszegényebb területei részben itt találhatóak, a napsütéses órák száma magas, gyakori a szárazság és az aszály.

A PAI (Pálfi-féle aszályossági index) alapján a település térsége az ország nagyon erősen aszályos területei közé tartozik.

6. Ábra: PAI (Pálfi-féle aszályossági index)

Forrás: http://www.mettars.hu/wp-content/uploads/2010/08/Herczeg_Andras.pdf

A vizek védelmét, a vízhasználatokat és a vízgazdálkodás többi elemét, az Európai Unió minden tagállamában a Víz Keretirányelv (2000/60/EK irányelv) szabályozza. Általános célkitűzés a vizek jó állapotának elérése legkésőbb 2027-ig, és a jó állapot hosszú távú fenntartásának biztosítása. A Keretirányelv szerint a „jó állapot” nemcsak a víz megfelelő minőségét, hanem a megfelelő vízmennyiséget is jelenti, valamint a vizek és a víztől függő élőhelyek minél zavartalanabb állapotát is.

A terület felszíni vizeinek mennyiségét döntően a csapadékviszonyok és a felszíni viszonyok határozzák meg.

A felszíni vizek minőségét a települési infrastruktúra, a csatornázottság színvonala, illetve a működő ipar befolyásolja. Hatással van a vízminőségre a mezőgazdasági művelés alatt álló területekről bejutó diffúz szennyezés, illetve a települési hulladékgazdálkodás is.

Az erősen módosított felszíni víztestek kialakulásának fő okai között szerepel a jelentős mederszabályozás, illetve a völgyzárógátas tározók jelenléte. Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervében szereplő természetes, de erősen módosított felszíni víztestek Törtel közigazgatási területén a következők.

2. táblázat Erősen módosított felszíni víztestek Törtel közigazgatási területén

Víztest kód	Víztest neve	Kategória	Típus leírása
AEP515	Gerje	erősen módosított	Sikvidéki – meszes – közepes-finom – közepes és kis esésű vízgyűjtő típushoz hasonló csatorna

Forrás: Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terv alapján saját szerkesztés

4.1.2.2. Felszín alatti vizek jellemzése

Törtel közigazgatási területének szennyeződéserzékenységi besorolása: A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet mellékletében foglaltak szerint Törtel település:

- **Felszín alatti víz szempontjából érzékeny település;**

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Korm. rendeletben a közigazgatási területen lévő nitrát-érzékeny területeken a mezőgazdasági

tevékenységet folytatóknak kötelező a rendelet szerinti cselekvési program, valamint tevékenységüket a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően a cselekvési programban meghatározott kötelező előírásai szerint kell végezniük.

Talajvíz

A talajvíz vízforgalma adottságaiból következően viszonylag élénk, a külső tényezők így rövid idő alatt is jelentősen érvényesíthetik hatásukat (csapadékhány, stb.). Ivóvízbeszerzés szempontjából a talajvíz jelentősége kisebb, mivel nagy vízigények kielégítésére nem alkalmas. Talajvízre telepített vízbázisainkból az esetek többségében néhány 10 – néhány 100 m³ /d vízmennyiség beszerzése biztosítható.

A térség talajvizének mélysége süllyedő, mennyisége nem jelentős. Kémiai jellege jobbra kalcium – magnézium - hidrogénkarbonátos. A keménysége 15-25 nk° közötti, de a települések körzetében a 45 nk°-ot is meghaladja. A szulfáttartalom 60-300 mg/l között ingadozik. A nagyszámú artézi kút mélysége nagy szélsőségek között váltakozik, hasonlóan a vízhozamok is.

Termál- és gyógyvíz

Termál - és gyógyvíz kincs található Cegléd környékén, részben hasznosítva vagy a felhasználás tervezési szakaszában. A felső pannon rétegek ezen térségben kb. 1000 m vastagságúak, amelyek 60-70 C°-os termálvizet képesek adni. A termál - és gyógyvíz kincs kiaknázására többek között Abony, Albertirsa, Dánszentmiklós, Tápiógyörgye, Tápiószentmárton, Törtel és Nagykőrös településeken is megtalálhatóak termál-és gyógyvízkutak.

Törtelen 774 m mélységből tör fel a 44 C°-os termálvíz. A feltörő víz hasznosítása napjainkban kiaknázatlan, jelenleg a termálvíz egy fémcsövön keresztül folyik egy tómederbe, amit elsősorban a helyi lakosság látogat.

Rétegvíz

Rétegvíznek nevezzük a porózus kőzetek vizét, amely a talajvíztartó réteg alatt helyezkedik el, illetve a porózus kőzetben a 20 m alatt elhelyezkedő víztömeget.

Vízbeszerzési szempontból a porózus termál, porózus és sekély porózus víztesteknek van jelentősége.

Törtel területét az alábbi felszín alatti víztestek érintik

3 táblázat Törtel területét érintő felszín alatti víztestek

<i>VOR</i>	<i>Víztest kód</i>	<i>Víztest neve</i>	<i>Földtani típus</i>	<i>Vízadó típusa</i>	<i>Hidro-dinamikai típus</i>	<i>Víz hőmérséklet</i>
AIQ563	pt.2.2	Észak-Alföld porózus és hasadékos termál	törmelékes	porózus	feláramlás	termál
AIQ526	sp.2.10.2	Duna-Tisza közé - Közép- Tisza - völgy	törmelékes	porózus	feláramlás	hideg
AIQ527	p.2.10.2	Duna-Tisza közé - Közép Tisza- völgy (rétegvíz)	törmelékes	porózus	feláramlás	hideg

Forrás: Magyarország vízgazdálkodási terv alapján saját szerkesztés

4.1.3. Talaj

Vízföldtan, talajtakaró

A terület földtani-vízföldtani adottságai közel azonos ösvízrajzi viszonyok között alakultak ki, a pliocénben és a pleisztocénben egyaránt. A fejlődéstörténet során a Pannon beltó fokozatos feltöltődése során a mélyvíztől a sekélyvízin át a part menti környezetig, majd a termál porózus víztest felső részén, valamint a porózus víztestekben folyóvízi környezetben folyt az üledékképződés. A folyóvízi környezetben keletkező képződmények változó vastagságú övzátóny fáciesű és ártéri agyagos-homokos sorozatok váltakozásából épülnek fel.

A felső-pannon idején a körzet dél-délnyugati és keleti részén egy viszonylag vékony (540-800 m között) de azért jórészt homokos jellegű összlet alakult ki, de ezek a vízadó rétegek csak apró és

középszemcsések, gyenge utánpótlódási képességűek. A kinyerhető maximális vízhozamok ebből következően 500-600 l/p között alakulnak, a víz pedig – feltehetően a szivárgás lassúsága és az egykori csökkent sósvízi élettér miatt – viszonylag magas oldott anyag és klorid tartalommal (2500- 3500 mg/l, illetve 300-2000 mg/l) rendelkezik.

Más a helyzet azokban a részkörzetekben, ahol a folyóvízi tevékenység évmilliókon át élénk volt. Ilyen sáv található például Albertirsa – Cegléd – Abony - Szolnok, de még inkább Lakitelek Tiszakécske vonalán, ahol nem csak a fekvőszint mélyül gyorsan, hanem a homokos, aprókavicsos szintek vastagok és kiváló oldal irányú utánpótlódási képességűek (maximális vízhozamok: 1000-2500 l/p).

A víz Albertirsa táján még kissé sós, Tiszakécske – Lakitelek, valamint Cegléd – Abony – Tápiószőlős - Szolnok környékén viszont egyértelműen kiédesedett jellegű, ami szintén a kiváló oldal irányú utánpótlódási képességre utal.

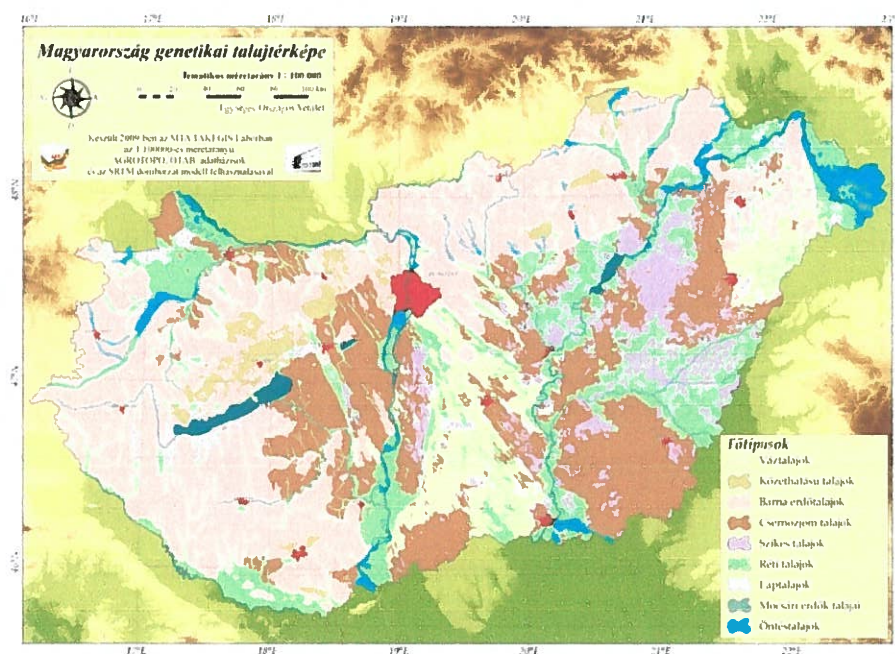
A pleisztocén kezdetétől fogva az ős-Duna előrenyomuló kavicsos hordalékkúpja az Albertirsa-Tiszakécske vonaltól délnyugatra eső területet egységesen beborította. Az ekkor lerakódott rétegek vízádo képessége kiváló (1500-2500 l/p), a víz minőségére pedig jellemző, hogy ivó és öntözővízként egyaránt felhasználható (500 mg/l körüli oldott anyag, kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos vízkémiai jelleg). A középső-pleisztocénben megindult az ős-Duna meder elvándorlása, és a folyamat az időszak vége felé be is fejeződött. A vízádo képesség és a víz minősége is e folyamat hatására alakul, eleinte kiváló, később a rétegsorok agyagosodásával párhuzamosan a kúttelepítések lehetetlenné válnak. A felső-pleisztocénben ismét homokossá válik a rétegsorok többsége, de ezek a vízádók csak aprószemcsések, igaz néhol akár 800-1000 l/p maximum hozam adására is

A térségben a felső 10 m-ben található fedőközet képződmények a laza üledékes kőzetekhez tartoznak. Legelterjedtebb üledékek a felszín közelében a lösz (kőzetliszt) és a homok.

A térség területén találhatóak a futó-, a humuszos homoktalajok, a barnaföldek, a csernozjom jellegű homoktalajok, a réti talajok többsége, vagyis a homokon képződött talajok többsége fordul elő.

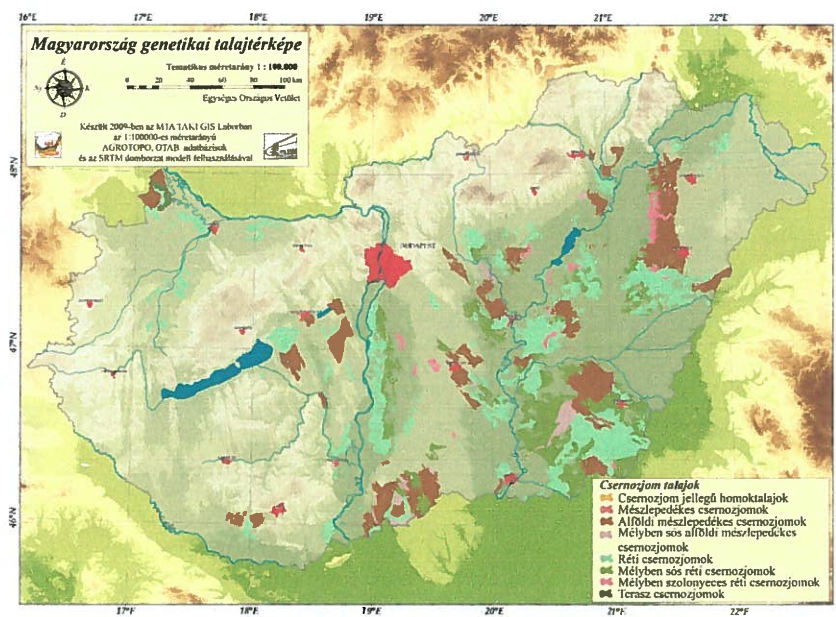
Törtel külterületének nagyobb része a Gödöllői-dombság és a Tisza-völgye között elhelyezkedő löszökkel és futóhomokkal fedett alacsony ármentes síkság (Gerje–Perje sík). Besnyő, Nyilas és Ludas határrészek felszíne egyenetlen, szélhordta homok hátakkal. Többnyire mélyfekvésű, csaknem sima felszínt lösziszapos löszös üledékek borítják. A Gerje és Perje ér völgy melléke iszapos, homokos, csapadékos években belvizes, helyenként tőzeges síklápokkal tagolt ártéri síkság (Kákástói rész, Nagyvízjárta terület). E tájrész hasznosításában a rétek és legelők, valamint ártéri jellegű ligeterdők és rétlápok jellemzőek.

A község jelentős részén a talajtakaró leginkább humuszos homok, ami kisebb foltokban futóhomokos és csernozjomos homoktalajokkal váltakozik. A homokos területek: Ludas, Újosztály, Nyilas és részben Besnyő dűlők. A homokon képződött talajok az összterület kb. 80%-át teszik ki. A község mélyebb területeinek talaja részben lápos réti talaj, homokos vályog, részben mélyben sós réti csernozjom, közép-kötött vályog.

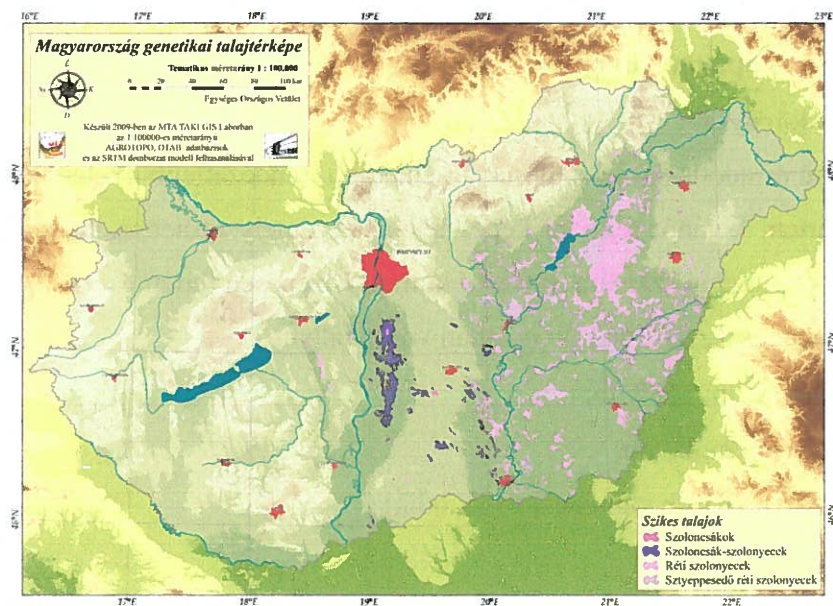
7. Ábra Talaj fő típusok

Forrás: <https://enfo.hu/index.php/keptar/622>

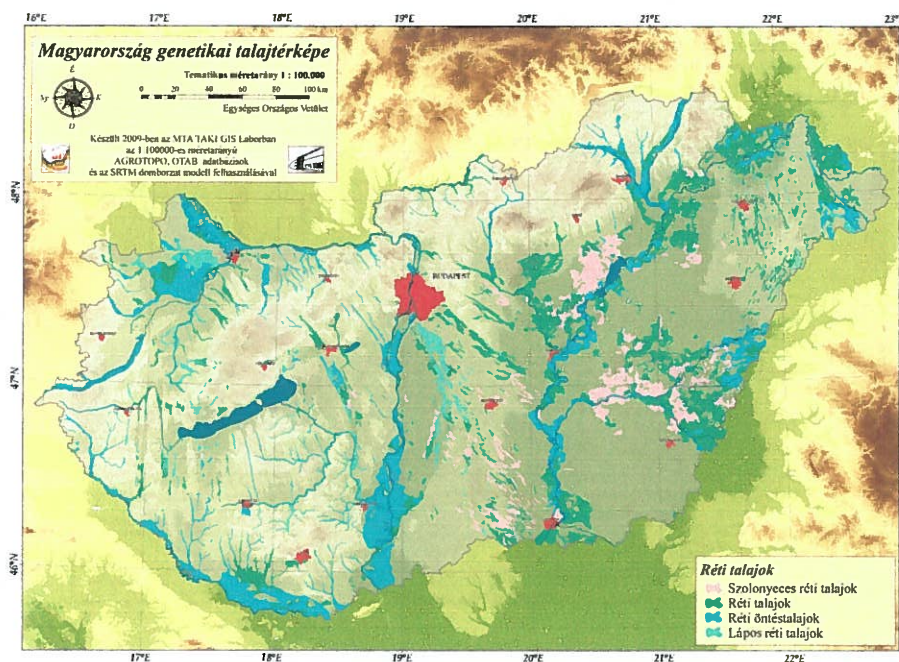
8. Ábra Csernozjom talajok

Forrás: <https://enfo.hu/index.php/keptar/622>

9. Ábra Szikes talajok

Forrás: <https://enfo.hu/index.php/keptar/622>

10. Ábra Réti talajok

Forrás: <https://enfo.hu/index.php/keptar/622>

4.2. Települési és épített környezet állapota

4.2.1. Települési környezet

A hasonló helyzetű és adottságú településeknél élhetőbb, rendezettebb a település. Törtel élhető, népességét megtartani kívánó, fejlődni képes település, amely otthonos, biztonságos lakóhelyi környezetet biztosít polgárai számára. Infrastruktúrája közepesen fejlett.

2022. évben Törtelen összesen 1663 db ingatlan volt található.

- belterületi ingatlan: 1580 db;
- külterületi ingatlan: 83 db;

A településen összesen 407 db vállalkozás működik:

- Kft.:91 db
- Zrt: 0 db
- Bt.: 19 db
- Szövetkezet:0 db

- Egyéni vállalkozó: 283 db
- Egyéb: 14 db

A legnagyobb számban egyéni vállalkozások működnek a településen (a vállalkozások kétharmada egyéni vállalkozás). A gazdasági társaságok jellemző mérete a mikro-, illetve kisvállalkozás, nagyvállalatnak a község nem székhelye.

A második leggyakoribb vállalkozási forma a korlátolt felelősségű társaság 91 egységgel. A településen működik ezen kívül 19 betéti társaság is.

Az országos trendekhez hasonlóan a szolgáltató szektorban (elsősorban kereskedelem) működik a legtöbb vállalkozás a községben. Termelő vállalkozások a könnyű, illetve élelmiszeripar területén működnek. Egymáshoz viszonyított arányaiban az egyes kapcsolódó nemzetgazdasági ágak az országos átlaghoz közeli, jelentős eltérés nincs.

Az önkormányzat a településüzemeltetési feladatok körében igyekszik a lakosság számára a korszerű, XXI. századi szintű életmód kialakításához szükséges feltételeket megteremteni.

A település környezetvédelmi megítélésében jelentős szerepe van a köztisztaságnak. Nemcsak a kívülálló, hanem a településen élő ember számára is a legszembevetőbb a közterületek tisztasága, a zöldterületek gondozottsága, a közutak állapota.

A település környezetének rendezettsége, tisztasága növeli az ott élők komfortérzetét, esztétikusabb életteret biztosít. Települési környezetünk tisztaságát legjobban mi magunk tudjuk befolyásolni. A település útjai, közterületei, parkjai meglehetősen tisztának mondhatóak.

Az önkormányzat rendeletben szabályozza a közterületek használatával kapcsolatos feladatokat és köztisztasági feladatokat.

A település útjainak, közterületeinek tisztán tartásában az önkormányzat folyamatosan szerepet vállal.

4.2.1.1. Csapadékvíz-elvezetés, csatornázás, szennyvízelvezetés

Csapadékvíz-elvezetés

Törtel közigazgatási területe az 2-12 Nagykőrösi-homokhát tervezési alegységhez tartozik, az alegység vízgyűjtő területe 1779,9 km².

Törtel a Tisza vízgyűjtő területének része. Jelentős folyó- vagy állóvíz nem található a területén. A határt középen a nyugat-keleti irányban folyó Gerje - csatorna szeli át, déli részén a Nyilas-ér folyik, majd a Kőrös-érrel egyesül, északon Abony felé a Perje-csatorna érinti.

Számos mélyedés teszi változatossá a térszint, több vízállás keletkezett. A határnevek is erre utalnak: Nádas, Kákás, Vízjárás, Fehértó, Kákás-tó, Bozód-tó. A ludasi részen található az Árbóz - tó, amely átnyúlik a kőrösi határba.

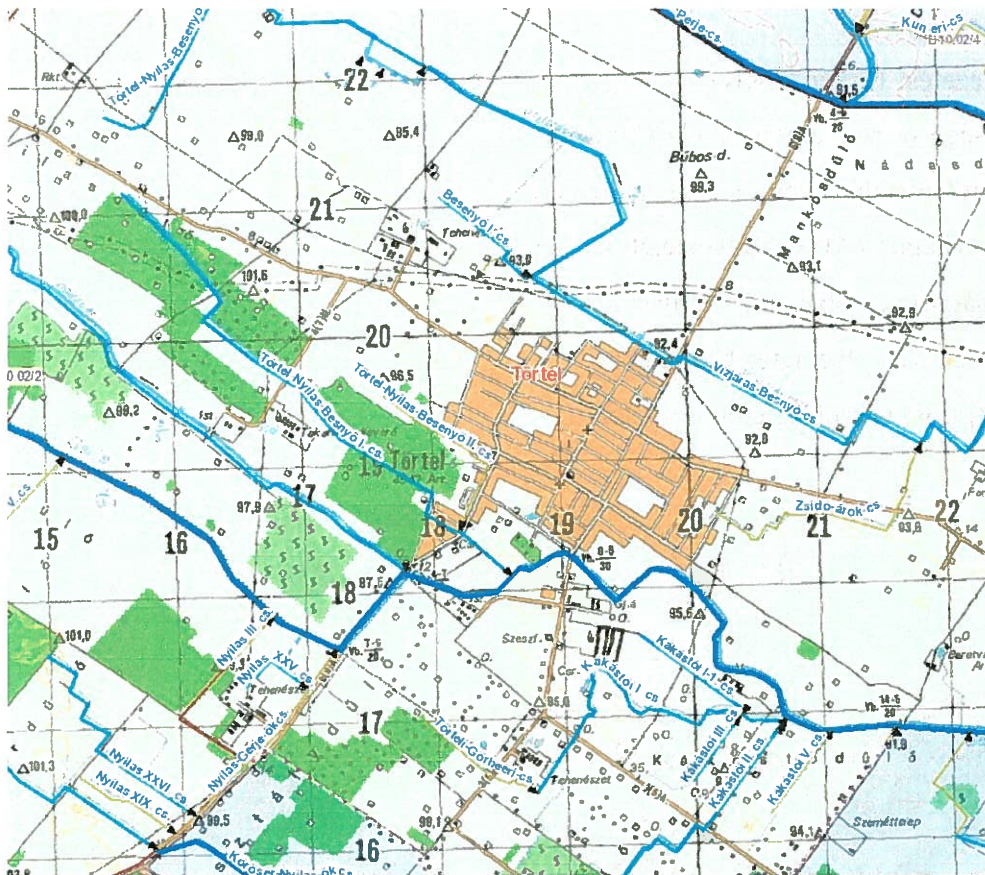
Vízfolyások, vízilétesítmények

A Közép – Tisza - vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG) vagyonkezelésében lévő vízfolyások, vízilétesítmények adatait az alábbi táblázat mutatja be.

4 táblázat Vízfolyások, vízilétesítmények

Csatorna neve	Kilométer szelvény	Vízhozam	Helység	Helyrajzi szám
Gerje főcsatorna	20+150-7+850	13000-es szelvéynél: 8,125 m ³ /s	Törtel	0246,096
Perje belvízcsatorna	13+500-6+550	13000-es szelvéynél 6,66 m ³ /s	Törtel	073
Vízjárás-Besnyő belvízelvezető csatorna	12+430-0+000	1,08 m ³ /s	Törtel	012,034,030,
Törtel-Nyilas-Besnyő I.	4+630-0+000	0,267 m ³ /s	Törtel	0249, 1445/40, 0273/9, 0278, 0294, 0292, 0321,

Forrás: KÖTIVIZIG adatszolgáltatása alapján

11. ábra Törtel közigazgatási területén található vízfolyások

Forrás: KÖTIVIZIG adatszolgáltatása alapján

Nem a KÖTIVIZIG vagyonkezelésében lévő vízfolyások, vízártésműnyek

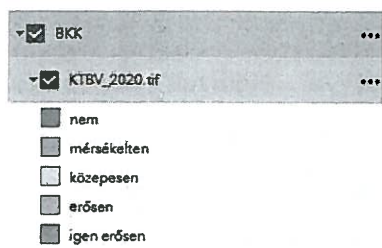
- Törtel – Nyilas - Besnyő II. csatorna;
- Zsidó-árok csatorna;

Ár-és belvízvédelem

A település „a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról” szóló módosított 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet Mellékletében nem szerepel.

Belvízvédelem

Törtel település a Gerje - Perje belvízrendszer része, a belvízrendszer területe: 890,5 km². A település a 10.02 Ceglédi belvízvédelmi szakaszhoz tartozik.

12. Ábra Belvíz Kockázatkezelési Térkép Törtel közigazgatási területére vetítve

Forrás: KÖTIVIZIG adatszolgáltatása alapján

A térkép alapján erősen, illetve igen erősen veszélyeztetett területek a közigazgatási területen a belvízcsatornák környezete. A külterület legnagyobb része a mérsékelten, illetve közepesen veszélyeztetett területek közé tartozik. Belvízzel nem veszélyeztetett terület a település belterülete. A település közigazgatási területén található belvízcsatornák mindegyike időszakos vízfolyásnak minősül. A település belterületi csapadékvíz elvezető hálózatának rendszere a település természetes mélyvonulatait követve alakult ki. A csapadékvíz elvezetés rövid zárt szakaszok kivételével nyílt árkos rendszerű, illetve egyes helyeken a burkolatok melletti határoló felületeken történik.

A vízelvezető, -elhelyező rendszer elemei folyamatosan karbantartásra, felülvizsgálatra, rekonstrukcióra kerülnek. A vízelvezető csatornák tisztításáról, karbantartásáról az Önkormányzat folyamatosan gondoskodik.

Mély fekvésű területek

A településen mély fekvésű területek a topográfiai adottságok mellett, a természet alakította mélyvonalakon alakultak ki, ahol időszakos, vagy állandó vízfolyások haladnak. Ezek a vízfolyások vezetik le a felszíni vizeket. A mélyvonalon haladó vízfolyások természetes útjának fenntartásával a település mélyebben fekvő területeinek védelme biztosított.

Árvízvédelem

A Közép – Tisza - vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖTIVIZIG) tájékoztatása alapján árvízvédelmi öblözetet nem érint a település.

Szennyvízelvezetés

Az abonyi szennyvízelvezetési és –tisztítási agglomerációt a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program (25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet) 1. mellékletében levő agglomerációs jegyzék 3 településre (Abony, Köröstetétlen, Törtel) vonatkozóan, Abony központtal jelölte ki.

A vezetékes szennyvízcsatorna a külterületi területeken nem elérhető. Ezek a területek a belterülettől távolabb helyezkednek el, a szennyvíznek a tisztítótelepre történő eljuttatása a távolság miatt nehézkes, illetve költséges. Az előzőek alapján a külterületi majorokban keletkező szennyvizet aknában vagy tartályokban gyűjtik, majd szippantó járművel a hatóságilag kijelölt leürítő helyre (az abonyi szennyvíztisztító telepre) szállítatják.

Szennyvíztisztító telep

A településen kiépített szennyvízcsatorna hálózat üzemel, melyen keresztül a szennyvíz a szennyvíztisztító telepre kerül. A létesítmény Abony, Törtel és Köröstetétlen települések tulajdonában (többségi tulajdonos Abony) áll. A szennyvíztisztító telep Abony belterületének határától kb. 900 m-re található.

A létesítmény biológiai szennyvíztisztítást és korszerű iszapkezelést biztosít a keletkező lakossági, illetve tengelyen érkező szippantott szennyvíz számára.

A szennyvíztisztító telep működésével hosszútávon megvalósul a települések szennyvizeinek ártalommentes elhelyezése, amely egyben azt is jelenti, hogy a talajvízszennyezések, a sérülékeny ivóvízbázisok veszélyeztetése nem valósul meg. A környező felszíni és felszín alatti vizek vízminőségének védelme biztosítva van.

Szennyvízcsatorna hálózat

A település szennyvízhálózata 35.000 fm vákuum gerincvezetékéből és 24.300 fm bekötővezetékéből áll.

Törtel elválasztott rendszerű csatornahálózattal rendelkezik, a belterületi utcákban mindenhol rendelkezésre állnak a szennyvízelvezetés létesítményei, (rákötések aránya 96%), a külterületi részek nem rendelkeznek közcsatorna hálózattal. Ezek a területrészek a belterülettől távolabb

helyezkednek el, a szennyvíznek a tisztítótelepre történő eljuttatása a távolság és a terepviszonyok miatt nehézkes, illetve költséges.

Közcsontra rá nem kötött ingatlanok

A talajterhelési díjról szóló 32/2017.(XII.1.) számú önkormányzati rendelet alapján a talajterhelési díjfizetési kötelezettség arra a környezethasználóra terjed ki, aki Törtel Község Önkormányzata illetékességi területén az engedélyhez kötött környezethasználata során a környezet terhelésével járó anyagot bocsát a környezetbe.

Talajterhelési díj fizetése alóli mentesség

Nem köteles talajterhelési díjat fizetni az a kibocsátó, akinek az ingatlana előtt a közcsontra kiépítésre került, de arra önhibáján kívül rákötni nem tud, mert a gravitációs csatornánál jelentkező szintkülönbség miatt a tulajdonosnak házi átemelőt kellene kiépíteni. (Ezt a mentességet tervezői szakvélemény csatolásával lehet érvényesíteni.) Mentessül a talajterhelési díj megfizetése alól az a kibocsátó is, aki a szolgáltatott vízmennyiséget üres telken vagy lakatlan ingatlanban kizárólag locsolásra használja.

Nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvizek

A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz folyamatos begyűjtésére, szállítására és ártalmatlanító helyen történő elhelyezésére nincs megbízott szolgáltató és rendelet sincs erre vonatkozóan. Minden háztartás egyénileg végzi a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvizek elszállítását az erre engedéllyel rendelkező jogosulttal.

4.2.1.2. Ivóvízellátás

A településen az ivóvízhálózat az 1970-es években épült ki. A vízhálózat a belterület összes utcájában kiépült, a rendszer túlnyomórészt körvezetékes kialakítású.

A település vízellátását a község belterületének észak-keleti részén, a Dózsa György utcában található vízműtelep biztosítja. Itt van a hálózati víznyomást biztosító 200 m³ tárolókapacitású hidroglobusz, a 100 m³ térfogatú térszínen elhelyezett víztároló medence és vízműgépház.

A vízműtelep vízbázisát 2 db, a 232,0 m – 289,0 m mélységközben települt vízadó rétegeket szűrőző mélyfúrású kút alkotja. A kutakból kitermelt víz a 700 m³/nap kapacitású vas-, mangán-, arzén- és ammónium-mentesítő technológiára jut. A víz fertőtlenítése klórozással történik. A

tisztított víz tárolására 100 m³ tárolókapacitású, vasbeton szerkezetű térszíni tároló áll rendelkezésre. A víz nyomásfokozást követően jut az elosztóhálózatba és a víztoronyba.

A vízigények közötti időbeli különbségek kiegyenlítése, a szükséges nyomás és eseti jelleggel fellépő tűzivíz igény biztosítása céljából acél szerkezetű 200 m³ tárolókapacitású víztorony áll rendelkezésre a településen.

Gerincvezeték hossza: 30.791m

Tűzcsapok száma: 97 db

Közkifolyók száma: 7 db

A településen kiépített vízelosztó hálózat körvezetékes rendszerű és jellemzően azbesztcement (ac.) és a KM-PVC csövekből áll. A bekötővezetékek horganyzott acél (hga) vagy KPE anyagúak. A vezetékek keresztmetszete DN 80 és DN 150 mm között változik.

A vízmű éves lekötött vízigénye: 160.000 m³ /év. A vízmű kapacitása: 700 m³ /nap. A 2021-ben termelt vízmennyiség: 170.504 m³ /év. A település átlagos napi vízigénye 2021-ben: 467 m³ /nap, 2022. évben 483 m³ /nap volt.

A vezetékes ivóvízhálózatra jelenleg az ingatlanok 77,49 %-a rácsatlakozott, a bekötött lakások száma 1479 db.

Vízbázis

A település vízellátását 2 db kút szolgálja ki, védendő vízkészlete 160.000 m³ /év.

A vízbázis földtanilag védettnek tekinthető, jelenleg szennyeződése nem tapasztalható. A vízmű vízbázisára a különböző pontszerű és diffúz szennyező forrásokon kívül a felhagyott és szabályszerűen meg nem szüntetett mélyfúrású kutak jelentik a legnagyobb potenciális veszélyforrást, ezért eltömedékelésük a rétegvíz készlet védelme érdekében elsősorban indokolt az üzemelő vízbázis védőidomainak védelme érdekében.

Vízutak adatai

5. táblázat Az üzemben lévő mélyfúrású kút adatai

Kút száma	OKK száma	Fúrás éve	Talp mélysége (m)	Szűrőzése (m-m)	Üzemi vízhozam (l/p)
3.	B-28/a	1975 (2014)	295	270,8 - 289,0	600
4.	B-40	1992	300	232,5 - 239,5; 244,0 - 249,5; 275,5 - 282,8	920

Forrás: Bácsvíz Zrt. adatszolgáltatása alapján

A település egészséges ivóvízzel való ellátottsága a belterület viszonylatában 100%-osnak mondható.

A település lakosságának ivóvíz felhasználással kapcsolatos 2020. 2021. és 2022. évi statisztikai adatait a következő táblázat foglalja magába.

6. táblázat A lakosság ivóvíz felhasználással kapcsolatos 2021. és 2022. évi statisztikai adatai Törtel községre vonatkozóan

Megnevezés	M.e.	2021	2022
Összes lakás	(db)	1 888	1 888
Ivóvíz hálózatra bekötött lakások száma	(db)	1 455	1 463
Ivóvíz felhasználás	(m3/év)	114 929	120 897
Ebből lakossági ivóvíz felhasználás	(1000m3/év)	106	114

Forrás: Bácsvíz Zrt. adatszolgáltatása alapján

A vízszerezés védett geológiai környezetben lévő rétegvizekből történik.

7. táblázat A Bácsvíz Zrt. által szolgáltatott ivóvíz érvényes minőségi adatai 2021. évben

Komponens neve	Mértékegység	Átlagérték	Határértéke
pH	-	7.86	6,5-9,5
Fajl.el.vezetőképesség (20 °C)	μS/cm	534	2500
Kémiai oxigénigény (KOIps)	mg/l	1.11	5
Ammónium-ion	mg/l	0.04	0,50
Nitrit	mg/l	0.01	0,50
Nitrát	mg/l	0.5	50
Klorid	mg/l	18.6	250

**TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028**

Kalcium	mg/l	n. a.	-
Kálium	mg/l	n. a.	-
Szulfát	mg/l	<5	250
Összes keménység	nk °	8	5 -35
Vas	mg/l	0.03	0,20
Mangán	mg/l	0.01	0,05
Nátrium	mg/l	83.48	200
m-lúgosság	mmol/l	n. a.	-
Magnézium	mg/l	n. a.	-

Forrás: Bácsvíz Zrt. adatszolgáltatása alapján

8. táblázat A Bácsvíz Zrt. által szolgáltatott ivóvíz érvényes minőségi adatai 2022. évben

Komponens neve	Mértékegység	Átlagérték	Határérték
pH	-	7.92	6,5-9,5
Fajl.el.vezetőképesség (20 °C)	µS/cm	538	2500
Kémiai oxigénigény (KOIps)	mg/l	1.22	5
Ammónium-ion	mg/l	0.57	0,50
Nitrit	mg/l	0.01	0,50
Nitrát	mg/l	0.5	50
Klorid	mg/l	17.9	250
Kalcium	mg/l	n. a.	-
Kálium	mg/l	n. a.	-
Szulfát	mg/l	<5	250
Összes keménység	nk °	5	5 -35
Vas	mg/l	0.14	0,20
Mangán	mg/l	0.02	0,05
Nátrium	mg/l	110	200
m-lúgosság	mmol/l	n. a.	-
Magnézium	mg/l	n. a.	-

Forrás: Bácsvíz Zrt. adatszolgáltatása alapján

Bel- és külterületen egyaránt előfordul egyedi kutas vízellátás is. A kutakból házi vízigénynek (max. 500 m³/év mennyiség) termelhető ki talajvíz.

4.2.1.3. Energiagazdálkodás

Az élet legkülönbözőbb területein használunk fel energiát (közlekedés, fűtés, stb.), amelyet főként a környezeti elemekből nyerünk, és felhasználásuk után ezek melléktermékeit is a környezetbe juttatjuk vissza. Emiatt lényeges, hogy a meglévő készleteinkkel úgy gazdálkodjunk, hogy azzal környezetünket minél kevésbé terheljük.

4.2.1.3.1. Villamos energia ellátás

A 22 kV-os Nagykőrös, illetve Cegléd felől érkező légvezeték hálózat biztosítja a villamos energia ellátást a településen. A hálózat üzemeltetője az MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. 100%-os részesedésű vállalkozása, az MVM Démász Áramhálózati Kft. A 22 kV-os közép feszültségű légvezeték hálózathoz 22/0,4 kV-os transzformátor állomások csatlakoznak, amelyek kiszolgálják a településen szintén kiépített 0,4 kV-os kisfeszültségű légvezeték hálózatot. A 22kV-os légvezeték hálózat alapvetően sugaras kiépítésű, azonban a települést ellátó 2 db közép feszültségű vonal egymással hurkolható. Törtel településen 45 db transzformátor állomás található, ebből 3 db betonházas földre telepített (BHTR), a többi oszloptranzformátor-állomás. A település belterületén a közvilágítás 100%-ban biztosított és megoldott.

4.2.1.3.2. Gázellátás

A település gáz energia ellátásáról az OPUS TIGÁZ Zrt. Szolnoki Üzemegysége gondoskodik. Az üzemeltető tájékoztatása alapján jelenleg a háztartások 90 %-a van rákötve a gázhálózatra. Törtel az Abonyi gázátadó rendszer része.

Törtel belterületének földgázellátását az FGSZ Abonyi gázátadó állomásról érkező PE 160 dimenziójú nagyközépnomású gázvezeték biztosítja. A település gázfogadó állomása Abony város felől, a település szélén, a 04/12. hrsz. alatti ingatlanon található

A gázfogadó állomásról 3 bar nyomású gázvezeték hálózat került kialakításra a település gázellátására.

A gázhálózat gerincvezetéke a belterületen a nyomásszabályzótól indulva KPE P10-es és PE 80/G SDR 11 dimenziójú műanyagcsőből áll.

A létesítmények kisnyomású gázellátását ingatlanonként 3bar/28mbar nyomású nyomásszabályozók biztosítják.

4.2.1.3.3. Kommunikációs hálózat

A vezetékes távközlési ellátottság folyamatosan veszt el fontosságát. A távközlési ellátottságot lényegesen növeli a mobiltelefonok használata. Valamennyi vezetékek nélküli táv- és műsorszórói szolgáltató megfelelő vételi lehetőséget biztosít.

4.2.1.3.4. Megújuló energia

A szélenergia hasznosíthatóságát vizsgálva az Országos Meteorológiai Szolgálat mérési adatai alapján az éves átlagos szélesség mintegy 2-2,5 m/s erősségűre tehető. Ez nem gazdaságos szélerőmű létesítése szempontjából. (Természetesen kisebb, maximum 1-2 kW teljesítményű, „háztáji” szélturbina telepítése nem zárható ki, de ennek gazdaságossága számításokkal nem támasztható alá.)

A napenergia hasznosítására országos tekintetben átlagosak a feltételek, a napsütéses órák száma 1950-2050 óra között alakul. A település adottságait figyelembe véve, megfelelő gazdaságossági számítások után, elsősorban közintézmények esetében térülhet meg a napenergia-hasznosítást célzó beruházás.

Napenergiát hasznosító panelek kerültek a Szent István Király Általános Iskola emeletes és hosszú épületére, illetve a Sportcsarnok, az I. számú háziorvosi rendelő, II. számú háziorvosi rendelő, Déryné Művelődési Központ és Könyvtár „A” épületének tetőszerkezetére is.

Megfelelő lakossági elkötelezettség esetén háztartási szinten is elképzelhetők ezen beruházások, de figyelembe kell venni, hogy a napenergiát hasznosító berendezések árai elég magasak, ezért ezek alkalmazása csak megfelelő állami kötelezettségvállalás mellett képzelhető el.

Jelentős energia megtakarítást eredményezhet az önkormányzatok részéről, ha szervezett formában, központi pénzügyi alapok elnyerésével megkezdik az épületek nyílászáróinak, tetőinek és falainak hőszigetelését.

Ezt felismerve többek között sor került a Polgármesteri Hivatal, a Törtéti Tulipán Óvoda, az Egészségház, a Szent István Király Általános Iskola emeletes és hosszú épületének, a Sportcsarnok, az I. számú háziorvosi rendelő, a II. számú háziorvosi rendelő és a Déryné Művelődési Központ és Könyvtár „A” épületének külső hőszigetelésre, külső nyílászáró cserjére/korszerűsítésére, fűtés-, használati melegvíz-, hűtési rendszerek korszerűsítésére is.

4.2.1.4. Zöldterület-gazdálkodás

A környezeti tényezők közül ez az – talán legfontosabb – elem, melynek fejlesztése, illetve a fenntartás magas színvonala jótékony, javító hatással van a többire.

A megcélzott turisztikai fejlesztések és a kellemes és vonzó lakókörnyezet kialakítása megkívánja a település parkosítását, a bel-és külterület fásítását.

Törtel természeti adottságainak köszönhetően közigazgatási területének jelentős részét szántók, rét- és legelőterületek foglalnak el kisebb –nagyobb területeket.

Az Országos Területrendezési Terv alapján a természeti és ex-lege területek az országos ökológiai hálózat övezetébe soroltan kezelendők (*lásd 5. ábra*).

A hatályos vármegyei területrendezési terv alapján Törtelre vonatkozóan az alábbi területfelhasználási kategóriák kerültek megállapításra.

A település közigazgatási területének legnagyobb része mezőgazdasági térségként (4650,1 hektár) kezelendő. A második legnagyobb területfelhasználási kategória településre vetítve az erdőgazdálkodási térség (3050,3 hektár), majd ezt követi a 703,3 hektár kiterjedésű települési térség. A vízgazdálkodási térség csupán 12,5 hektár kiterjedésű területet foglal el a közigazgatási területen.

Törtel község közigazgatási területét az alábbi térségi övezetek érintik:

- Magterület - A magterület övezete a település belterületétől északnyugatra és a közigazgatási terület délkeleti részeit érinti.
- Ökofolyosó - Az ökológiai folyosó a közigazgatási területet több ponton érinti.
- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete - A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete a település közigazgatási terület déli részeit érinti több ponton, csakúgy, mint az erdőtelepítésre alkalmas terület övezete.
- Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete;
- Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete;
- Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete;
- Rendszeresen belvízjárta területet övezete - szélróziónak kitett terület övezet;

Nemzeti és települési érdek is azt kívánja, hogy a történelmi tájszerkezet fenntartható védelmét és fejlesztését biztosító önfenntartó tájgazdálkodás alakuljon ki.

A belterület széli vagy ahhoz közvetlenül kapcsolódó gazdag természeti értékekkel bíró területek mellett az épített környezet részeként jelentkező, közösségi szervezőerőt is magukban hordozó zöldfelületek kiépítettsége az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően kielégítő.

4.2.1.5. Közlekedés

A település egyszerű településszerkezetű. Az e-UT 02.01.41 számú útügyi előírás alapján a település „B” települési osztályba tartozik. A települést az országos közúthálózatba történő becsatlakozását a 4609. jelű Cegléd – Vezseny összekötő út és a 4611. jelű Abony – Nagykőrös összekötő út biztosítja. A település déli, Törtel és Kocsér község határszélénél, egy rövid szakaszon a 4613. jelű mellékút is érinti Törtel közigazgatási területét.

Közúti közlekedés

4609. jelű mellékút

A 4609-es számú mellékút egy bő harminc kilométer hosszú, négy számjegyű mellékút Pest vármegye és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye határvidékén; a Szolnok–Tiszaecske–Cegléd háromszögbe eső településeket kapcsolja össze egymással és a 4-es főúttal.

A 4-es főútból ágazik ki, annak 71+550-es kilométerszelvényénél, Cegléd központjának keleti szélén, kelet-délkeleti irányban, Törteli út néven.

5,2 kilométer megtétele után átszeli Törtel határát, a község lakott területére 9,8 kilométer után érkezik meg, ahol a Ceglédi út nevet veszi fel. A 10+900-as kilométerszelvényénél egy elágazáshoz ér: itt találkozik a 4611-es úttal, amely Abonytól vezet Nagykőrös határáig, és itt kevéssel a 10. kilométere előtt jár. A folytatásban mintegy 400 méteren közös szakaszuk következik – a kilométer-számozás tekintetében egymással ellenirányban – majd különválnak, a szétválás helyétől a 4609-es út már a Jászkarajenői út nevet viseli, amíg, a 12+150-es kilométerszelvénye táján el nem hagyja a község belterületét.

4611. jelű mellékút

A 4611-es számú mellékút egy bő húsz kilométer hosszú, négy számjegyű mellékút Pest vármegye keleti határvidékén; Nagyköröst kapcsolja össze Abonnyal és a 4-es főút térségével, illetve a két város közt elhelyezkedő Törtel községgel.

A 4-es főútból ágazik ki, annak 86+250-es kilométerszelvényénél, Abony központjában.

6,3 kilométer után átlépi Abony és Törtel határvonalát, 8,7 kilométer megtételét követően pedig eléri a település lakott területét; ott az Abonyi út nevet viseli. 9,3 kilométer után egy elágazáshoz ér: a 4609-es úttal találkozik, amely itt nagyjából északnyugat-délkeleti irányban húzódik, Cegléd-től Tiszajenő felé. Innen a 4611-es északnyugat felé fordul, egy saroknyi közös szakasza következik a másik úttal, kilométer-számozás tekintetében egymással ellenirányban, Jászkarajenői út néven. Alig 300 méter után különválnak egymástól, a 4611-es ismét délnyugatra folytatódik, Dózsa György út néven. A község déli részén két derékszögű irányváltása következik, a neve ezeknek megfelelően előbb Szent István út, majd Kőrösi út lesz; ezen a néven, délnyugat felé húzódva hagyja el Törtel lakott területét a 12. kilométerénél.

Utcák, utak

A belterületi utak hossza kb. 31 km, a külterületi utak hossza kb. 260 km. Belterületen az aszfaltozott utak aránya 70 % körüli, míg külterületen ez az arány elhanyagolható.

Az utak 1×1 forgalmi sávból állnak, melyeket a külterületi szakaszokon két oldalról nyílt gyepes árkok kísérnek. Belterületi szakaszokon mindkét oldalon általában zöldsáv szegélyezi.

A mellékutak szilárd burkolattal rendelkeznek. A település belterületén a kiépített utak szélessége általában 5 m, de van akár 6,5 m széles burkolatú utca is. A belterületi csomópontok egyszerű szintbeli csomópontok.

Felújítások

Az életminőség javítása, az idegenforgalmi fejlesztési cél, a közlekedésbiztonság, közlekedési szempontból igényli az infrastruktúra fejlesztését.

Az Önkormányzat tájékoztatása alapján 2022-ben pótlásra került 30 db hiányzó utcanévtábla. Az önkormányzati tulajdonú képező utak közül szilárd burkolattal lett ellátva a Somogyi Béla út és belső Kőrösi út.

Az önkormányzati utakon a fekvőrendőrök a lakosok kérésének, igényeinek ismeretében a vonatkozó jogszabályi előírások betartásával kerültek kialakításra, kitáblázásra. A közlekedés biztonsági szempontokat figyelembe véve 2021-ben a Hajnal úton egy sor fekvőrendőr került kiépítésre.

Parkolók

A település központjában, valamint a forgalmasabb kereskedelmi létesítményeknél jellemzően kijelölésre és kiépítésre kerültek a parkolóhelyek. 2022-ben, pályázati forrás keretében kialakításra került 1 db mozgáskorlátozott parkoló a Mini Bölcsőde előtt. A Polgármesteri Hivatal épülete mellett újból felfestésre kerültek a megkopott felező vonalak, illetve parkoló táblák kerültek kihelyezésre (Jegyző, Polgármester, Ügyfél táblák).

Pályázat keretében a Temető úton új parkolóhely lesz kialakítva, illetve gyalogos átkelőhely került kialakításra.

Vasúti közlekedés

A településnek élő vasúti kapcsolata nincs. A 100. számú fővonal Abony településen érhető el.

410 Cegléd KCK - Tiszajenő-Vezseny KCK vasútvonal

1973-ban szűnt meg a Cegléd és Tiszajenő-Vezseny közötti 760 mm nyomtávolságú vasúti vonal. A vasútvonal 1927. évi üzembe helyezésekor Törtel, Jászkarajenő és Tiszajenő-Vezseny települések állomásain többek között felvételi épületek kerültek kialakításra. A vonal legjelentősebb műtárgya a Gerje - csatorna felett épült 6 m nyílású vasbeton teknőhíd volt.

Tömegközlekedés

A tömegközlekedést a Volánbusz járatai látják el.

Fejlesztés

3 db, teljesen új fa buszváró és hozzátartozó hulladéktároló került kialakításra pályázati forrás keretében a belső Körösi úton.

Kerékpáros közlekedés

A településen kiépített kerékpárút található, amely a Ceglédi úton, a Törtel táblától a Dózsa György út kereszteződéséig fut 1 km hosszan.

Pályázati lehetőség keretében a környező településekkel lenne lehetőség kerékpárutak kialakítására, mint például a 4609. jelű országos mellékút mellett Kőröstetétlen felé, vagy a 4611. jelű országos mellékút mellett Abony felé.

Vízi közlekedés

A községben és környezetében vízi közlekedésre alkalmas adottság nincs.

Légi közlekedés

Törtel községnél és közelében légi közlekedés nem üzemel.

Gyalogos közlekedés

A járdák kiépítettsége az aszfaltozott utakéhoz hasonlóan kb. 70 %-os. A járdák döntően kerítés mellett vezetnek, burkolatszélességük általában 1,5 - 2,0 m. Szegélyezésük kerti szegély, vízelvezetésükről a közúti szikkasztó árkok gondoskodnak

Folyamatosan szükséges ellenőrizni a közterületeken lévő járdák állapotát, az esetlegesen hiányos, rossz állapotú járdákat pedig felújítani szükséges.

4.2.2. Épített környezet állapota

4.2.2.1. Beépített területek jellemzése, területhasznosítási funkciók

A település belterülete a Cegléd-Vezseny és Abony-Nagykőrös közötti utak találkozásában alakult ki. A belterület sűrűbben beépített magját egy történelmileg kialakult fő- és gyűjtőút „keret” veszi körül. A közel geometrikus úthálózatából adódóan a belső, magasabb fekvésű területein szabályos, itt-ott összezsúfolódó, a település szélei felé az egykori szántó-, legelő „mozaikok” területein pedig tágasabb és szűkebb telekalakítások egyaránt jellemzik. A központi részek vízjárással kevésbé érintett utcáiban átlagosnál kisebb, a vizenyős részek körül nagyobb telkek találhatók. A település széle felé átlagos, a belvízzel érintett részeken pedig jellemzően hosszan elnyúló, nagyméretű telkek osztják a szabályos utcákkal határolt területeket, a szárazabb oldalról a tömbök belsejét feltáró zsákutcákkal.

A település intézményi telkeinek területe az intézményi igényekhez igazodó, általában 1000 m² fölötti, de a főbb intézmények telke 3000-4000 m² körül van. A középületeknél a zárt sorú beépítési mód a jellemző.

A település hosszú távon rendelkezik elegendő fejleszthető területtel és kivételes adottság, hogy ehhez elegendő önkormányzati tulajdonú területtel is rendelkezzen. A terület-felhasználáshoz, az egyes beépítésre szánt területek igénybevételéhez olyan területi stratégia szükséges, amely lehetővé teszi az arányos, de csak a valós szükségleteknek megfelelő, és mértékletes területhasználatot.

A lenticében a település közigazgatási területén található jellegzetes karakterrel rendelkező övezeteit mutatjuk be a Településképi Arculati Kézikönyv c. dokumentum alapján.

Történeti Településközpont

A történeti településközpontban a közösségi, gazdasági és szolgáltató intézmények, illetve polgári lakóépületek jellemzők.

A főutak mentén közeledve a Szent István tér felé a lakóépületeket üzlet, szolgáltatás rendeltetéssel vegyes, majd tisztán településközpontra jellemző rendeltetésű épületek sorakoznak, köztük az oktatási, kereskedelmi, szolgáltató és egyéb intézményekkel, üzletekkel. A beépítési mód is az oldalhatáron állóból a hézagosan zárt sorúval vegyessé, majd zárt sorúvá is alakultak.

A főtértől távolabbi telkeken rendszerint oldalhatáros, vagy hézagosan zárt sorú, földszintes, az utcai épülettömeget, sarokteleknél a beforduló szárnyat is utcával párhuzamos, nyeregteretűvel záró lakóépületek jellemzők.

Falusias lakóterület bel-és külterületen

A falusias lakóterület telkei jellemzően a településközponttól távolabbi helyzetűek, zömében bel, részben külterületen – tanyás szórványokban.

A belterületi falusias lakóterületen az utcára merőleges, oldalhatár mentén hosszabb, elég széles, vagy sarokteleknél kereszt-, vagy beforduló épületszárny tagolású, belterületen általában oromfalas, kontyolt, vagy csonkakontyolt, külterületen szabadon álló, oromfalas, 35-40°-os hajlású nyeregteretű lezárású főépület típusok jellemzik.

A beépítésre nem szánt külterületi övezetekben lévő tanyák, birtokközpontok kivett területén a gazdasági és egyéb rendeltetésű melléképületek hagyományosan az építési helyen belül szabadon, de közeli csoportot alkotva kerültek elhelyezésre.

A fentiek mellett egyéb településrészek:

- Gazdasági terület;
- Különleges turisztikai, - falusias pihenő, - állattartó, - egyéb terület;
- Beépítésre nem szánt Kertes- és mezőgazdasági területek;
- Erdő- és vízgazdálkodási területek;
- Országos és helyi védettségű épített örökség, kunhalom;

A településen kevés számú védelemre érdemes épület és művi érték van, ezért azok védelmére fokozott figyelmet kell fordítani. Az örökségvédelmi elképzelések kialakítása során ugyanakkor számolni kell azzal, hogy egy település épületállománya 100-150 évenként megújul, a figyelmet alapvetően a karakterjegyek megőrzésének, átörökítésének módjára kell irányítani, különösen azokon a területeken, ahol szűkösek az önkormányzati beavatkozás lehetőségei. A védelem mellé forrásokat kell rendelni, amely részben kompenzálja a tulajdonos helyi védelem miatti többletköltségeit, hátrányait.

Régészetileg védett terület és védőövezete:

A Kötv. 12-16. § szerinti védetté nyilvánított régészeti lelőhely nincs a település közigazgatási területén.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek és azok környezete:

A település közigazgatási területén a korábbi régészeti kutatások, valamint az adattári adatok alapján 63 darab azonosított régészeti lelőhelyről található adat, melyek közül 61 darab szerepel a KÖH közhiteles nyilvántartásában.

A régészeti feltárások során felszíni telepnyomok, településnyomok, temetkezési helyek (halomsírok, urnasírok, Árpád-kori templomrom és temető maradványok) mellett jelentős, különböző kultúrákból, korokból származó eszközök (hun bronz áldozati üst, török korból származó fémkancsó, vas és kerámiatárgyak stb.) kerültek felszínre.

Országos művi védelem

Országos műemléki védelem alatt álló létesítmény Törtel településen:

- Nepomuki Szent János római katolikus templom – 2747 Törtel, Szent István tér 2.

Az egykori kőtemplomból 1699-ben még jelentékeny romok álltak. A régi templomot 1748. július 7.-én szentelték fel, amely inkább kis kápolna, imahely volt. A jelenlegi templom főhajójának falait, a régi templom anyagából építették.

Az 1837-ben felszentelt klasszicista templom a kor előrehaladtával szűknek bizonyult, kibővítéséhez 1931. március 1.-én fogtak hozzá Pomlovits Károly műépítész tervei alapján. A kivitelezést Zombori Péter mérnök irányította. A kivitelezés során félkörben záródó mellékhajókkal és új szentéllyel bővítették ki a templomot. A bővítés mellett sor került a napjainkban is látható cukorsüveg-szerű torony, illetve a Lourdes-i oltár beépítésére is.

Helyi művi védelemre tervezett építmények, építményrészletek, műalkotások:

- Szent István Általános Iskola, 2747 Törtel, Szent István tér 2.

1928-ban a római katolikus egyháztanács és iskolaszék, Borsos János plébánossal az élen egy új iskola építését kezdeményezte. Az épületet 1929-ben adták át az egy emeletes épületet rendeltetésének, amiben 6 terem kapott helyet. A korra jellemzően a lehető legkevesebb díszítést kapták a főbejárat körüli rizalit elemei és a körbefutó párkányok.

- Orvos lakás, 2747 Törtel, Dózsa György út 7. (Hrsz.:608/1);
- Tanyaszínház, 2747 Törtel, külterület (Hrsz.:090/5);
- Déryné Művelődési Központ és Könyvtár – B épület (egykori gőzmalom épülete), 2747 Törtel, Dózsa György út 18. Hrsz.: 1742/2);

A 19. században épült kétszintes, korábbi gőzmalom épületét a kor szokásai szerint csak a szerkezetileg is fontossággal bíró elemek hangsúlyozásával díszítették: a vakolt felületeken nyerstégla nyíláskeretek, kváderezés jellegűen kirakott téglalíznák jelezték a szerkezeti elemek és sarokélek, szerkezetváltások helyét.

A felhagyott tevékenység miatt kiürült, ám az időtálló építőanyagok miatt szerkezetileg hasznosítható épület 2008-tól - szerkezeti felújítással és hozzáépítéssel - a település kulturális és szórakoztató eseményeinek ad helyet.

- Jalsoviczky kúria, 2747 Törtel, külterület (Hrsz.: 053/5);

4.2.2.2. A település gazdasági szerkezetének területi elhelyezkedése

Önálló regionális szerepkör kialakulása nem várható. A magyar autópálya-hálózat és gyorsforgalmi úthálózat továbbépülésével pozíciója akár erősödhet is.

A település a népességfogyás megfékezése érdekében a településrendezés eszközeivel biztosítja a fiatalkorú népesség helyben letelepedését, illetve a fiatal betelepülni szándékozók letelepülésének lehetőségét azzal, hogy a településrendezési tervben hosszútávra megfelelő mennyiségű, minőségű és választékú lakóterületet biztosít, illetve tartalékol.

Az oktatási ágazat minőségi színvonalának fejlesztésével, az intézményrendszer rekonstrukciójával, az ehhez szükséges területek biztosításával a fiatal népesség helyben maradása elősegíthető.

A településen belüli elvándorlás megakadályozására, illetve csökkentésére a tervezett lakóterületeknek arányosan kell elhelyezkedni a központi és az egyéb belterületeken. Cél a külterületekről kényszerűen elvándorló népesség egyéb belterületeken vagy a központi belterületen történő letelepítése.

A jövedelembiztosító foglalkoztatási területek bővítése szükséges, különösen a szolgáltatások és az idegenforgalom területén, ennek érdekében a Településrendezési Terv megfelelő mennyiségű, minőségű és választékú területet biztosít a szolgáltató és idegenforgalmi vállalkozások számára.

A népességmegtartó képességet erősítő programok keretében cél a leginkább mobil értelmiségi és szakképzett népesség elvándorlásának lassítása, munkahelyek és vonzó életminőség biztosításával.

A minőségi oktatási és kulturális szolgáltatások rendszerét fejleszteni kívánják, az intézményhálózat felújítását, korszerűsítését a Településrendezési Terv szerint biztosítják, a szakoktatás, középfokú oktatás helyi feltételeinek megteremtése érdekében.

A helyi szabadidős funkciók jelentős gazdagítása és a természet közeli életmód környezeti feltételeinek védelme szükséges. Ennek érdekében a településrendezés eszközeivel biztosítják a tájfenntartó extenzív mezőgazdaság létfeltételeit, a tanyák fennmaradását, a táji, természeti értékek helyi védelmét.

Minden korosztály és népességcsoport életminőségének javítása érdekében a művelődés, sport és szabadidő eltöltés fejlesztéseinek, korszerűsítésének, rekonstrukciójának, bővítésének lehetőségét a község meg kívánja teremteni és a településrendezés eszközeivel biztosítani szándékozik.

4.3 Természeti környezet állapota

A település igazgatási területén külön jogszabállyal védett, országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt álló terület nem található, azonban európai jelentőségű, országos jelentőségű természetvédelmi területek egyaránt megtalálhatóak.

– Natura 2000 területek: NATURA 2000 Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület a Gerje mente (HUDI20021), Jászkarajenői puszták (HUDI21056), illetve Székek (HUDI20046). Különleges Madárvédelmi terület a Jászkarajenői puszták (HUDI10004).

A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési és madárvédelmi területek esetében a legfontosabb cél, hogy a változatos földtani és felszínalakzati értékek fennmaradjanak az utókornak, illetve a honos erdőtársulások és a hozzájuk köthető élőhelyek megóvásra kerüljenek.

– Ex lege védettséggel érintettek a kunhalmok, szikes tavak, lápok, mocsarak. Az Országos Településrendezési Terv alapján a természeti és ex-lege (szikes tavak, lápok, kunhalmok) területek az országos ökológiai hálózat övezetébe soroltan kezelendők.

Kunhalmok

Az újkőkorban és a bronzkorban jöttek létre az emberi kéz által létrehozott halmok. A kunhalmok Magyarországon a legnagyobb számban a Hortobágyon, a Nagykunságban, Csongrád - Csanád vármegye tiszántúli területein, a Jászságban, Békés vármegye északi részein és a Hajdúháton fordulnak elő. A kunhalmok aszerint, hogy milyen célra használták fel, lehetnek tellek, azaz lakódombok, vagy kurgánok, azaz sírhalmok. A később letelepedett lovasnomád népek (szkíták, szarmaták) már őrhalmokként és határhalmokként használták a halmokat.

A kunhalmok régészeti értékük mellett nagy tájkép jelentőséggel bírnak, és mivel sokuk egészen a 20. század második feléig kiesett a szántóföldi művelésből, manapság is őrzik a terület régi vegetációját, a máshonnan már eltűnt, jellegzetes növényeit. A 20. század közepétől a felületük művelésbe vétele, a földtömeg elhordása és felhasználása miatt kerültek nagy veszélybe. A kunhalmok országos természetvédelmi oltalom alatt állnak 1997-óta.

Törtel igazgatási területén található kunhalmok:

- *Czakó-halom;*
- *Szeghalom – Székhalom;*
- *Búbos – halom (Borz-hegy);*
- *Besnyő – halom;*
- *Kis (Szöke) – halom;*
- *Asszony – halom;*
- *Nyúlfüle – halom;*
- *Látó – halom;*
- *Mák – halom;*

Forrás: Törtel Község Önkormányzata

– az országos ökológiai hálózat: Törtel közigazgatási területe az országos ökológiai hálózat az ökológiai folyosó térségi övezetébe (Perje mente kb. 50 m szélességben,), és az országos ökológiai hálózat magterület (Perje mente kb. 50 m szélességben,), valamint a térségi jelentőségű tájképvédelmi területek övezetéhez (délnyugati határrészen található Gerje menti szikes tó és környezete) tartozik. Az ökológiai folyosó területsávja építési tilalom alá esik.

Védett épített táji értékek

Törtel közigazgatási területén az útelágazásoknál látható kőkeresztek ex-lege védett épített táji értékek közé taroznak.

Természeti területek helyrajzi számos listája

Duna - Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet szerint Törtel közigazgatási területére vonatkozóan

5. DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETÉN TALÁLHATÓ KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

5.23. Gerje mente (HUDI20021)

5.23.7. Törtel

0255/1, 0255/2, 0256, 0257, 0258, 0259, 0260, 0261, 0262/12, 0262/13, 0263, 0264/6, 0298, 0299/4, 0299/5, 0301, 0305, 0306, 0307/3, 0308/3, 0308/10, 0308/11, 0308/14, 0308/15, 0308/16, 0308/17, 0314/2, 0314/3, 0314/4, 0314/5, 0315, 0317/13, 0318/4, 0318/8, 0341, 0342, 0343/1, 0343/2, 0344, 0351/1, 0352, 0353, 0375/4, 0375/5, 0375/11, 0375/12, 0375/13, 0375/14, 0375/15, 0375/16, 0376, 0377, 0378, 0379, 0380/1, 0380/2, 0381, 0384/4, 0384/6, 0384/7, 0386/4, 0386/5, 0387, 0388, 0389/3, 0389/5, 0390/1, 0390/2, 0391, 0392, 0393, 0394/9, 0394/10, 0394/11, 0394/15, 0414, 0415/2, 0419/9, 0419/10, 0419/11, 0419/12, 0419/16, 0420, 0421/8, 0421/9, 0421/10, 0421/57,

5.29. Jászkarajenői puszták (HUDI21056)

5.29.8. Törtel

039, 040/15, 041, 042/2, 042/3, 042/4, 043, 044/2, 044/3, 044/4, 044/6, 044/7, 044/8, 044/9, 044/10, 044/11, 044/12, 044/13, 044/14, 044/15, 044/16, 044/17, 044/18, 044/19, 044/20, 044/21, 044/22, 044/23, 044/24, 045, 046/1, 046/2, 046/3, 046/4, 046/5, 046/6, 046/7, 046/8, 046/9, 046/10, 046/11, 047, 048, 049/2, 049/3, 049/4, 049/5, 049/6, 049/7, 052, 054, 055/5, 055/9, 055/10, 055/11, 055/12, 055/13, 055/14, 0157, 0159/6, 0159/8, 0159/9, 0160, 0161/9, 0161/10, 0161/11, 0161/12, 0161/13, 0161/14, 0161/15, 0162, 0170/1, 0170/2, 0170/3, 0170/4, 0171, 0173, 0174/1, 0174/2, 0174/3, 0175, 0176/1, 0176/2, 0177, 0178, 0179, 0180/1, 0180/2, 0180/3, 0181/1, 0182, 0183, 0186, 0187, 0188/2, 0188/5, 0188/6, 0188/7, 0189, 0190/1

5.45. Székek (HUDI20046)

5.45.3. Törtel

024/2, 024/3, 024/4, 024/5, 024/6, 024/7, 024/8, 024/9, 024/11, 024/14, 029/8, 031/22, 031/23, 031/48

5. A DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETÉN TALÁLHATÓ KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK

5.5. Jászkarajenői puszták (HUDI10004)

5.5.8. Törtel

040/3, 040/4, 040/6, 040/12, 040/13, 040/15, 040/16, 041, 042/2, 042/3, 042/4, 043, 044/2, 044/3, 044/4, 044/6, 044/7, 044/8, 044/9, 044/10, 044/11, 044/12, 044/13, 044/14, 044/15, 044/16, 044/17, 044/18, 044/19, 044/20, 044/21, 044/22, 044/23, 044/24, 045, 046/1, 046/2, 046/3, 046/4, 046/5, 046/6, 046/7, 046/8, 046/9, 046/10, 046/11, 047, 048, 049/2, 049/3, 049/4, 049/5, 049/6, 049/7, 050, 051/1, 051/2, 052, 053/3, 053/4, 054, 055/5, 055/9, 055/10, 055/11, 055/12, 055/13, 055/14b, 055/14c, 055/14d, 055/14f, 055/14g, 055/14h, 055/14j, 055/14k, 055/14l, 055/14m, 055/14n, 0157, 0158, 0159/2, 0159/5, 0159/6, 0159/7, 0159/8, 0159/9, 0160, 0161/9, 0161/10, 0161/11, 0161/12, 0161/14, 0161/15, 0162, 0170/1, 0170/2, 0170/3, 0170/4, 0172/1, 0173, 0174/1, 0174/2, 0174/3, 0175, 0176/1, 0177, 0178, 0179, 0180/1, 0181/1, 0182, 0183, 0184, 0185/1, 0185/2, 0186, 0187, 0188/2, 0188/3, 0188/4, 0188/5, 0188/6, 0188/7, 0189, 0190/1, 0190/2, 0190/3, 0190/4, 0190/5, 0190/6, 0190/7, 0191/1,

A terület növényföldrajzi besorolása: Pannoniai flóratartomány (Pannonicum), Alföld flóraidéke (Eupannonicum), Duna-Tisza közti (Praematricum) flórajárás.

Eredeti, a Pilis–Alpári Homokhát legelterjedtebb erdőtársulásai, a pusztai tölgyes és gyöngyvirágos tölgyes erdőtársulások túlnyomó része a mezőgazdasági területhasználat miatt ma már szinte teljesen eltűntek.

Jellemző lágyszárúak a magyar csenkesz (*Festuca vaginata*), a barázdált csenkesz (*Festuca sulcata*), az élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*).

A homokháton a jellemző bennszülött lágyszárú fajok a homoki kikerics (*Colchicum autumnale*), a medvetalp (*Heracleum sphondylium*), a homoki vértő (*Onisma arenaria*), a kései szegfű (*Dianthus serotinus*) és az őszirózsa (*Aster punctata*), valamint az árvalányhaj (*Stipa pennata*).

Törtel határában természetes növénytakaró, a nem művelhető pannon szikes sztyeppek, mocsarak (Székek (HUDI20046)) és nádasok kivételével, nem található. A táj nagy részét kitevő futóhomokos hordalékkúp síkság jellegének megfelelően, homokpuszta réttel, ritkán nyáras - borókás és homoki-tölgyes jellegű erdőfoltokkal, nyáras - akácos erdőkkel mozaikosan tagolt kultúrsztyepp jellemzi.

Idegenhonos inváziós növényfajok

A gazdasági, egészségügyi, közérzeti hatások mellett a biológiai sokféleségre, és ezen keresztül a teljes ökoszisztémára erős negatív hatást gyakorolnak az inváziós fajok.

Száraz homok- és löszterületeinken a legnagyobb károkozók a lágyszárú selyemkóró, valamint a fásszárú fehér akác és a mirigyes bálványfa. A második vonalat az ördögcérna, valamint a száraz és üde erdőkben egyaránt terjedő nyugati ostorfa, kései meggy képviseli.

Üdőbb gyepeken és ártereken a zöld juhar, az amerikai köris, a gyalogakác, a fákra és cserjékre liánszerűen felfutó, mindent benövő parti szőlő és süntők jelent problémát, illetve egyre gyakoribbak az ország egyéb részein már jelentős kártétellel bíró óriáskeserűfű fajok.

A természetvédelem számára a legnagyobb problémát jellemzően azok a nagy élőhely-átalakító képességű fajok jelentik, amelyek terjedési stratégiája a teljes hatalomátvétel. Ezek a fajok, mint pl. az aranyvesszők, a mirigyes bálványfa, az óriáskeserűfűvek, vagy éppen a tündérhínár, jellemzően klonális növekedésűek, sűrű áthatolhatatlan állományokat képeznek, ezáltal szinte minden más fajt kiszorítanak rendkívül gyors terjedésük során.

9. táblázat Az Európa Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos, inváziós növényfajok listája

<i>Magyar név</i>	<i>Tudományos név</i>
karoliniai tündérhínár	Cabomba caroliniana
cingár (apólevelű) átokhínár	Elodea nuttallii
nagy fodros-átokhínár	Lagarosiphon major
strucctoll-süllőhínár	Myriophyllum aquaticum
felemáslevelű süllőhínár	Myriophyllum heterophyllum
közönséges selyemkóró	Asclepias syriaca
mirigyes bálványfa	Ailanthus altissima

10. táblázat A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság adatbázisában szereplő inváziós fajok Törtel közigazgatási területén

Magyar név	Tudományos név
Bálványfa	Ailanthus altissima
Keskenylevelű ezüstfa	Elaeagnus angustifolia
Kései meggy	Prunus serotina
Nyugati ostorfa	Celtis occidentalis
Selyemkóró	Asclepias syriaca

Forrás: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján

* A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság tájékoztatása

A fenti inváziós faj-adatokkal kapcsolatban azok nem teljeskörű felmérés eredményét tükrözik. A DINPI tájékoztatása szerint nem történt olyan jellegű vizsgálat, ami a település területén fellelhető inváziós növényfajok felmerésére irányult volna. Az adatok egyéb terepi bejárások, egyéb célú felmérések alkalmával kerültek rögzítésre csupán azokon a területeken, amelyekre ezen felmérések szóltak, illetve az egyéb cél mellett másodlagos információként kerültek az adatok rögzítésre. Ebből adódóan Törtel területén előfordulhatnak más inváziós növényfajok is.

11. táblázat Magyarország területén általánosan előforduló potenciálisan veszélyt jelentő inváziós fajok

Magyar név	Tudományos név
Amerikai kőris	Fraxinus americana
Bálványfa	Ailanthus altissima
Keskenylevelű ezüstfa	Elaeagnus angustifolia
Gyalogakác	Amorpha fruticosa
Zöld juhar	Acer negundo
Betyárkóró	Conyza canadensis
Egynyári seprence	Erigeron annuus
Kései meggy	Prunus serotina
Kék rizsjácint	Monochoria korsakowii
Nyugati ostorfa	Celtis occidentalis
Fehér akác	Robinia pseudoacacia

**TÖRTÉL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028**

Ezüstjuhar	Acer saccharinum
Szúrós szerbtövis	Xanthium spinosum
Amerikai alkörmös	Phytolacca americana
Süntők	Echinocystis lobata
Kanadai aranyvessző	Solidago canadensis
Magas aranyvessző	Solidago gigantea
Amerikai vadszőlő fajok	Parthenocissus spp.
Feketéllő farkasfog	Bidens frondosa
Bíbor nebáncsvirág	Impatiens glandulifera
Kisvirágú nebáncsvirág	Impatiens parviflora
Ördögcérna	Lycium barbarum
Csicsóka	Helianthus tuberosus
Óriáskeserűfű fajok	Fallopia spp.
Közönséges selyemkóró	Asclepias syriaca
Magas kúpvirág	Rudbeckia laciniata
Parlagfű	Ambrosia artemisiifolia
Vékony szittyó	Juncus tenuis
Foltos kutyatej	Euphorbia maculata

Forrás: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján

**** A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság tájékoztatása**

A fajlista általánosan tartalmazza Magyarország területén leggyakrabban előforduló inváziós növényfajokat. Mivel ezen fajok az ország területén szinte mindenhol megtalálhatók, valószínűsíthető, hogy Törtel Község területén is többségük megtalálható.

Néhány idegenhonos inváziós növényfaj és ellenük való védekezés a *WWF Mi nyílik a kertemben?* c. dokumentuma alapján

Közönséges selyemkóró

A szél által terjesztett magjai és számtalan hajtást képző gyökerei segítségével gyors terjedésnek indul. Napjainkban különösen a laza talajú, száraz területeken jelenik meg tömegesen, de a nedves ártéri élőhelyeken ugyancsak terjed.

Védekezés ellene: Visszaszorítása kaszálással, legeltetéssel, kihúzással lehetetlen, mivel gyökereiről rendkívül jól regenerálódik, sőt továbbterjed. Nagyobb állományainak irtása csak vegyszeres úton valósítható meg, permetezéssel vagy a növények lekenésével.

Zöld juhar

Sikeres terjedését a nagy mennyiségben megjelenő termésének és hatékonyan csírázó magjának köszönheti. Tömeges megjelenésére nedves területen, a folyók árterein, lápos és mocsaras területek erdeiben és gyepein egyaránt számíthatunk.

Védekezés ellene: Magoncai könnyedén kihúzhatók, néhány éves példányai laza talajból csákánnyal kifordíthatók. A fa kivágása nem okozza a pusztulását, mivel tuskóról jól sarjad, ezért így csak hosszú idő alatt, a sarjak rendszeres visszavágásával irtható ki.

Bálványfa

Hazánk legagresszívebben terjedő fásszárú özönfaja. Ezt a jól csírázó magjainak és nagyon intenzív sarjadzásának köszönheti. Terjedése a Homokhátságon aggasztó méreteket ölt erdőkben, gyepekben és települések környékén egyaránt.

Védekezés ellene: A magoncokat még könnyen ki lehet húzni a talajból. Idős fa esetében csak vegyszeres kezelés lehetséges.

Kései meggy

Leginkább homokvidékeinken okoz problémát. Árnyalásával meggátolja az őshonos fafajok felújulását, és a lágyszárúakat is visszaszorítja. Avarjából, gyökereiből olyan vegyületek oldódnak ki, melyek más növények pusztulását okozzák.

Védekezés ellene: A fiatal egyedek kézzel könnyen kihúzhatók. Visszaszorítható a kéreg gyűrűzésével is: ekkor a törzsön 15–20 cm széles gyűrűben, nem túl mélyen eltávolítják a kérget.

A gyűrű alatt megjelenő hajtásokat le kell tördelni. Szelektív, vegyszeres irtással (kéregkenés, törzsinjektálás) pusztítható.

Fehér akác

Termőhelyének talaját nitrogénben dúsítja, emiatt az gyomosodásnak indul. Az akác lehulló avarjából más növényfajokra káros vegyületek oldódnak ki. Ezek eredményeként a ritka növényfajok visszaszorulnak.

Védekezés ellene: Intenzív sarjképzése miatt nem elegendő csak kivágni az akácot. Ez a módszer csak akkor lehet sikeres, ha rendszeresen le tudják verni a feltörő sarjakat, vagy ha azokat elfásodás előtt lelegeltetik. Szelektív, vegyszeres irtással (permetezés, kenés, törzsinjektálás) pusztítható.

Ördögcérna

Az ívesen elhajló, vékony vesszői és hosszúkás, piros termése miatt könnyen felismerhető. Gyökérsarjaival igen gyorsan hatalmas foltokat sző át, és a róluk fejlődő hajtások áthatolhatatlan bozótot képeznek. Leginkább rézsűkötésre használják, de gyakran az értékes kunhalmokra és mezsgyékre is ültetik.

Védekezés ellene: Intenzív sarjadzása miatt szinte kiirthatatlan, a megjelenő sarjak rendszeres visszavágásával hosszabb távon visszaszorítható.

Amerikai alkörmös

Főleg homokterületeken, parlagokon, kultúrerdőkben terjed ez a nagytermetű, akár 2–2,5 méteres nagyságot is elérő, elágazó szárú évelő. Termését a madarak, főként a rigók szívesen fogyasztják, így azokat messzire terjesztik. A parlagokon, gyepekben, akácosokban, erdei- és fekete fenyvesekben megtelepedve az eredeti növényzet visszaszorulását okozhatja. Újabban természetesebb erdőkben is megjelenik, az erdősítésben gondot okozhat.

Védekezés ellene: Dísznövényként ültetése nem ajánlott. A fiatal egyedek kihúzásával vagy az idősebbek karógyökerének kiásásával vissza lehet szorítani. Több tő vagy nagyobb állomány esetén rendszeres kaszálással, illetve kecskével, juhval történő legeltetéssel lehet irtani.

Gyalogakác

Díszcserjeként is alkalmazták, de nagy tömegben főként az ártéri erdők cserjeszintjének kialakítására, illetve rézsűkötésre használták. 3–4 m magasra növvő, soktörzsű cserje. A folyóvíz

hatékonyan terjeszti, de az állatok bundájába vagy az ember ruhájába akadva is messzire eljut. 1–2 évig nem hasznosított gyepeken, szántókon és az ártéri erdőkben, ültetvényeken gyakran áthatolhatatlan állományokat alkot. Árnyalásával és más növényfajokra károsan ható vegyületeivel a gyepi fajokat kiszorítja. A talajt nitrogénben dúsítja, mellyel a gyomok térhódítását segíti elő.

Védekezés ellene: Szándékosan nem szabad ültetni. A gyalogakác kivágása után nem pusztul el azonnal, az előtörő sarjakat kitartóan kaszálni, visszavágni vagy lelegeltetni szükséges. Nagyobb területek esetén érdemes a területet szárazúzózni, majd a sarjakat kaszálni vagy lelegeltetni.

Süntők

Észak-Amerikából származó, egyéves, kacsokkal kapaszkodó, lágyszárú lián.

Magjait a folyóvizek terjesztik, így elsősorban a vízfolyások menti élőhelyeken – ligeterdőkben, cserjésekben – fordul elő, és gyakran nehezen járható szövedéket alkot. Tömeges megjelenése esetén a támasztékul szolgáló növényeket elnyomja.

Védekezés ellene:

Mivel általában vizekhez közel él, ezért vegyszert nem szabad ellene használni. Egyedei könnyedén kihúzhatók.

4.4. Környezet-egészségügy

Az élőlény – így az ember is – és környezete szoros kölcsönhatásban áll egymással. Lényegében megállapítható az a tény, hogy minden környezeti elem szennyezettsége hatással van az emberi szervezet egészségére.

A településen belül működő nagyobb üzemek jelentősen sem por-, sem zajszennyezést nem jelentenek. Légszennyezés szempontjából említésre méltó a mezőgazdasági művelésből származó porszennyeződés. Ezek ellen erdősávok telepítésével lehet védekezni.

Időszakosan és elsősorban előfordul a háztáji állattartásból keletkező bűzhatás, de nem jelentős.

A lakossági fűtésből eredő légszennyezés mértéke a gázfűtésre történő átállással jelentősen csökkent.

Az utóbbi évek jelentős környezet-egészségügyi problémáját az allergén pollenek – parlagfű és egyéb adventív növények – okozták. Az allergia a szervezet immunrendszerének túlzott túlműködése. A környezeti hatások jelentős szerepet játszanak az allergia kialakulásában. A

légszennyezés hatására a nyálkahártyák védekező funkciója csökken, az allergia könnyebben kialakul. A mikrorészecskék károsítják az immunrendszer működését.

Gyomosodás belterületen főleg az utak mentén gyakori. Az Önkormányzat közmunkásokkal, valamint a lakosság bevonásával próbálja megoldani a gyommentesítést. Asztmás és allergiás megbetegedésekről nincs adat.

Az egyes allergén növények virágzási idejéről az alábbi táblázat tájékoztat:

12. táblázat 2018-as pollennaptár az Aerobiológiai Hálózat éves jelentése alapján

Magyar név	Latin név	Allergen itás	Pollennaptár 2018											
			01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.
mogyoró	<i>Corylus</i>	3		** **	** **	**								
éger	<i>Alnus</i>	3		*** *	****	****	**							
ciprusfélék	<i>Cupressaceae</i>	2-3			****	****	*** *	****						
kőris	<i>Flaxinus</i>	3			**	****	**							
nyár	<i>Populus</i>	2			****	****								
juhar	<i>Acer</i>	2-3			****	****								
szil	<i>Ulmus</i>	1			****	**								
fűz	<i>Salix</i>	3			**	****	*** *	****						
gyertyán	<i>Carpinus</i>	2				****	*** *							
nyír	<i>Betula</i>	3			**	****	*** *							
tölgy	<i>Quercus</i>	3				**	*** *							
platán	<i>Platanus</i>	3				****	*** *	****						
bükk	<i>Fagus</i>	1				**	*** *							
eperfafélék	<i>Moraceae</i>	1				**	*** *	**						
dió	<i>Juglans</i>	1				**	*** *							

**TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028**

<i>fenyőfélék</i>	<i>Pinaceae</i>	1			**	****	***	****	****	**				
					**		*							
<i>hárs</i>	<i>Tilia</i>	1				****								
<i>pázsitfűfélék</i>	<i>Poaceae</i>	4				**	***	****	****	**	****			
							*			**				
<i>csalánfélék</i>	<i>Urticaceae</i>	3						****	****	**	****	****		
										**				
<i>útifű</i>	<i>Plantago</i>	3					**	****	****	**	**			
										**				
<i>lórom</i>	<i>Rumex</i>	3					***	****	****	**				
							*							
<i>libatopfélék</i>	<i>Chenopodiaceae</i>	3						****	****	**	****	**		
										**				
<i>kenderfélék</i>	<i>Cannabaceae</i>	1						**	****	**	**			
										**				
<i>üröm</i>	<i>Artemisia</i>	4								**	****	**		
										**				
<i>parlagfű</i>	<i>Ambrosia</i>	4							****	**	****	**		
										**				

Forrás: <https://efop180.antsz.hu/tajekoztatok-kornyezeteu/aerobiologiai-halozat-jelentesei.html>

Magyarázat:

Allergenitás: 1= enyhén; 2= közepesen; 3= erősen; 4= igen erősen;

Virágzás, pollenszórás:

** A virágzási, pollenszórási időszak kezdete, vége.

**** Intenzív virágzási, pollenszórási időszak.

A környezet állapotával összefüggő gyakori megbetegedések a településen nem voltak kimutathatóak a közelmúltban.

Néhány allergiás reakciót okozó növényfaj jellemzése

Pázsitfű

A pázsitfűfélék közé tartoznak a gyepeket alkotó fajok mellett fontosabb gabonaféléink is, az utóbbi években pedig egyre több dísznövényként ültetett faj is megjelent az országban. A nagyszámú faj eltérő időzítéssel szórja pollenjét, így a pázsitfűvek pollenje hosszú ideig, jellemzően április közepétől csaknem októberig jelen van a levegőben, koncentrációjuk általában

májusban-júniusban tetőzik. A pázsitfűfélék pollenjére igen sokan érzékenyek, ezért is fontos, hogy kaszálásuk rendszeres időközönként megtörténjen.

Védekezés ellene: Rendszeres kaszálással megakadályozható a fűfélék virágzása.

Parlagfű

Az örömlévelű parlagfű, vagy egyszerűen parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), egyik legismertebb gyomnövényünk, mezőgazdasági és humán-egészségügyi kártétele rendkívül jelentős. Kétszikű, 20–140 cm magas, terebélyes, ágas egyéves növény. Központi egyenes, tompa négy élű szárral rendelkezik, amelynek sűrű oldalhajtásai vannak. Virágpora az arra érzékenyeknél súlyos allergiát okozhat. Őshazája Észak-Amerika déli területein található. Talajra viszonylag igénytelen, de leginkább az enyhén savanyú, homokos vályogtalajt kedveli. Leggyakrabban utak és vasúti sínek mentén, parlagon hagyott területeken, nem megfelelően gyom irtott, bolygatott földeken fordul elő (innen a neve is). A meleg éghajlatot, a fényt, és a nyári csapadékot kedveli, de szárazságtűrése kiváló. A sűrű növényzetet, fákat nem kedveli. A virágok beporzását a szél végzi, a virágpor akár 100 km távolságra is el tud jutni. A virágpor szóródása leginkább július végén, augusztusban történik, ezután kisebb mennyiségben egészen a fagyok beálltáig tart.

Védekezés ellene: A parlagfű irtását folyamatosan kell végezni. A növényt virágzása előtt kell elpusztítani, hogy ne szórhasson virágport, és ne érlelhessen termést.

- Gyomlálás: Kerülni kell a növény közvetlen érintését, mert az is allergiás reakciót válthat ki. A kézi irtást kesztyűben kell végezni.
- Kaszálás: A környezetet és a költségeket is leginkább kímélő eljárás. A fiatal növényeket tömeges megjelenésük után, minél előbb tanácsos kaszálni. A talajszinten a gyökérnyaki résznél kell a növény szárát elvágni. Ez a legbiztosabb módszer, mivel a növények nem tudnak újrakajálni. Ha ezzel elkéstünk, az egyszeri kaszálás már nem eredményezi a parlagfű kiirtását, mert a növény alacsonyan elhelyezkedő oldalrügyeiből 3-4 oldalhajtást nevel, és pár hét múlva újra virágba borul. Általában három kaszálás biztosít megfelelő eredményt. Ha ez nem valósítható meg, az egyszeri kaszálás a virágzást közvetlenül megelőző időszakban a leghatékonyabb.

- Vegyszeres gyomirtás: A parlagfű terjedése gyomirtó szerek használata nélkül nem állítható meg. Az irtás a korai növekedési fázisban a hatleveles állapotig hatásos.
- Életlehetőségeinek csökkentése: Mivel a parlagfű zárt növénytakaró mellett nem fejlődik, kiszorítható jól fejlődő növényzet telepítésével, fűmagvetéssel, gyepterelítéssel.

A parlagfűvel összetéveszthető növények

Fekete üröm (*Artemisia vulgaris*)

Az üröm (*Artemisia*) az őszirózsa-félék (*Asteraceae*) családjának őszirózsaformák (*Tubuliflorae*) alcsaládjába tartozó növényfaj. A növényfajba egyéves, kétéves és évelő fajok egyaránt tartoznak, mint lágyszárú és cserjés növények. Fűszer- és gyógynövényeket egyaránt találunk közöttük (pl. fehér üröm, *feketefürdő*, tárkony).

Magyarországon őshonos a bányászúr, az egynyári üröm, a fehér üröm, a *feketefürdő*, a mezei üröm, a selymes üröm, a seprűüröm, a sziki üröm, a sziklai üröm; illetőleg honos a tárkony és az ürömcserje (istenfa) is.

A feketefürdő pollenje, a parlagfű pollenjéhez hasonlóan, allergén hatású. Virágzásának időpontja egybeesik a parlagfű virágzásával (július közepe-október eleje), de jóval kevesebb allergiás megbetegedést okoz, mint a parlagfű. A parlagfű hivatalos elnevezése, az ürömlévelű parlagfű név is mutatja, hogy hasonlóak a levelei a feketefürdőhöz. A feketefürdő évelő életformájú gyomnövény, többfejú gyöktörzsszel rendelkezik, szemben a parlagfű egynyári életformájával és gyöktörzs nélküli gyökérrendszerével.

A feketefürdő és a parlagfű pár leveles korában jól elkülöníthető: a fiatal parlagfűnek már szeltek a levelei, míg a feketefürdőnek csupán fogazottak.

A gyakori gyomnövény az útszéli és szántóföldi, félszáraz vagy üde gyomtársulásokban, gyakran vízpartokon található meg.

Védekezés ellene: A parlagfűhöz hasonló módon kaszálással, gyomlálással.

Vadkender

A spontán növő vadkender a Magyarországon termesztett rostkendereknél lényegesen alacsonyabb, átlag 0,7-1,0 m körüli termetű. Termős virágzatában a virágok lepellevelei kifejtettek,

a virágzat laza. A termések aprók, 2,5-3,5 mm hosszúak, 2-2,5 mm szélesek, világosabb vagy sötétebb barnák, márványosak. A vadkender (*Cannabis sativa* subsp. *spontanea*) és a parlagfű között csupán két dolog közös: mindkettő allergén hatású növény, viszont a vadkender sokkal gyengébb mértékben.

Védekezés ellene: A parlagfűhöz hasonló módon kaszálással, gyomlálással.

4.5. Önállóan kezelt hatótényezők

4.5.1. Hulladékgazdálkodás

4.5.1.1. Kommunális szilárd és folyékony hulladék

A települési hulladékkezelés közszolgáltatásban történő elvégzése során a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: Ht.) V. fejezet, illetve a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás végzésének feltételeiről szóló 385/2014. (XII.31.) Korm. rendelet előírásait kell figyelembe venni. A település közigazgatási területén keletkező települési (kommunális) szilárd hulladékkal kapcsolatos feladatokat (lakossági és közületi hulladékszállítás, sárga és barna edényes hulladékgyűjtő járat üzemeltetése, szelektív szigetek ürítése, lomtalanítás) közszolgáltatási szerződés alapján történik (DTKH Nonprofit Kft.).

A korábban bezárt, helyi lerakókra (2db) döntően kommunális és ipari nem veszélyes termelési hulladék, valamint építési és bontási hulladék került a település közigazgatási területéről. Az ide érkező hulladékot időnként dózerrel rendezték, tömörítették és réteges takarással, törmelékkel fedték.

A rekultiváció során a korábban nem megfelelő műszaki védelemmel épített, bezárt hulladéklerakók környezeti veszélyességének csökkentése, műszaki védelem kiépítése megtörtént.

A rekultivált területek az önkormányzat által később értékesítésre kerültek.

A község területén egy darab hulladékgyűjtő hely van a Kossuth Lajos út 1. szám alatt, ahova nyitvatartási időben a lakosság behozhatja a kizárólag szelektíven szétválogatott hulladékát. Az itt lévő konténerek ürítését hetente egy alkalommal a DTKH munkatársai végzik.

A településen is nagy gondot okoz az illegális szemétlерakás az erdők, utak és bizonyos esetekben a szelektív gyűjtőszigeteknél is.

Több éve már, hogy Törtel község és annak környékén is megrendezésre kerül - legutóbb 2023. áprilisában - a „Te Szedd” országos önkéntes köztisztasági akció, amely során az illegális szemeteléssel fertőzött területek megtisztításra kerülnek.

A háztartásokban, illetve egyéb termelőknél keletkező veszélyes hulladékokkal kapcsolatban be kell tartani a veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól szóló 225/2015. (VIII. 7.) Korm.rendelet előírásait. A keletkező veszélyes hulladékok gyűjtése a telephelyeken belül oldandó meg szakszerű gyűjtőhelyen, míg ártalmatlanításra, arra engedéllyel rendelkező cég, vagy magánszemély telephelyén történhet.

4.5.1.2. Állati eredetű melléktermékek

Törtel község közigazgatási területén, a HD-Herczig Kft.-t (2230 Gyömrő, Állomás utca 72/a) végzi el a gyepmesteri feladatokat.

4.5.2. Zaj- és rezgésterhelés

A település lakóterületeit, valamint a különleges területek közül az oktatási létesítmények területét, a temetőt és a zöldterületeket zaj- és rezgésvédelmi szempontból *„Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias beépítésű), valamint a különleges területek közül az oktatási létesítmények területe, a temetők és a zöldterületek”* területi funkcióba szükséges sorolni. A település településközponti és intézményi vegyes területeit zaj- és rezgésvédelmi szempontból *„Vegyes terület”* területi funkcióba szükséges sorolni.

A kereskedelmi, szolgáltató gazdasági, az ipari gazdasági és a különleges mezőgazdasági üzemi területeket zaj- és rezgésvédelmi szempontból *„Gazdasági terület”* területi funkcióba sorolandók. A belterületi lakóterületekbe ékelődve, valamint a lakóterületek melletti és közeli gazdasági területeken található egyes üzemek tevékenységük során számottevő zajkibocsátással járnak, azonban a határérték feletti zajkibocsátás ritka. A fasorok, valamint a véderdősávok hangcsillapító hatása, továbbá az övezeti besorolások biztosítják a gazdasági területekről származó zaj – a lakó- és egyes különleges területekre előírt zajterhelési határértékekre történő csillapítását.

A közúti forgalomból adódó zaj- és levegőterhelés a település térségében helyenként és időnként számottevő és a forgalom növekedésével egyre növekvő mértékű.

Az esetleges zajterhelés esetén a zajcsökkentést passzív zajvédelmi intézkedésekkel érhetjük (sebességkorlátozás, a közút felőli védendő helyiségek nyílászáróinak zajvédő üvegezése, akusztikai szempontból ún. „csendes” aszfalt burkolat az út belterület melletti szakaszain, stb.) el. Zajterhelés csökkentésének érdekében utcafásítás, intenzív többszintű növényzóna kialakítása is javasolt. Szakirodalmi adatok állnak rendelkezésre, hogy 1974-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Ipargazdaságtani Tanszéke (Susánszky és mtsi) Budapest különböző pontjain végzett méréseket az úttest szélén és a fasor „védett” oldalán, meghatározott távolságokban. A mért eredmények 8-12 dB-lel alacsonyabb zajszintet mutattak ki a zajforrástól 20 m távolságban. A forrástól 5 m-re háromszintes növényfal (gyep-, cserje-, és lombkoronaszint) 12dB-lel nagyobb zajcsökkentést eredményezett, mint az ugyanilyen távolságban lévő cserjefelület. A mérések meglepő eredményeként azt kapták, hogy a növények zajcsökkentő hatása nagyobb, mint egy téglából rakott falé, ami csak 10 dB-lel mérsékelte a zajt. A zajszintet a sűrű, 6 m magas sövény mérsékelte a legjobban.

A közigazgatási területet érintő két és négy számjegyű közutak mentén a zajvédelmi funkciójuk mellett levegő- és talajvédelmi okokból is ajánlott védő zöltsávok, fasorok kialakítása és fenntartása.

A település közigazgatási területén található egyéb közutak, önkormányzati utak, illetve magántulajdonú utak forgalma jelenleg és a későbbiekben sem lesz jelentős, így a zajhatárértékek minden esetben teljesülnek a távlati forgalom esetén is.

A település közigazgatási területét érintő, a Duna - Ipoly Nemzeti Park igazgatásába tartozó NATURA 2000 Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (Gerje mente (HUDI20021), Jászkarajenői puszták (HUDI21056), Székek (HUDI20046)), illetve Különleges Madárvédelmi terület Jászkarajenői puszták (HUDI10004)). Ex lege területek (kunhalmok, szikes tavak, lápok), illetve országos ökológiai hálózat övezetébe tartozó mag- és folyosó területek – zaj és rezgésvédelmi szempontból – „*védett természeti terület*” területi funkcióba szükséges sorolni.

4.5.3. Oktatás, nevelés, képzés

A településen élők identitásának erősítésében kiemelt szerepe van elsősorban a közösségteremtő, a közösségi élményeket nyújtó rendezvényeknek, az összetartozást elősegítő civil szervezeteknek, baráti köröknek, sportegyesületeknek.

Magyarországon a környezettudatosság – sajnos – még mindig nagyon alacsony szinten áll. Elég csak a rengeteg illegális szemétkerakásra gondolni. Jövőnk szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a felnövekvő generációk természethez, környezethez való viszonyát sokkal magasabb szintre emeljük.

Felnőttkorban már nagyon nehéz a környezethez való viszonyt megváltoztatni, ezért meghatározó – a családon kívül – az iskola és az óvoda szemléletformáló szerepe. Sőt, az oktatási intézményekben megismert szemléletet a gyerekek hazaviszik, ez jó esetben némi változást eredményez szüleik gondolkodásmódjában is.

A természet tiszteletére való nevelést a kisgyermek születésétől kell kezdeni. Értelme kibontakozásával párhuzamosan az alapvető normák beépítését (nem szemetelünk, nem tépjük le a virágokat, rendben tartjuk környezetünket stb.) el kell végezni. Jó esetben ez a családban így történik. Ha nem, az óvodai nevelés hivatott ezt a hiányosságot pótolni. Az óvodák pedagógiai programjának fontos eleme kell, hogy legyen a környezeti nevelés.

Lehetőségek a környezettudatosság nevelésének további növelésére:

Az általános iskola alsó tagozatában a környezetismeret és az osztályfőnöki órák keretében van lehetőség a környezet- és természetvédelem kérdéseivel foglalkozni. Az osztálykirándulások, a természetben – pl. erdőben, vízparton – megtartott órák, az ott szerzett élmények segítségével hozzájárulhatnak a szemlélet elmélyítéséhez.

Felső tagozatban a földrajz, a biológia, a kémia és a fizika órák az aktuális tananyaghoz kapcsolódóan keretet adnak a környezetvédelem kérdéseinek már elmélyültebb, de a gyerekek életkorának megfelelő szintű tárgyalására. A szaktárgyi órákon kívül érdemes ökológiai szakkört szervezni. Terepen végzett megfigyelések, téli madáretetés, önálló kiselőadások tartása, stb. színes program lehet az érdeklődő tanulók számára.

Ha módjában áll az iskolának – esetleg önkormányzati segítséggel – érdemes iskolakertet kialakítani, melyben különböző növényi társulások bemutatására, tanulmányozására van lehetőség. A tápanyag utánpótlás biztosítására ki lehet egy kisebb komposztálót is alakítani, ahova a gyerekek akár otthonról is hozhatják a szerves konyhai hulladékot. (Ezzel a szelektív hulladékgyűjtés is részben megalapozható.)

A fentiekén túl számtalan lehetőség kínálkozik még a környezeti nevelésben, melyek feltárása és kidolgozása az önkormányzat, a pedagógusok és a civil önszerveződő csoportok együttműködése által valósítható meg.

4.5.4. Környezetbiztonság

Az emberiség fejlődésének egyik legnagyobb kihívása a globális és a helyi szintű biztonság megteremtése, ennek keretében a fenntartható fejlődés környezetbiztonsági garanciáinak szavatolása.

A legmagasabb nemzetközi szintű fórumokon is kiemelt fontossággal kezelik a környezetbiztonság ügyét, amelynek időszerűségét az élet egyre gyakrabban igazolja a különböző súlyos, ipari eredetű környezeti katasztrófák bekövetkezésével.

A település számára az esetlegesen bekövetkező veszélyhelyzetekre való felkészülés, védekezés jelent megoldást.

A közigazgatási területen belül jelenleg működő, ipari jellegű tevékenységet folytató vállalkozások, üzemek tevékenységükkel nem veszélyeztetik a környezetet.

Az országos trendekhez hasonlóan a tercier szektorban működik a legtöbb vállalkozás a községben.

Rendkívüli környezetszennyezés, havária esetén az Önkormányzat azonnal felveszi a kapcsolatot az érintett hatóságokkal, és azok irányítása mellett aktívan közreműködik a kárelhárításban.

4.5.5. Környezeti állapot vizsgálata

Levegőtisztaság-védelmi szempontból kiemelkedő problémák:

- A település belterületén átmenő forgalomból eredő levegőszennyezés,
- Burkolatlan belterületi utak porszennyezése.

Vízvédelmi szempontból kiemelkedő problémák:

- A belterületi csapadékvíz elvezetés hiányossága,
- A szennyvíz szikkasztás a talajvíz elszennyezését eredményezi, ezért törekedni kell a csatornázottság 100%-os kiépítésére.

Földvédelem szempontból kiemelkedő problémák:

- A termőföldek privatizációjával kevés az árutermelő központi támogatásra képes összefüggő földbirtokok száma,
- Az állattenyésztés volumenének nagymértékű csökkenése a tájkarakter szempontjából értékes legelők fenntarthatóságát veszélyezteti.

Zaj- és rezgésvédelmi szempontból kiemelkedő problémák:

- A település belterületén átmenő forgalmából eredő zajterhelés,
- A lakóterületek mellett lévő ipari üzemek potenciális veszélyt jelentenek a környezetükben levő zajterhelésre, érzékeny területekre.

Hulladékgazdálkodás szempontból kiemelkedő problémák:

- Szelektív gyűjtőszigeteknél történő illegális hulladéklerakás felszámolásának szükségessége.
- A légszennyező létesítmények működése során gyakori az egészségre nem ártalmas, de szagos anyag kibocsátás.

A környezeti problémák mérséklésének társadalmi és gazdasági szempontból is leghatékonyabb eszköze a szennyezések, konfliktusok kialakulásának megelőzése. Ennek kulcsterülete az elővigyázatosság elvének érvényesítése a területhasználatot és a településszerkezetet érintő tervek, programok megvalósításánál, tevékenységek, engedélyezésénél.

Ezért a program célja kell, legyen:

- a környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a településfejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban,
- a településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése,
- a jó lakókörnyezet és létminőség hosszú távú biztosítása a lakók számára.

A település zöldfelületi fejlesztési lehetőségei kifejezetten jónak mondható mind területi (közparkok, közterek), mind hálózati elemek (út menti fasorok) vonatkozásában.

A fejlesztési lehetőséget elsősorban és jellemzően a meglévő elemek minőségi fejlesztése, valamint rendszerbe történő kapcsolása képezi, felhasználva a gazdag táji-, környezeti-, természeti zöldfelületi kapcsolat lehetőségét.

A fásítás, parkosítás a környezetben élők környezetérzetét javítja, a levegő tisztulását biztosítja, és nem utolsósorban a település átszellőzését javítja.

A 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet írja elő az egyes tervek és programok környezeti vizsgálatát. A rendelet hatálya alá tartoznak a településszerkezeti tervek, helyi építési szabályzatok és szabályozási tervek is. Bár a település ilyen jellegű tervei korábban elkészültek, fontos lenne ezek várható környezeti hatásainak feltárása, ezért javasoljuk a környezeti vizsgálat elvégzését a fenti tervekre.

A vizsgálatok tapasztalatait figyelembe kell venni a tervek megújítása során, súlyosabb problémák esetén módosítani kell a terveket.

Bár a rendelet csak meghatározott tervtípusoknál teszi kötelezővé, javasoljuk a stratégiai hatásvizsgálat elvégzését a településszerkezetet, területhasználatot és környezeti kérdéseket érintő minden új terv és program elfogadása előtt.

5. KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK, FELADATOK

A környezetvédelmi program célja a települési környezet megóvása, a természeti erőforrásokkal való átgondolt gazdálkodás, a fenntartható fejlődés biztosítása, a település környezetterhelésének csökkentése.

A környezetterhelés csökkentése által hozzájárulás a regionális, illetve a globális környezeti problémák enyhítéséhez és a településlakók életminőségének javításához. Ehhez szükséges a stratégiai feladatok meghatározása, az eszközrendszerek megteremtése.

A célkitűzések megvalósításának tudományos, gazdasági, kulturális és szociális elemei egyaránt vannak, illetve rövid-, közép- és hosszú távú célokat egyaránt tartalmaz. A célállapotok kijelölése és tisztázása önmagában nem jelent értéksorrendet, ezért prioritásokat szükséges kialakítani.

A legfőbb, általános célkitűzések a következők:

- A rongálódott környezeti állapot helyreállítása.
- A környezetkárosító hatások megelőzése, megszüntetése.
- Különös hangsúlyt kell fektetni a program során, a Törtelen még meglévő táji, természeti és kulturális értékek megőrzésére és fejlesztésére. Ezek még átlagon felüli mértékben állnak rendelkezésre, és ezek az erőforrások képezik az alapját a település jövőbeni fejlődésének.
- Az emberi egészséget veszélyeztető káros hatások megelőzése, illetve mérséklése.
- A program alapvető célkitűzése a település lakosságának egészségét, gazdasági és társadalmi jólétét biztosítani, azaz életminőségén javítani. Ezt a célt azonban csak az emberi egészséget károsító, veszélyeztető hatások megelőzése, csökkentése, megszüntetése, illetve a megfelelő életminőséghez szükséges környezeti állapot megőrzése, javítása és helyreállítása által lehet megvalósítani.
- A természeti erőforrásokkal való hatékony, környezettudatos gazdálkodás végzésének elősegítése.
- Megújuló energiaforrások alkalmazásának vizsgálata.
- Lakossági szemléletformálás és környezeti nevelés.
- Ahhoz, hogy a program elfogadottá és megvalósíthatóvá váljon a helyi társadalom és döntéshozók szemléletének a fenntartható fejlődés irányába kell megváltoznia, amelynek legfontosabb eleme a holisztikus látásmód, a környezet és fejlődés, illetve a gazdaság, társadalom és környezet ügyeinek együttes kezelése.
- Az egyes szervezetek által birtokolt ismeretek parciálisak, melyekből nem áll össze a környezeti történéseket átfogó teljes kép. Ennek eredménye, hogy a helyi lakosság és a helyi szintű döntéshozók nem ismerik a helyi és a tágabb környezetük állapotát, természeti erőforrásaikat, azok potenciálját. Az ifjúság nem ismeri a globális történéseket, a helyi környezet állapotát, nincsenek tisztában a gazdasági, társadalmi folyamatok és a környezeti kérdések összefüggéseivel.
- Tekintettel arra, hogy mindenki érdeke a megbízható információkon alapuló döntés, ezért átfogó, információs rendszert kell létrehozni, amelyhez szabad hozzáférést kell biztosítani a

döntéshozóknak és a publikumnak egyaránt. Ehhez szükséges az információgazdák tevékenységének koordinálása és összefogása, a társadalmi részvétel biztosítása.

- A programnak hozzá kell járulnia a fenntartható fejlődés megalapozásához, azaz olyan javaslatokat kell tennie a gazdaság és társadalom számára, amelyek a fenntartható erőforrás-használton keresztül növeli a gazdaság teljesítményét és a társadalom jólétét azáltal, hogy nem kell megfizetni a környeztkárosítás költségeit, a negatív externáliákat
- Hiányzó helyi rendelkezések és szabályok megalkotása.

Ki kell hangsúlyoznunk, hogy a program a nyitott tervezés keretében készült, a jövőben az általa nyújtott keretek között változhat, módosulhat.

5.1. CÉLKITŰZÉSEK ÉS FELADATOK A KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME ÉRDEKÉBEN

5.1.1. Levegőtisztaság-védelem

Cél:

- A település jó minőségűnek mondható levegőtisztasági-állapotának fenntartása.
- A közlekedési eredetű légszennyezés csökkentése.
- A talaj-eredetű porterhelés csökkentése.
- A fűtésből származó légszennyezés mérséklése.
- Az illegális avar és kerti hulladékok égetésének visszaszorítása és ellenőrzése.
- A lakosság számára allergizáló gyomnövények számának csökkentése.

Feladat:

- A település levegőminőségi tervének elkészítése/aktualizálása
- A levegőminőségi tervben foglalt önkormányzat hatáskörébe tartozó intézkedési programok ütemezett végrehajtása. A terv felülvizsgálata során szükséges értékelni a tervezett intézkedések megvalósultságát, illetve az esetlegesen szükséges új intézkedéseket meg kell határozni.
- Szükség esetén Füstköd-riadó terv készítése, rendszeres felülvizsgálata és szükség szerinti módosítása, valamint szmogriadó esetén a szükséges intézkedések megtétele, a lakosság folyamatos és hatékony tájékoztatása.

- A közlekedésfejlesztési koncepcióban, a településrendezési tervben és a helyi építési szabályzatban, – a levegőminőség javítását célzó feladatok – ütemezett végrehajtása. Az aktuális koncepciók, tervek felülvizsgálata során szükséges értékelni a tervezett intézkedések megvalósultságát, illetve aktualizálni szükséges a további feladatokat.
- A gépjárműforgalom növekedés megállítása érdekében települési programot kell kidolgozni, amely komplex intézkedésrendszert tartalmaz a gépjárműforgalom csökkentése érdekében. Ennek fő területei: közlekedésszervezés, településszerkezet, intézményrendszer, szolgáltatási rendszer, tömegközlekedés, gyalogos közlekedés, kerékpáros közlekedés, elkerülő utak, lakossági szemléletformálás és ösztönző rendszer. A program elemeit integrálni kell a települési programokba és tervekbe.
- A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára ahhoz, hogy valóban növekedjen e közlekedési mód részaránya a települési közlekedésben. Amennyiben rendelkezésre állnak pénzügyi források, úgy összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani, amely kifelé csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez és az országos kerékpárút hálózathoz. Emellett meg kell teremteni a kerékpárok tárolásának, őrzésének feltételeit:
- A nem burkolt utak aszfalttal történő ellátása szükséges a szállópor mérséklésének céljából. Az önkormányzatok kezelésében lévő utak rendszeres felújításáról gondoskodni kell. Pályázati forrásokat figyelemmel kísérve az utak minél nagyobb arányú aszfaltozása kívánatos a megfelelő csapadékvíz elvezető rendszer kivitelezése mellett.
- A lakossági (szilárd) tüzelésből eredő kibocsátások mérséklésének elősegítése (tisztább tüzelőanyagok használatának szorgalmazása, fűtőkorszerűsítés, energiatakarékosságot célzó fejlesztések támogatása, stb.), valamint a kerti hulladékok égetésének szabályozása és szükség szerinti módosítása. A települések fő légszennyező anyagok kibocsátási mennyiségeinek vizsgálatakor a szén-monoxid és a szilárd anyagok magas koncentrációja egyes években a hidegebb téli időjárás esetén megnő, feltehetően a lakossági fűtésből származó fosszilis energiaforrások felhasználásán alapuló tüzelőberendezések alkalmazása miatt. Javasolt a

lakossági tájékoztatás ("Fűts okosan" program) a tüzelőberendezések korszerűsítése, a megújuló energiaforrások népszerűsítése témákban. A lakosság tájékoztatása az éppen aktuális, alternatív energiahasználatot ösztönző pályázati lehetőségekről.

- A kerti hulladék égetése során nagy mennyiségben kerülnek szennyező anyagok (szén-monoxid, nitrogén-oxidok, szén-dioxid, szilárd részecskék és különféle szénhidrogének) a levegőbe. Az önkormányzat feladata a lakosság kellőképpen történő tájékoztatása a jogszabály változásról. A szabályok betartatása érdekében szükséges ellenőrzések tartása, valamint a szabályszegőkkel szemben eljárás kezdeményezése az illegális égetés visszaszorítása érdekében.
- Parlagfű-mentesítési feladatok végrehajtása az önkormányzati területeken (a parlagfű-mentesítési akcióprogramban foglaltaknak megfelelően). Javasolt az önkormányzatnak akciónapok megszervezése, mely során felmérésre kerülnek a belterületen gyomnövényvel borított termőhelyek, a szennyezett területek földhasználóinak felszólításával a gyomos területek nagysága csökkenthető. Az akció időpontjáról, helyszínéről célszerű tájékoztató szórólapokat készíttetni, amely fontos információkat is tartalmazhat a parlagfűről, fekete ürömről, illetve útmutatást adhat a növény felismeréséhez.
- Allergiás tüneteket kiváltó fás szárúak folyamatos leváltása a zöldfelület fejlesztés pontban megfogalmazottakkal összhangban. Közterületi fasor pótlások, újratelepitések, játszótér fásítások során ezen szempontok figyelembevételre való kerülése.

5.1.2. Vízvédelem

Cél:

- Vízbázis minőségének megőrzése
- A csapadékelvezető-rendszer folyamatos fejlesztése, bővítése
- Közterületek, utak minőségének megóvása, valamint javítása.
- Illegális fűtő kutak felszámolása

Feladat:

- Monitoring rendszer kiépítése és működtetése – az önkormányzat tulajdonában lévő erre a célra felhasználható talajvíz kutak figyelembevételével – a közigazgatási terület talajvíze minőségének és mennyiségének figyelemmel kísérésére. A monitoring rendszer döntően a nem pontszerű (diffúz) szennyező forrásokból származó szennyezés hatására kialakult állapotot hivatott figyelemmel kísérni. A talajvíz megfigyelő monitoring rendszer kiépítése előtt meg kell vizsgálni, hogy vannak-e az önkormányzat tulajdonában ezen célra felhasználható talajvíz kutak, melyeket a lehetőségekhez mérten a monitoring rendszerbe be lehetne vonni.
- A vízvédelemmel érintett területek kijelölése a településrendezési eszközökben és az övezetre vonatkozó előírások megállapítása a helyi építési szabályzatban. A település a felszín alatti víz állapota szempontjából az érzékeny területek közé tartozik. A már lakott, de a közcsontra hálózatra nem csatlakozott ingatlanokat is minél előbb csatlakoztatni kell, amihez a rendelkezésre álló jogi és gazdasági lehetőségeket fel kell használni. Talajterhelési díjfizetési kötelezettsége van annak, aki a műszakilag rendelkezésre álló közcsontra nem köt rá. Ezen kötelezettségek országos jogszabályokban kerültek megfogalmazásra.
- Az önkormányzati tulajdonban lévő külterületi belvízvédelmi művek fenntartása, rekonstrukciója az ehhez szükséges felújítási és karbantartási ütemterv kidolgozásával és végrehajtásával. Az önkormányzati tulajdonban lévő külterületi belvízvédelmi művek fenntartása, rekonstrukciója a fennálló anyagi források figyelembe vételével. A legszükségesebb intézkedések elvégzése (áteresz tisztítás, kisebb növény irtás) igény szerint.
- Belvízvédekezés (vízkárelhárítás):- A település belvízvédekezési tervének időszakos felülvizsgálata, karbantartása. Belvíz esetén a szükséges kárelhárítási, védekezési feladatok végrehajtása.
- A belterületi vízrendezési létesítmények (csapadékvíz-elvezető hálózatok) bővítése, fenntartása, rekonstrukciója, a vizekkel való gazdálkodást biztosító rendszerek rehabilitációja. A klímaváltozásra történő felkészülés, valamint az unió által támogatni kívánt zöld/kék

infrastrukturális fejlesztések előkészítése érdekében, javasolt felülvizsgálni a csapadékvíz gyűjtésével, kezelésével és hasznosításával kapcsolatos helyi gyakorlatot. Javasoljuk egy komplex vízgazdálkodási és csapadékvíz-hasznosítási koncepció, illetve integrált települési vízgazdálkodási terv készítését.

- Vízvisszatartáson alapuló belvízgazdálkodás. A csapadékvíz visszatartására, késleltetett levezetésére vonatkozó előírások kidolgozása, az ellenőrzések és a szankciók rendszerével együtt. Törekedni kell a település belterületén a lefolyási tényezők csökkentésére (zöldfelületek növelésével, illetve a burkolt felületek növelésének korlátozásával). Törekedni kell az ingatlanokon belül történő csapadékvíz elhelyezésre (talajban történő elsikkasztásra), vagy tározást követően egyéb nem ivóvíz minőséget igénylő célra (pl.: öntözés, szürkevíz hasznosítás) történő felhasználásra, hasznosításra a létesítmények/berendezések/technológiák elterjedésének ösztönzésével, a szakszerű kialakítás, üzemeltetés tájékoztatókkal való segítségével, mintaprojektek indításával
- A csapadékok lemosás az útburkolatot, a csapadékvízzel jelentős mennyiségű hordalék, olaj, só, szerves- és nehézfém mikroszennyező kerül a felszíni vizekbe. A terhelés csökkentése érdekében mérsékelni kell az utakra kijuttatott só mennyiségét, környezetbarát síkmentesítési technológiákat kell alkalmazni. A befogadók előtt hordalék és olajfogó műtárgyakat kell telepíteni. Ezeket rendszeresen kell tisztítani és karbantartani.
- Az engedély nélkül létesített fűrt kutak legalizálásának elősegítése. A lakosság tájékoztatása a jogszabályban előírt, fűrt kutakkal kapcsolatos vízjogi engedélyezési eljárásról, valamint az engedély nélküli vízkivitelek esetén a várható szankciókról.

5.1.3. Földvédelem

Cél:

- A termőföld minőségének, termékenységének megőrzése, javítása.
- A parlagon maradt területek hasznosítása (a termőföldterület csökkenésének minimalizálása).
- A környezeti károkozás lehetőségeinek csökkentése.

- A területhasználat során fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a földtani közeg, illetve a felszín alatti víz ne szennyeződjön.
- Amennyiben azt az előző terület - felhasználás módja indokolja (potenciális szennyező forrás üzemelt a területen), a bontások, tereprendezések és építkezések megkezdése előtt a terület környezetvédelmi feltárását el kell végezni, meg kell vizsgálni a talaj minőségét. A vizsgálati eredmények alapján dönthető el, hogy szükség van-e kármentesítésre.
- Területek feltöltése esetén a feltöltés talajmechanikai tulajdonságai mellett a feltöltött anyag szennyezettségét is meg kell vizsgálni. Csak olyan anyag helyezhető el, mely a földtani közeget nem károsítja.
- Az építések munkálatok során bekövetkező esetleges káresemény esetén annak felszámolásáról, a terület eredeti állapotának visszaszállításáról engedélyes köteles gondoskodni.

Feladat:

- Lakossági tájékoztatás és szemléletformálás a talajvédelmi intézkedésekkel kapcsolatban. Kiemelt jelentőségű területek: illegális hulladéklerakás hatásai, illegális szennyvíz elhelyezés hatásai.
- Együttműködve az illetékes Növény – és Talajvédelmi Osztállyal fel kell tárni a potenciálisan veszélyeztetett területeket (iparterületek – volt bányaterületek-, hulladéklerakók környezete stb.).

5.2. Települési és épített környezet védelme

5.2.1. A települési környezet védelme

Cél:

- Egészséges, kulturált, biztonságos lakókörnyezet kialakítása.

Feladat:

- Helyi környezetvédelmi vonatkozású rendeletek elkészítése, ill. felülvizsgálata.

- A lakosság, a civil szervezetek bevonása a települési környezetvédelmi döntésekbe és azok végrehajtásába.

5.2.1.1. Települési környezet tisztasága

Cél:

- A település köztisztaságának javítása, a javított állapot folyamatos fenntartása.

Feladat:

- Kommunális szilárd hulladékok megfelelő kezelése és ártalmatlanítása.
- Szelektív hulladékgyűjtés folyamatos ellenőrzése, igény szerinti bővítése.
- A köztisztasági feladatok ellátásának fejlesztése.

5.2.1.2. Energiagazdálkodás

Cél:

- Közintézmények épületenergetikai felújítása, megújuló energia hasznosítása.
- Megújuló energiaforrások hasznosításának népszerűsítése, ezek alkalmazása (napkollektor, napelem, geotermikus energia, stb.).
- A közvilágítás korszerűsítése.
- Energiahatékonysággal kapcsolatos ismeretek népszerűsítése, terjesztése.

Feladat:

- Középületek, közintézmények energiatakarékos működtetése, energiahatékonyságának javítása (fűtési, hűtési és világítási rendszerek modernizálása, tanúsítása, épületszigetelés).
A célok, források, feladatok ütemezett meghatározása a település energetikai koncepciója, alapján kell megtörténnie. Jelenleg a településen már több intézmény is megújuló energiával biztosítja a részleges, vagy teljes energiaellátását. A település további közintézményének épületenergetikai felújítása javasolt, mely során törekedni kell az energiahatékonyságot növelő megoldásokra, mely magába foglalja az épület hőszigetelését, nyílászárók cseréjét, valamint az épületgépészeti korszerűsítését, elsősorban megújuló energiaforrások hasznosításával.

- Helyi megújuló energiaforrások (biomassza, biogáz, geotermikus energia, nap- és szélenergia) lehetőség szerinti minél nagyobb arányú, decentralizált felhasználása. Az erre vonatkozó lehetőségek feltárása, célok, stratégiák megfogalmazása és a cselekvési-intézkedési terv egy részletes Települési Megújuló-energia Stratégiában dolgozandó ki összhangban az ehhez kapcsolódó egyéb fejlesztési programokkal, tervekkel, koncepciókkal. Szükséges továbbá a szabályozási előírásokba beépíteni a megújuló energiaforrások alkalmazását ösztönző szempontokat is.
- Az elkövetkező években elérendő cél az, hogy a közvilágítási bővítések, átalakítások esetében minden esetben LED technológiájú lámpák felszerelésére kerüljön sor, hogy az energiafogyasztás csökkenhessen. Cél a teljes hálózat korszerűsítése, mellyel jelentős költségmegtakarítás érhető el.
- A megújuló energiák technológiáinak, rendszereinek, felhasználási lehetőségeinek a bemutatására, propagálására szóló programok kidolgozása (tanácsadási rendszer, stb.). Amennyiben szükséges a település energetikai koncepciójának felülvizsgálatát, illetve új energetikai stratégia készítését el kell végezni, amely részletesen foglalkozik a megújuló energiaforrások szélesebb körű alkalmazásának lehetőségeivel.

5.2.1.3. Zöldterület-gazdálkodás

Cél:

- A zöldterületek megőrzése, fenntarthatóságának biztosítása.
- A zöldfelületek megőrzése, természetes növényzet fenntartása további fátelepítésekkel.
- Környezet monitorozása önkormányzati térinformatikai rendszer létrehozásával.

Feladat:

- Zöldfelületi kataszter létrehozása, amely a fás szárú növényállomány térképi felvételét és az egyes növény egyedek fenntartási szempontú értékelését foglalná magába. Ezen zöldfelületi rendszerterv nemcsak a belterületi, hanem a teljes közigazgatási terület minden zöldfelületi elemét érintené.

- Zöldfelület fejlesztési koncepció megalkotása 5, vagy 10 éves időtávra. Zöldfelületek állapotának javítása: a zöldfelületi rendszer hálózati elemeinek erősítése, rekreációs célú zöldfelületek fenntartása, fejlesztése, bővítése, véderdők megőrzése, kiegészítése. Gazdasági, intézményi és a lakóterületeken belüli zöldfelületek mennyiségének és minőségének javítása (faültetés, gyepesítés, falak, zöldtetők, tetőkertek), tűzfalak zöldítésének szorgalmazása ösztönzési, szabályozási előírásokkal a megfelelő ellenőrzési lehetőségek megteremtése mellett. Ösztönzési eszközrendszer kidolgozása, valamint „jó példa mutatása” az ingatlanokon belüli zöldfelületek és az ingatlanok előtti közterületek fejlesztési karbantartási hajlandóságának javítására (a lakosság és az intézmények bevonásával). A zöldfelületek védelmének erősítése (közterület felügyelői, mezőőri, stb.)
- Fontos cél a települési zöldfelületek megtartása és növelése (pl.: utcafásítások), melynek során a figyelembe kell venni a talajadottságokat, illetve elsősorban őshonos fafajok és cserjefélék telepítését kell előnyben részesíteni. A lakossági közterületi fakivágásokat rendeletben kellene szabályozni és kivágás csak pótlás előírásával és visszaellenőrzésével lenne lehetséges.
- Az önkormányzatnak javasolt egy olyan térinformatikai rendszer kiépítése, melynek segítségével lehetővé válik a különböző adatbázisokban elérhető adatok térképi megjelenítése (pl. fasorok, terek, növénytelepítések, megújuló energiát használó épületek stb.). A környezet monitorozásával a környezetben végbemenő változások lekövethetők, modellezhetők, így az egyedi tájértékek, védett természeti területek védelme hosszútávon biztosítható.
- Utak melletti védőfásítások, zöldsávok megvalósítása. (A talaj defláció elleni védelmét is biztosítják, emellett „*ökofolyosót*” képezve a zöldhálózat fontos elemei.)

5.2.1.4. Közlekedés

Cél:

- Kül - és belterületi úthálózat fejlesztése.

Feladat:

- A közlekedésfejlesztési koncepcióban, településrendezési tervben és a helyi építési szabályzatban foglalt – a környezet minőségének (levegőminőség, zajterhelés csökkentés, stb.), valamint a lakosság egészségi állapotának a javítását célzó – feladatok ütemezett végrehajtása. Az aktuális koncepciók, tervek felülvizsgálata során szükséges értékelni a tervezett intézkedések megvalósultságát, illetve aktualizálni szükséges a további feladatokat.
- A kerékpárok megfelelő tárolási módjának megteremtése a településrendezési tervi és helyi építési szabályozási eszközökkel (a kerékpár tárolási igények, lehetőségek feltérképezése, majd a szabályozási eszközök meghozatala a közlekedésfejlesztési koncepcióval összhangban). Az aktuális koncepciók, tervek felülvizsgálata során, szükséges értékelni a tervezett intézkedések megvalósultságát, illetve aktualizálni kell a további feladatokat. A kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése mellett, nagyon fontos az őrzött, illetve védett kerékpártárolási lehetőségek bővítése is.
- A külső, falukörnyéki területeken – lehetőleg őrzött – kerékpártárolók (B+R) és gépkocsi parkolók (P+R) létrehozása a közlekedésfejlesztési koncepcióval összhangban.
- Az önkormányzati úthálózat szükség szerinti por-, hó-, illetve síkosság mentesítése (környezetbarát anyagok alkalmazásával).
- Az egyéni gépjármű közlekedési igényt csökkentő kampány (autómentes nap) kiterjesztése, népszerűsítése civil és szakmai szervezetekkel összefogva.
- Az utak mentén zöldsáv, alattuk áteresz kialakítása az élővilág migrációjának biztosítására.

5.2.2. Épített környezet védelme

Cél:

- Esztétikus, kultúra-és hagyományőrző, a lakosság igényeit kielégítő épített környezet biztosítása.
- A védettség alatt álló épületek állagának megóvása.
- A településszerkezet és a település karakterének megőrzése.

Feladat:

- Helyi védettségű épületek állagmegőrzése, illetve a rekonstrukciós munkák elvégzése.
- Az önkormányzat a rendezési és szabályozási tervben foglaltak érvényesítése, egy-egy településrész környezetterhelésének csökkentésére elsősorban szabályozási eszközökkel tud megteremteni, melyek megvalósulásának ellenőrzése önkormányzati hatáskörbe tartozik.

5.3. Természet- és tájvédelem

5.3.1. Természetvédelem

Cél:

- Biodiverzitás fenntartása.
- Védett területek fokozott védelme, állagmegóvása és fenntartása.
- A természetvédelem igényeinek, érdekeinek szem előtt tartása a fejlesztések során (potenciális élőhelyek).
- A természetvédelmi területek megóvása, civil szervezetekkel történő együttműködés

Feladat:

- Az önkormányzati tulajdonú vizes élőhelyek környékének rendbetétele, illetve a nem önkormányzati tulajdonban lévők megtisztításának támogatása.
- A helyi jelentőségű védett természeti területek és értékek felülvizsgálata a védettség további hosszú távú fenntartása, vagy kiterjesztése érdekében, valamint ehhez igazodóan a kezelési tervek, kezelési szabályzatok időszakos felülvizsgálata.
- A tervezett, illetve szükségessé váló helyi védetté nyilvánítási eljárások lefolytatása (területek feltérképezése, eljárások lefolytatása).
- A felmért egyedi tájértékek állapotának megőrzése és javítása feltételeinek a megteremtése (a településrendezési terv és a helyi építési szabályzatban foglaltakkal összhangban).
- A természetvédelmi értékeinek további megőrzésére, illetve azok helyreállítására, óvására, illetve azok természeti állapotának fejlesztésére, bemutatására javasolt a civil szervezetekkel és egyéb érdekelt szervezetekkel történő együttműködés.

5.3.2. Tájvédelem

Cél:

- Természeti táj – mint erőforrás – fenntartható használata.
- A település turisztikai vonzerejének növelése a tájvédelemmel egybekötve.

Feladat:

- A település egyedi tájérték-kataszterének elkészítése, tájterhelhetőségi vizsgálatok elvégzése.
- Önkormányzati tulajdonban lévő tájsebek (gödrök, vízmosások) rekultiválására törekvése.
- A fejlesztési-, rendezési tervek készítése, felülvizsgálata során a tájvédelmi szempontok kiemelt figyelembevétele.

5.4. Emberi egészség védelme

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, a Növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény, az Állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. Törvény és a Levegő védelméről szóló 306/2010 (XII.23.) Korm. rendelet előírásai szerint kell az emberi egészségvédelemről gondoskodni.

5.5. Önállóan kezelt hatótényezők

5.5.1. Hulladékgazdálkodás

Cél:

- Környezetterhelés csökkentése.
- A szerves hulladék lakossági komposztálásának elősegítése
- Illegális hulladéklerakók felszámolása
- A települési hulladékkezelés közszolgáltatásban történő elvégzése során a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: Ht.) V. fejezet, illetve a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás végzésének feltételeiről szóló 385/2014. (XII.31.) Korm. rendelet előírásait kell figyelembe venni.
- A területek fejlesztésével együtt járó építkezések, mélyépítési- és rendezési munkálatok során keletkező hulladékokat a Ht. előírásai szerint kell kezelni.
- A szelektíven gyűjtött hulladékok részarányának növelése érdekében a szelektív hulladékgyűjtő rendszer megfelelő üzemeltetését, fejlesztését szorgalmazni kell (pl. a házhoz menő gyűjtőrendszer fejlesztésének támogatásával).
- A háztartásokban, illetve egyéb termelőknél keletkező veszélyes hulladékokkal kapcsolatban be kell tartani a veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól szóló 225/2015. (VIII. 7.) Korm.rendelet előírásait.
- A biológiailag lebomló szerves anyag hulladéklerakón történő elhelyezésének csökkentését kiemelten kell kezelni. A zöldhulladék gyűjtési akciók mellett a házi komposztálás minél nagyobb arányú elterjedését is szorgalmazni, támogatni kell.
- Az önkormányzati gyűjtési akciók során keletkező veszélyes és nem veszélyes hulladékok ártalmatlanítására, hasznosítására történő átadása csak az adott hulladékokra érvényes kezelési engedéllyel rendelkező vállalkozásnak történhet. A kezelési engedély meglététől a hulladék átadását megelőzően meg kell győződni.
- A Ht.61.§ (4) bekezdésének figyelembevételével az illegális lerakásokat fel kell számolni és a területek ellenőrzését meg kell oldani, az ütemezést ki kell dolgozni.
- Az érintett területeken keletkező veszélyes és nem veszélyes hulladék ártalmatlanítására, hasznosítására történő átadása csak az adott hulladékokra érvényes kezelési engedéllyel

rendelkező vállalkozásoknak történhet. A kezelési engedély meglétéről a hulladék átadását megelőzően meg kell győződni.

- A települési szilárd hulladékok és a veszélyes hulladékok kezelésének feltételeit a hatályos hulladékgazdálkodási jogszabályok határozzák meg.
- A Ht. 62 § (1) bekezdése alapján a kerület területén hulladékgazdálkodási tevékenység kizárólag a Pest Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály engedélyével végezhető.
- Hulladékgazdálkodási szempontból speciális szabályozást tartalmaz az egyes létesítmények kialakításának és üzemeltetésnek részletes műszaki szabályairól szóló 246/2014 (IX.29) Korm. rendelet, a biohulladék kezeléséről és a komposztálás műszaki követelményeiről szóló 23/2003. (XII. 29) KvVM rendelet, és a nem emberi fogyasztásra szánt állati eredetű melléktermékekre vonatkozó állategészségügyi szabályok megállapításáról szóló 45/2012 (V.8.) VM rendelet.
- A hulladékgyűjtő udvar vonatkozásában speciális szabályozást tartalmaz a 246/2014. (IX.29.) Korm. rendelet.

Feladat:

- A köztisztaságról és a hulladékgazdálkodási közszolgáltatásról szóló önkormányzati rendelet szükség szerinti felülvizsgálata.
- A települési hulladék keletkezését, csökkentését célzó intézkedések, vásárlási szokások, tudatformálás.
- A zöldhulladék csökkentése érdekében javasolt a házkerti komposztálás elterjesztése házi komposztálóedények kiosztásával, az ezzel kapcsolatos lakossági tájékoztatás.
- Illegális hulladéklerakások ellen megelőző akciók szervezése javasolt a civil egyesületekkel együttműködve. Az illegális hulladéklerakások megelőzése érdekében a térfigyelő kamerarendszerek kiépítése lehet indokolt az érintett területeken.

5.5.2. Zaj- és rezgés elleni védelem

Cél:

- A lakosság nyugodt pihenésének biztosítása.
- Az utak minőségének javítása.
- Forgalomtechnikai intézkedések zaj csökkentése céljából.

Feladatok:

- Stratégiai zajtérkép és intézkedési terv elkészítése, illetve annak folyamatos használata és karbantartása, valamint szükség szerinti, de legalább ötévenkénti felülvizsgálata.
- A stratégiai zajtérkép és az intézkedési terv eredményeinek és következményeinek beépítése a településrendezési tervbe, valamint az intézkedési tervben foglalt önkormányzat hatáskörébe tartozó feladatok ütemezett végrehajtása (a közlekedésfejlesztési koncepcióban, valamint a településrendezési tervben és a helyi építési szabályzatban foglaltakkal összhangban – a zajterhelés csökkentésének érdekében).
- A helyi zajvédelemre vonatkozó önkormányzati rendelet rendszeres felülvizsgálata és az új előírásoknak megfelelő módosítása, valamint az intézkedési terv vonatkozó megállapításainak beépítése a helyi rendeletbe.
- Az önkormányzati utak útburkolati hibáinak folyamatos javítása, valamint a burkolattal ellátott utak további növelése szükség esetén (a rossz állapotú utak nagyobb zaj- és rezgésterhelést eredményeznek, mely zavaró hatásúak a lakosság számára).
- A személy- és teherforgalom szabályozása a lakóövezetek útjainak tehermentesítésével, sebességkorlátozó táblák kihelyezésével, egyes utak behajtása csak célforgalom számára történő áthajtásával és lakó-pihenőövezetek kialakításával a településen.

5.5.3. Oktatás, nevelés, képzés

Cél:

- A lakosság környezettudatos szemléletének kialakítása.
- Helyi, környezettudatosságot ösztönző pályázatok, programok folytatása
- Zöld óvoda és ökoiskola rendszerének támogatása

Feladat:

- Lakosság bevonása a környezetvédelmi döntésekbe. (Lakossági fórum stb.)
- Lakosság folyamatos tájékoztatása a környezet állapotáról. (Helyi sajtó, hirdetmény, stb.)
- Lakossági pozitív környezettudatos szemlélet kialakításában hatékony eszköz a különböző pályázatok, címek adományozása, melyek bevezetése javasolt. Ilyen pályázatok többek közt „Tiszta udvar, rendes ház” elismerő cím adományozása, vagy a település fenntarthatóságának elősegítését leginkább támogató civil szervezet díjazása.

- A településen lévő zöldségtermesztés támogatása mellett fontos feladat további intézmények zöldségtermesztővé és ökoiskolává válásának elősegítése. A környezetvédelmi témájú, fenntartható életmóddal kapcsolatos programok, kirándulások, illetve foglalkozások koncepciójának kidolgozása és integrálása kiemelt fontosságú az óvodai és iskolai foglalkozásokba, hozzájárul a felnővekvő generáció környezeti érzékenységének, környezettudatos gondolkodásának kialakulásához és megerősítéséhez is, és ezen keresztül a felnőtt lakosság tudatosságának növeléséhez is.
- Környezetvédelmi szemléletformálást és ismeretterjesztést végző hatóságok, közmuvelőszervezetek, média általi tevékenységek (akciók, programok, tanácsadó jellegű mintaprojektek stb.) szervezése, ösztönzése, támogatása.
- A környezettudatos, fenntartható életmód és fogyasztás elveinek beépítése a gyakorlatba (pl. fogyasztói problémák orvoslása, útmutatók, segédletek készítése és közzététele).

5.5.4. Környezetbiztonság

Cél:

- A környezetet és a lakosságot veszélyeztető hatásokra való hatékony felkészülés megvalósulása.

Feladat:

- Az önkormányzatok és a lakosság felkészítése egy esetlegesen bekövetkező környezeti káresemény esetén végzendő teendőkről.
- Potenciális veszélyforrások feltárása.
- Helyi környezetbiztonsági rendszer kiépítése.
- A környezeti káresemények során riasztásra kerülő szakszemélyzet felkészítettségének ellenőrzése, a szükséges pótlólagos és kiegészítő oktatások és gyakorlatok végrehajtása.

6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI

Törtel község környezetvédelmi programjában előirányzott környezeti elemek védelme, ennek körében a lakosság komfort érzetének megtartása és javítása olyan feladatok megvalósításával érhető el, amelyek a helyi adottságra, értékekre épülve reális megoldásokat támogatnak. A lakosság egyenletes fogyasztása, a célfeladatoknak ellentmondó és a gazdasági adottságok kihasználásának gazdaságot korlátozó tényezői pesszimista gondolatokat ébresztenek. A 21. század felfokozott életvitele és normatív rendszere minden szinten óvatosságra int bennünket.

Törtel geopolitikai helyzete, Cegléd megyei jogú város elérhető közelsége (13 km) e fejlődő és élhető város lehetőségei reményt keltenek egy olyan peremvárosi helyzet kialakítására, amely kiegészíti és létevel pozitív hatást gyakorolhat Kecskemét város fejlődésére. Ez a pozitív hatás kölcsönös fennállása Törtel lakosainak optimizmusát erősítheti.

Az előző pontban meghatározott célok, feladatok megvalósítása érdekében ki kell építeni a szükséges eszközrendszereket.

A legfontosabb általános eszközrendszerek a következők:

- A fenntartható fejlődés települési szinten történő megvalósításának egyik leghatékonyabb eszköze a **lakosság szemléletformálása**.
- A **korszerű környezetgazdálkodás** beépítése az önkormányzati intézmények tevékenységébe. (Engedélyeztetési eljárások, tervezés, stb.)
- **Környezeti állapotrögzítő, megfigyelő rendszerek üzemeltetése, adatbázisok** lehetőséget adnak arra, hogy a település környezetében beállt változásokat nyomon lehessen követni. (OKIRKAPU, MePAR).
- Saját és külső források megteremtése. A külső források megszerzéséhez pályázatokat kell készíteni. A legtöbb esetben a pályázatok saját részt követelnek meg, ezért az önkormányzat feladata, a rendelkezésre álló anyagi forrásokból a saját rész elkülönítése.

6.1. Szemléletformálás

A Környezetvédelmi Program megvalósításában nagy szerep hárul a helyi társadalom tagjaira, szervezeteire.

A környezetvédelmi, természetvédelmi és a területfejlesztési törvény, valamint a Nemzeti Környezetvédelmi Program vonatkozásában sajátos feladatai vannak az önkormányzatnak.

A környezetvédelmi ismeretek, a **környezettudatos magatartásforma kialakítása**, az ökológiai szemlélet a társadalom minden tagja számára elengedhetetlen a fenntartható fejlődés irányába való előrelépés igénye miatt.

Az oktatás, képzés, tájékoztatás feladata, hogy az emberek számára világossá tegye az egyes döntéseik környezeti következményeit és a helyes megoldások módozatait. Az önkormányzatnak ebben tevékenyen részt kell vállalnia.

A helyi társadalom környezethez való viszonyában az országos és helyi tömegtájékoztatási eszközöknek döntő szerepe van. A környezetvédelmi tájékoztatás hatékonyabb formáinak alkalmazását kell elősegíteni és egyidejűleg a színvonalat növelni.

A helyi társadalom szempontjából **is alapvető elvárás az információhoz való jog biztosítása.** Ebből a szempontból nem elegendő a környezeti állapotadatok megadása, hanem szükség van az okok, okozók tisztázására is, mert e nélkül a védekezésnek korlátozottak a lehetőségei.

Szükség van az **információhoz jutás lehetőségeinek javítására.** A közösségek és a lakosság öntevékeny környezetvédelmi kezdeményezései számára szükséges megteremteni a hátteret. Tudatosítani kell a helyi társadalomban, hogy a környezeti feltételek, értékek a megfelelő életminőség lényeges összetevői.

A Települési Környezetvédelmi Program feladata olyan lehetőségek megteremtése, amelyek kihasználásával mód nyílik környezetbarát és egészséges életmódot folytatni. **A társadalmi részvétel és a tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységnek.** A megvalósítás érdekében a megfogalmazott és elfogadott Programot széles körben szükséges nyilvánosságra hozni. Elengedhetetlen a Nemzeti Alaptanterv részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatást helyi szinten is továbbfejleszteni.

A környezeti nevelést már egészen kicsi korban szükséges elkezdeni. Ehhez nyújtanak segítséget a közös rendezvények, akcióprogramok, környezetvédelmi klubok, szerveződések. Fontos egy iskolán kívüli képzési rendszer kialakítása, melyben igény szerint felnőttek is részt vehetnek. Szélesíteni kell a Programhoz kapcsolódó társadalmi szervezetek támogatását. Legfontosabb feladat a közvélemény szemléletének abba az irányba való formálása, hogy a szebb és egészségesebb környezet már belső igénnyé váljon. Ha a saját területén minden ember tesz valamit környezetünkért, akkor az előbb vagy utóbb mindenképp pozitív eredményhez és pozitív környezeti gondolkodáshoz vezet.

A helyi civil szervezetek és intézmények **kezdeményezései,** alapítványai lehetőséget adnak a lakosság környezettudatos szemléletének kialakítására, építésére és szinten tartására.

6.2. Tervezés, engedélyeztetés

A korszerű környezetpolitika előrelátó, célorientált és integrált megközelítést, a különböző területi szintek és az ágazatok közötti egyeztetett tervezést, programkészítést és megvalósítást igényel.

A környezetvédelmi törvény ennek szellemében rendelkezik a vármegyei és települési önkormányzatok környezetvédelmi program készítésének kereteiről és rendjéről. A törvény

előírja a települési környezetvédelmi program legalább kétévenkénti felülvizsgálatát, értékelését, és ennek megfelelően a szükségessé váló módosítások átvezetését.

A folyamatosan alkalmazott stratégiai tervezési módszerek helyi szinten is jó lehetőséget biztosítanak a környezeti célok, prioritások és probléma-megoldási módok pontosabb mérlegelésére. A stratégiai tervezés alkalmas az állandóan változó külső környezet új kihívásaihoz történő alkalmazkodás elősegítésére, a környezetvédelem eszköztárát gazdagító új megoldások folyamatos elsajátítására.

A számításba vehető alternatívák feltárása révén lehetőséget nyújt a különböző környezeti kockázatok csökkentésére, illetve megelőzésére, a szükséges pénzügyi források, költségvetési igények pontos megfogalmazására, az erőforrások pontos hasznosítására. Érvényesülnie kell a "szennyező fizet" elvnek.

A szabályozás alapja a legtöbb esetben egy-egy helyi regionális szinten megjelenő környezeti probléma megoldása. A szabályozás hatékonyságának javítását csak akkor lehet elérni, ha a kiválasztott eszközök megfelelnek a megoldandó probléma jellegének. Hatékonysági szempontból elengedhetetlen, hogy a szabályozási rendszer bizonyos elemei tükrözzék a helyi és regionális környezeti problémák sajátosságait. Ennek érdekében folyamatosan át kell tekinteni a környezetvédelem ösztönző és finanszírozási rendszerének működését helyi szinten is.

Helyi szinten szükséges a környezetvédelmi finanszírozási rendszer évenkénti áttekintése, a környezetvédelmi feladatokhoz történő igazítása, az költségvetési keret meghatározása érdekében. A környezetvédelmet önálló szakfeladatként kell elismerni és számára az éves költségvetésben önálló keretet kell biztosítani. Szükséges a környezetvédelmi önkormányzati rendeletek megfelelő alkalmazása is. A korszerű környezetpolitika hosszú távú és integrált megközelítést, a különböző területi szintek és ágazatok közötti egyeztetett tervezést, programkészítést és megvalósítást igényel.

Ennek érdekében:

- Össze kell hangolni a Törtelt érintő (helyi, járási, regionális) különböző ágazati koncepciókat, stratégiákat, terveket, hogy azok végrehajtása ne sértse a környezeti érdekeket, ne keresztezze a programban megfogalmazott célokat.
- A Program készítésekor figyelembe vettük azokat a nemzeti koncepciókat, programokat és terveket, amelyek meghatározóak a helyi program összeállításánál is. Meglévő

tervek, melyekre támaszkodni lehet: az Országos Környezeti Kármentesítési Program, Magyarország szennyvízelvezetési és szennyvíztisztítási programjának irányelvei, IV. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv, Nemzeti Környezetvédelmi Program.

- A program készítésénél számos olyan szempont vetődött fel, amelyre az említett programok, tervek nem tartalmaznak megfelelő útmutatást. Ezért a program végrehajtása során törekedni kell a kapcsolattartásra a regionális és nemzeti programok készítőivel, hogy a jövőbeni tervezés során a település szempontjait érvényesíteni lehessen.
- A Programot annak elfogadása után nem lehet magára hagyni, hanem folyamatos, gördülő tervezést kell megvalósítani. Ennek jellemzője az előbb említett vertikális tervezési gyakorlat kiépítése, amelynek során a programot aktualizálni kell, a nemzeti szintű szabályozásnak megfelelően, illetve az előremutató regionális elképzeléseket is érvényesíteni kell a létrejövő nemzeti szabályozásban.

6.3. Szabályozás

6.3.1. Szabályozással kapcsolatos problémák

A környezetre nehezedő terhek növekedése azt jelenti, hogy ma sehol a világon nincs olyan környezeti szabályozás, amely egyszerre lenne képes megelőzni és kezelni a problémákat.

A ma létező, nemzeti szintű szabályozásnak is az a legnagyobb hibája, hogy nem a problémák megelőzésére koncentrál, hanem a „cső végén” próbál eredményeket elérni. A fenntartható fejlődéshez szükséges szabályozás és a környezetvédelmi szabályozás között az a különbség, hogy míg az előbbinek az erőforrások fenntartható használatára kell vonatkoznia, addig az utóbbi az okozatok kezelésére irányul.

A sokat hangoztatott „szennyező fizet” elv nem alkalmas alapelvnek, hiszen a termelő minden terhet a fogyasztóra hárít. Ezért mind a közvetlen költségeket, mind pedig a negatív externáliákon keresztül jelentkező közvetett költségeket a társadalom egésze fizeti meg.

Összességében a szabályozás negatív oldala van túlsúlyban; kevés az olyan pozitív ösztönző, amely környezetbarát magatartásra sarkallná a termelőt és a fogyasztót.

6.3.2. A mozgástér tágítása

- Meg kell vizsgálni, hogy a jelenlegi rendeletek és jogszabályok milyen módon keresztezik a környezeti érdekek érvényesítését.

- Meg kell vizsgálni, hogy a környezet védelmére vonatkozó rendeletekben milyen joghézagok vannak.
- Fel kell tárni azokat a pontokat, ahol nagyobb helyi mozgástérre lenne szükség.
- Javaslatokat kell kidolgozni a rendeletek módosítására.

6.3.3. A belső mozgástér jobb kihasználása

A jelenlegi jogszabályi keretből adódó lehetőségek teljes skálájának kihasználása a helyi jogalkotásban lehetőséget ad a helyi rendeletalkotás új lehetőségeinek feltárásával, újabb rendeletminták alkalmazásával.

6.3.4. Kulcsjavaslatok a szabályozással kapcsolatosan

A külső mozgástér bővítésének legfontosabb iránya, hogy javaslatokat tegyünk olyan szabályozásra, amely kielégíti a megkívánt szabályozási feltételeket. Ezek a következők:

- A szabályozás a megelőzést szolgálja.
- A szabályozás az erőforrások fenntartható használatára vonatkozzon.
- A szabályozás elsősorban azokat a területeket érintse, amelyek finanszírozási igénye alacsony (pl. irányítás, ellenőrzés, felülvizsgálat, döntés, oktatás stb.).
- A szabályozás bevezethető és érvényesíthető legyen.
- A szabályozás adjon lehetőséget a fokozatos bevezetésre és alkalmazkodásra.
- A szabályozás kiszámítható, stabil és tervezhető legyen.
- A szabályozás pozitív módon ösztönözzön, ne a kijátszásra indítson, hanem a végrehajtót tegye érdekeltté a megvalósításban.
- Biztosítson elegendő forrást a problémák megoldásához.
- A globális szabályozás változtatásának egyik legfőbb iránya, hogy a **szubszidiaritás elvének** megfelelően, **helyi szinten biztosítsa** a döntés meghozatalát. Ennek értelmében meg kell szerezni a helyi környezetvédelmi problémák megoldására szánt, állami pénzeszközök feletti döntéskompetenciát. Például el kell érni, hogy a Törtelen képződő ilyen típusú adók és díjak helyben maradjanak, illetve a környezet- és természetvédelmi hatóság Törtelt érintő bírságainak bizonyos hányada is az önkormányzat környezetvédelmi feladatait segíti.
- A forrásképzés oldalán olyan javaslatokat kell tenni, amelyek a fogyasztási adó növeléséből biztosítanak bevételeket a fenntartható erőforrás-gazdálkodás céljaira, amely

intézkedésen keresztül a prevencióra lehet a hangsúlyt fektetni, azaz egy környezetbarát gazdaságon és társadalmon keresztül lehet a környezetvédelmi célokat teljesíteni.

- A meglévő forrásokból a lakosság olyan környezetvédelmi beruházásait kell támogatni, amelyek egybeesnek a fenntartható fejlődés megvalósulásának irányával, fenntarthatóvá alakítják a termelői és fogyasztói mintázatokat, elősegítik a szociális hátrányok mind egyéni kiegyenlítését.
- A lakossági környezetvédelmi beruházások támogatása elősegíti a vállalati környezetvédelmi fejlesztéseket is, mert a lakossági fogyasztói igény létrehozza a piacot, és ezzel diktálja a termelői innováció és a termékszerkezet váltás irányát.
- A pénzügyi források elosztási elveinek kialakításánál különbséget kell tenni a piaci és nonprofit alapon működő környezeti beruházások és szolgáltatások között. Választható technológiák esetén mindig a legjobb rendelkezésre álló technológia (BAT) elvének alapján kell dönteni, s mindig a végleges, az okok kezelésére vonatkozó megoldásokat kell támogatni.
- A piaci alapon működő beruházásokat, szolgáltatásokat kölcsönökkel, a hosszú megtérülésű beruházásokat feltöltődő alapokból a kamat mértékéig, a non-profit tevékenységeket pedig vissza nem térítendő juttatásokkal kell támogatni.

6.4 Intézményrendszer fejlesztése

A Nemzeti Környezetvédelmi Program célkitűzéseit figyelembe véve helyi szinten is szükséges környezetvédelmi információs rendszer kialakítása, mely kapcsolódik a regionális és végső soron az országos rendszerekhez.

A létrehozandó környezetvédelmi információs és adatrendszert úgy kell kialakítani, hogy az jól kezelhető és elérhető legyen.

Az egységes, komplex információs rendszerben megvalósítható az adatok helyi szintű megbízható gyűjtése, ellenőrzése, térinformatikai alapokon nyugvó rendszerezése, feldolgozása és továbbítása. A környezetvédelem terén is szükség van az Internet elérhetőségének biztosítására.

A Program megvalósítása szempontjából alapvető a környezetvédelem intézményrendszerének helyi szinten való erősítése. Enélkül veszélybe kerülhet a fenntartható fejlődés elvének gyakorlati érvényesítése, a közérdek védelme, az önkormányzati környezetvédelmi feladatok ellátása. Elengedhetetlen a környezetvédelmi szakmai szemlélet erősítése a települési és

lakossági célú beruházások véleményezésénél. Szorosabb együttműködésre kell törekedni a társhatóságokkal, oktatási, egészségügyi intézményekkel, vállalatokkal, a lakossággal és a civil szervezetekkel.

6.4.1. Szervezeti felépítés

A környezetvédelmi feladatok ellátásának mennyiségi és minőségi jellemzőit nagymértékben meghatározza az a szervezeti felépítés, amelyben a környezetvédelmi munka zajlik. Ezért a Környezetvédelmi Program végrehajtásának kulcskérdése, hogy lehet-e a jelenleginél jobb szervezeti felépítést rendelni a környezetvédelmi feladatellátáshoz.

Törtel Polgármesteri Hivatala a jelenlegi szervezeti felépítésében a szakirányú feladatok ellátására az elsőfokú hatósági feladatok teljesítésére megfelelő szakemberek foglalkoztatásával képes. Nem célszerű önálló Környezeti és Fejlesztési Bizottság megalakítása, mivel a települést érintő gazdálkodási, környezetvédelmi szakirányú feladatok, vélemények, értékelések készítésére a járási szintű szakértői bizottság közreműködését illetve külső szakértők egyedi foglalkoztatását veszi igénybe.

6.4.2. Együttműködés

A környezetvédelmi feladatok megvalósításában nagy szerepe van a társadalmi részvételnek, az együttműködésnek, ennek megfelelően a Kvt. a lehetséges szereplőknek köteleességévé teszi az együttműködést:

Kvt. 10. § (1) bekezdése szerint az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és szervezeteik, a gazdálkodást végző szervezetek és mindezek érdekvédelmi szervezetei; valamint más intézmények együttműködni kötelesek a környezet védelmében. Az együttműködési jog és kötelezettség kiterjed a környezetvédelmi feladatok megoldásának minden szakaszára.

A 10.§ (2) bekezdése szerint az együttműködéssel járó jogokat és kötelezettségeket e törvény, illetve az önkormányzat rendeletben állapítja meg.

Ezen túl a Program elfogadását követően meg kell keresni a lehetséges partnereket (társhatóságok, intézmények, civil szervezetek stb.) azzal a kéréssel, hogy a programot áttekintve határozzák meg azokat a területeket, ahol részt tudnak vállalni a feladatok megvalósításában. Ezt követően pontosítani kell az együttműködés részleteit, majd együttműködési megállapodások, valamint feladatátvállalási szerződések megkötésével kell javítani a környezetvédelmi feladatok megvalósítását.

A feladatellátás vizsgálata során nagy hangsúlyt kell fektetni az együttműködésben, feladatátvállalási szerződéssel megvalósítható feladatok körére, ezzel tehermentesítve a hivatali apparátust.

Törtel nem sorolható azon települések körébe, amelyek környezeti szempontból jelentős terheket örököltek a korábbi gazdasági rendszerből, illetve az aktuális társadalmi trendek és a globális folyamatok helyi hatásai is jelen lennének. Mindennek ellenére a javító, a fenntartó, megőrző feladatokhoz javasolt az együttműködés kialakítása a hazai – járások, régiók – és külföldi partnerekkel, elsősorban a testvértelepülési intézményekkel és gazdálkodó szervezetekkel.

Mindez tovább növeli a tapasztalatcsere lehetőségét. Az együttműködésnek a kölcsönös tájékoztatásban, közös projektek tervezésében és végrehajtásában, közös kutatásokban stb. kell megnyilvánulnia (pl. regionális projektek).

Az együttműködés (esetlegesen a nemzetközi együttműködés) mind forrás-, mind tudás- és tapasztalatszerzési lehetőségeket kínál, amelyekkel a jövőben tervszerűbben kell élni. Ennek érdekében a következő feladatok végrehajtása ajánlott:

- A települési környezetvédelmi programot angol nyelvre kell fordítani. Számba kell venni az ismert és potenciális partnereket, és a programot el kell küldeni számukra.
- Testvértelepülés partnerekkel (önkormányzati, tudományos, civil és gazdasági környezetvédelmi szervezeteivel) meg kell ismertetni a Települési Környezetvédelmi Programot, és fel kell vázolni a környezetvédelmi együttműködés főbb pontjait.
- Támogatni kell a társadalmi szervezetek között már kialakult környezetvédelmi együttműködéseket, és törekedni kell más szektorok bekapcsolására is a közös környezetvédelmi feladatok végrehajtása érdekében.

6.5. Anyagi források megteremtése

A környezetvédelmi törvény külön fejezetben rögzíti a környezetvédelem gazdasági alapjait. A Nemzeti Környezetvédelmi Program által meghatározott gyakorlatot célszerű helyi szinten is folytatni, azaz a települési környezetvédelmi program esetében az éves költségvetés bizonyos hányadát közvetlen környezetvédelmi célokra évente meg kell határozni. A belső környezetvédelmi fejlesztési forrásokat ki lehet egészíteni pályázatok útján megnyert forrásokkal.

A települési környezetvédelmi programban meghatározott feladatok ellátásához szükséges pénzeszközöket az alábbi módon lehetséges biztosítani:

- **A környezetvédelmi dologi kiadásokra** (tanulmánytervek készíttetése, mérések, állapotfelmérések, környezeti és környezet-egészségügyi adatok nyilvántartása, informatikai háttér biztosítása stb.), mint szakfeladatra, évente külön költségvetési keretet kell meghatározni.
- **A környezetvédelmi célú fejlesztésekre**, nagy beruházásokra évente külön fejlesztési keretet szükséges biztosítani, mely a programból fakadóan prioritási sorrendben finanszírozza a legégetőbb környezetvédelmi beruházásokat. A környezetvédelemre szánt pénzügyi keretek biztosításáról, valamint a környezetvédelmi fejlesztések, feladatok és beruházások ütemezéséről minden évben környezetvédelmi intézkedési terv gondoskodik.
- Megfontolandó egy környezetvédelmi alapítvány létrehozása, melyhez a magánszemélyek a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlásával járulhatnak hozzá.
- Fontos a hazai és nemzetközi környezetvédelmi célú pályázati lehetőségek folyamatos figyelemmel kísérése (KEHOP, GINOP, stb.) A pályázati támogatások igénybevehetősége érdekében a szükséges önrész biztosításával számolni kell.
- Az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik alapvető feltétele volt, hogy a tervezési és finanszírozási rendszert az EU szabályoknak megfelelően kell kialakítani, oly módon, hogy az megfeleljen az EU társfinanszírozást nyújtó strukturális és kohéziós alapok által megszabott követelményeknek is.

Az akcióprogramok finanszírozásának főbb típusai a következők:

- Nemzetközi (EU) és hazai pályázati úton finanszírozott beruházások (LIFE programok; EU Strukturális és Beruházás Alapok, Közösségi Kezdeményezések).
- Költségvetési beruházások.
- Állami célelőirányzatokból pályázati úton finanszírozott beruházások.
- Regionális és vármegyei pályázati úton finanszírozott beruházások.
- Gazdálkodó szervezetek által finanszírozott beruházások.
- Önkormányzatok által finanszírozott beruházások.
- Lakosság által finanszírozott beruházások.

EU Strukturális és Beruházási alapok:

Az európai uniós tagsággal hazánk jogosult az EU Strukturális és Beruházás Alapjaiból (ESB-alapok) származó fejlesztési forrás felhasználására.

Az ESB - alapok a következők:

- Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA);
- Európai Szociális Alap (ESZA);
- Kohéziós Alap;
- Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA);
- Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA)

Széchenyi 2020:

A Széchenyi2020 2014-2020 időszakra szólóan a következő operatív programokat hozták létre:

- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)
- Integrált Közlekedés- Fejlesztési Operatív Program (IKOP)
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP)
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)
- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)
- Vidékfejlesztési Program (VP)
- Közigazgatás- és Közszolgáltatás- Fejlesztés Operatív Program (KÖFOP)
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP)

Társadalmi Egyeztetés 2021-2027

A Kormány a 240/2014/EU bizottsági rendeletnek megfelelően széles körű társadalmi párbeszédet folytatott Magyarország 2021-2027 közötti uniós fejlesztési tervéről.

A társadalmi egyeztetés célja az volt, hogy a szakmai szervezetek és az állampolgárok megismerjék a fejlesztési időszak alapidokumentumait, a Partnerségi Megállapodást és az Operatív Programokat, és megtegyék azzal kapcsolatos észrevételeiket és javaslataikat.

Operatív Programok társadalmi egyeztetése

- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)

- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)
- Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP Plusz)
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)
- Belső Biztonsági Alap Plusz (BBA Plusz)
- Menekültügyi Migrációs és Integrációs Alap Plusz (MMIA Plusz)
- Határigazgatási és Vízumpolitikai Eszköz Plusz (HAVE Plusz)

LIFE Program:

A LIFE Program az Európai Unió környezetvédelmi, természetvédelmi, éghajlat-politikai projekteket támogató pénzügyi eszköze, amelyet 1992-ben hoztak létre.

Állami források:

- Ágazati források:

Agrárminisztérium; Emberi Erőforrások Minisztériuma; Belügyminisztérium; Pénzügyminisztérium; Igazságügyi Minisztérium; Technológiai és Ipari Minisztérium; Belügyminisztérium, Területrendezési, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság, Műtárgyfelügyeleti Hatósági Főosztály; Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály; Vízügyi Igazgatóságok;

Célelőirányzatok:

- Beruházás ösztönzési célelőirányzat
- Környezetvédelmi Alap Célfeladat
- Vízügyi Alap Célfeladatok
- Vidékfejlesztési Célelőirányzat
- Útfenntartási és Fejlesztési Célelőirányzat
- Regionális és egyéb önkormányzati források
 - regionális területfejlesztési előirányzatok
 - vármegyéhez decentralizált területfejlesztési források

- vármegyei környezetvédelmi keret
- járási és önkormányzati források
- Privát források:
 - lakosság
 - civil szféra
 - gazdálkodó

6.6. Szakmai partnerek

A fenntartható fejlődés és a környezetgazdálkodás alapvető feltétele a környezeti ügyek komplex kezelése. Ez az érdekelték és az érintettek (államigazgatási- és egyéb szakmai szervek, önkormányzatok, civil szervezetek, stb.) széles körű együttműködése révén valósítható meg.

A legfontosabb intézmények, szervezetek, amelyek az önkormányzatok környezetvédelmi munkájában partnerként megjelenhetnek:

- Katasztrófavédelmi Igazgatóságok;
- Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály;
- Vízügyi Igazgatóságok;
- Nemzeti Park Igazgatóságok;
- Magyar Államkincstár; Miniszterelnökség;
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH);
- Vármegyei Önkormányzatok;
- Kormányhivatalok Népegészségügyi Osztálya;
- Miniszterelnökség; Lechner Tudásközpont;
- Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft.,
- Belügyminisztérium, Területrendezési, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság, Műtárgyfelügyeleti Hatósági Főosztály;
- Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat;
- Agrárminisztérium;
- Technológiai és Ipari Minisztérium;
- Emberi Erőforrások Minisztériuma;

ZÁRSZÓ

Törtel Község Önkormányzatának képviselő-testülete a helyi Környezetvédelmi Program elfogadásával azt a célt tűzte ki, hogy a környezetállapot-értékelésből kiindulva megteremtse a feltételeit a környezetminőség-romlás megállításának és belátható időn belül történő, érzékelhető javításának. A Program az önkormányzat felelősségi körébe tartozó területeken meghatározta, meghatározza a feladatokat és célokat, az ezek megvalósításához, eléréséhez szükséges eszközöket, forrásokat és az intézkedések ütemezését.

A Program alapján, az egyes területeken összehangolt rövid távú (éves) intézkedési tervek kidolgozása válik lehetővé, mely az egyes szakterületek szabályozása, fejlesztése során az erőforrások optimális felhasználását biztosítja. A környezetvédelem alakítása csak megfelelő környezet-politika és erre épülő környezetvédelmi stratégia alapján lehetséges. A tervezés a fokozatosság és a kiszámíthatóság gondolatát is magában foglalja, ami a környezethasználók, a társadalom és a környezetvédelem igazgatási feladatait ellátó szervek számára egyaránt nélkülözhetetlen.

Kiskunmajsa, 2023. augusztus

1. számú melléklet

Megbízás és jogosultságok

(7 oldal)

MEGBÍZÁS, MEGHATALMAZÁS

Amely létrejött egyrészről **Törtel Község Önkormányzata** (székhelye: 2747. Törtel, Szent István tér 1. szám; törzsszáma: 730336; adószáma: 15730332-2-13; törvényes képviselő: Godó Tibor polgármester), mint megbízó és meghatalmazó (a továbbiakban: **MEGBÍZÓ**) másrészről a **CIKLUS Környezetvédelmi Mérnöki Iroda Korlátolt Felelősségű Társaság** (Röví. név: CIKLUS Mérnöki Iroda Kft; székhelye: 6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc u. 9/C; cégjegyzékszám: Cg.: 03-09-121743; adószáma: 23142367-2-03; bankszámlaszám: 11732143-20019543-00000000) és annak törvényes képviselő: **Dr. Feketéné Bicskei Éva** ügyvezető (anya neve: Csányi Mária; szem. ig. szám: 079853BE; lakcím: 6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc u. 9/C. szám), mint megbízott és meghatalmazott (a továbbiakban: **MEGBÍZOTT**) között.

A MEGBÍZÓ megbízza a MEGBÍZOTTAT, hogy

Törtel Község Környezetvédelmi Program dokumentációját készítse el (a továbbiakban: Feladat) a vonatkozó jogszabályokban rögzítetteknek megfelelően.

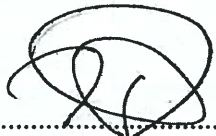
A MEGBÍZÓ meghatalmazza a MEGBÍZOTTAT, hogy

- a szükséges adatokat, információkat beszerezze, iratokat igényeljen és átvegyen;
- a MEGBÍZÓ helyett és nevében az érintett hatóságoknál (területileg illetékes Kormányhivatal, Katasztrófavédelmi Igazgatóság, stb.) eljárjon.

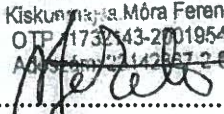
A képviseleti jog kiterjed mindazon cselekmények elvégzésére és jognyilatkozatok megtételére, amelyek a Feladat ellátása érdekében szükségesek.

A megbízás a Feladat maradéktalan megvalósításáig, míg a meghatalmazás a Feladat maradéktalan megvalósításáig, vagy annak visszavonásáig érvényes.

Kelt: Kiskunmajsa, 2023. május 18.

Törtel Község Önkormányzata
Godó Tibor polgármester
Megbízó

CIKLUS Környezetvédelmi
Mérnöki Iroda Kft.
6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc u. 9/C.
OTF: 1732143-20019543
Adószám: 23142367-2-03

CIKLUS Mérnöki Iroda Kft.
Dr. Feketéné Bicskei Éva ügyvezető
Megbízott

Előttünk, mint tanúk előtt:

1./ UDVÁROSY Dóra (név) 2./

6120 KISKUNMAJSA, PÁLVA U. 8/A (lakcím)

686671EE (szig. szám)

Udvarosy Dóra (aláírás)

2./ BELÁNYI ZSOFIA (név)

6134 KÖMÖLC, KÖRÖSTHÁZI (lakcím)

690519RA (szig. szám)

Belányi Zsófia (aláírás)

BÁCS-KISKUN MEGYEI MÉRNÖKI KAMARA

6000 Kecskemét, Klapka u. 19. II. 8.

Telefon/fax: (76) 418-020; 06-30-580-6142

E-mail: bkmmk@bkmmk.hu; Honlap: www.bkmmk.hu

Ügyfélfogadás: hétfő-péntek: 9⁰⁰-12⁰⁰; szerda: 14⁰⁰-16⁰⁰ óráig

Ikt. szám: BK_Á/862-2/2022.

Ügyintéző neve: Borsos Erzsébet

Tárgy: Átsorolás

HATÁROZAT

Név: Dr. Feketéné Bicskei Éva

Cím: 6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc utca 9/C.

Nyilvántartási szám: 03-0089

2022. április 1. napjától a SZÉM3 szakértői jogosultságról a

SZÉM3.3.4. Vízanalitika, vízminőség-védelem, vízminőségi kárelhárítás.

jogosultságra sorolom át.

Dr. Feketéné Bicskei Éva a Bács – Kiskun Megyei Mérnöki Kamara felhívására kérelmezte az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) módosításáról szóló 618/2021. (XI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Módrl.) hatálybalépését követően a SZÉM3 szakértői jogosultság helyébe lépő, a sajátos építményszakfajtaival összefüggő építésügyi műszaki szakértői szakterület területi vízgazdálkodás szakértői részszakterületek közül fenti részszakterületeken kívánja jogosultságát folytatni.

A Kormányrendeletben foglaltak alapján a nyilatkozatban megjelölt részszakterületekre a szakmagyakorlót át kell sorolni.

A határozatot a tervező – és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 42. §-ában és a Kormányrendelet 53. §-ában biztosított hatáskörömben hoztam.

A határozat a kérelemnek helyt adott, ezért az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 81. § (2) bekezdése alapján csak az azt megalapozó jogszabályhelyek szerepelnek, a jogorvoslatról való tájékoztatást mellőztem.

Kecskemét, 2022. június 14.

dr. Bóta Alexandra
titkár

Bács-Kiskun Megyei Mérnöki Kamara

Telefon: (76) 418-020 Fax: (76) 418-020

Cím: Kecskemét 6000 Klapka u. 19. II. em. 8.

Honlap: <http://www.bkmmk.hu>

Ügyszám: 35/2/03/2015

Ügyintéző neve: Borsos Erzsébet

Tárgy: Hulladékgazdálkodási szakértő tevékenység engedélyezése

57/2015

HATÁROZAT

Név: Dr. Feketéné Bicskei Éva

Lakcím: 6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc u. 9/C.

Végzettségek:

okl. vegyészmérnök (száma: 181/1968, kelte: 1968/06/29)

Kamarai nyilvántartási szám: 03-0089

számára az alábbi tevékenység folytatását engedélyezem, ezzel egyidejűleg a jogosultságot a Magyar Mérnöki Kamara által vezetett névjegyzékbe bejegyzem:

SZKV-1.1. - Hulladékgazdálkodási szakértő

Az engedély határozatlan ideig érvényes.

A határozatot a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 42. §-ában és a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről szóló 297/2009. (XII.21.) kormányrendeletben biztosított hatáskörömben hoztam.

A határozat a kérelemnek helyt adott, ezért a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 72. § (4) bekezdése alapján az indokolást és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást mellőztem.

Kelt: 2015. február 20.

..... Szalókiné dr. Kiss Katalin
titkár

Kapják:

1. Dr. Feketéné Bicskei Éva (6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc u. 9/C.)
2. Irattár

Bács-Kiskun Megyei Mérnöki Kamara

Telefon: (76) 418-020 Fax: (76) 418-020

Cím: Kecskemét 6000 Klapka u. 19. II. em. 8.

Honlap: <http://www.bkmmk.hu>

Ügyszám: 570/2/03/2016

Ügyintéző neve: Borsos Erzsébet

76/2016

Tárgy: Levegőtisztaság-védelem szakértő tevékenység engedélyezése

HATÁROZAT

Név: Dr. Feketéné Bicskei Éva

Lakcím: 6120 Kiskunmájsa Móra Ferenc utca 9/C.

Végzettségek:

okl. vegyészmérnök (száma: 181/1968, kelte: 1968/06/29)

Kamrai nyilvántartási szám: 03-0089

számára az alábbi tevékenység folytatását engedélyezem, ezzel egyidejűleg a jogosultságot a Magyar Mérnöki Kamara által vezetett névjegyzékbe bejegyzem:

SZKV-1.2. - Levegőtisztaság-védelem szakértő

Az engedély határozatlan ideig érvényes.

A határozatot a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 42. §-ában és a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről szóló 297/2009. (XII. 21.) kormányrendeletben biztosított hatáskörömben hoztam.

A határozat a kérelemnek helyt adott, ezért a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXI. törvény 72. § (4) bekezdése alapján az indokolást és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást mellőztem.

Kelt: 2016. December 5.

.....
Szalókiné dr. Kiss Katalin
titkár

Kapják:

1. Dr. Feketéné Bicskei Éva (6120 Kiskunmájsa Móra Ferenc utca 9/C.)

2. Írártár

Bács-Kiskun Megyei Mérnöki Kamara

Telefon: (76) 418-020 Fax: (76) 418-020

Cím: Kecskemét 6000 Klapka u. 19. II. em. 8.

Honlap: <http://www.bkmmk.hu>

Ügyszám: 571/2/03/2016

784/2016

Ügyintéző neve: Borsos Erzsébet

Tárgy: Víz- és földtani közeg védelem szakértő tevékenység engedélyezése

HATÁROZAT

Név: Dr. Feketéné Bicskei Éva

Lakcím: 6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc utca 9/C.

Végzettségek:

okl. vegyészmérnök (száma: 181/1968, kelte: 1968/06/29)

Kamarai nyilvántartási szám: 03-0089

számára az alábbi tevékenység folytatását engedélyezem, ezzel egyidejűleg a jogosultságot a Magyar Mérnöki Kamara által vezetett névjegyzékbe bejegyzem:

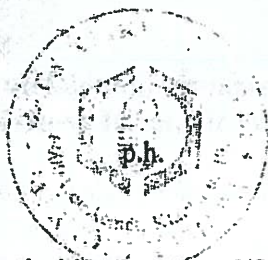
SZKV-1.3. - Víz- és földtani közeg védelem szakértő

Az engedély határozatlan ideig érvényes.

A határozatot a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építésszek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 42. §-ában és a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről szóló 297/2009. (XII. 21.) kormányrendeletben biztosított hatáskörömben hoztam.

A határozat a kérelemnek helyt adott, ezért a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 72. § (4) bekezdése alapján az indokolást és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást mellőztem.

Kelt: 2016. December 5.

..... Szalókiné dr. Kiss Katalin
titkár

Kapják:

1. Dr. Feketéné Bicskei Éva (6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc utca 9/C.)
2. Irattár

Bács-Kiskun Megyei Mérnöki Kamara

Telefon: (76) 418-020 Fax: (76) 418-020

Cím: Kecskemét 6000 Klapka u. 19. II. em. 8.

Honlap: <http://www.bkmmk.hu>

Ügyszám: 34/2/03/2015

Ügyintéző neve: Borsos Erzsébet

Tárgy: Vízanalitika, vízminőség-védelem, vízminőségi kárelhárítás tevékenység engedélyezése

HATÁROZAT

Név: Dr. Feketéné Bicskei Éva

Lakcím: 6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc u. 9/C.

Végzettségek:

okl. vegyészmérnök (száma: 181/1968, kelte: 1968/06/29)

Kamarai nyilvántartási szám: 03-0089

számára az alábbi tevékenység folytatását engedélyezem, ezzel egyidejűleg a jogosultságot a Magyar Mérnöki Kamara által vezetett névjegyzékbe bejegyzem:

SZVV-3.10. - Vízanalitika, vízminőség-védelem, vízminőségi kárelhárítás

Az engedély határozatlan ideig érvényes.

A határozatot a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 42. §-ában és a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről szóló 297/2009. (XII.21.) kormányrendeletben biztosított hatáskörömben hoztam.

A határozat a kérelemnek helyt adott, ezért a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 72. § (4) bekezdése alapján az indokolást és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást mellőztem.

Kelt: 2015. február 20.

..... Szalókiné dr. Kiss Katalin
titkár

Kapják:

1. Dr. Feketéné Bicskei Éva (6120 Kiskunmajsa Móra Ferenc u. 9/C.)
2. Irattár

KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
IGAZSÁGÜGYI SZOLGÁLTATÁSI FŐOSZTÁLY

Iktatószám: XX-ISZFO/1173/2014

Ügyintéző: dr. Szűcs Gábor
Telefonszám: +36 (1) 795-5697
E-mail: gabor.szucs@kim.gov.hu

Tárgy: igazságügyi szakértői névjegyzékbe vétel

Dr. Feketéné Bicskei Éva (a.n.: Csányi Mária, lakcím: 6120 Kiskunmajsa, Móra Ferenc utca 9/C) kérelmező az igazságügyi szakértői névjegyzékbe történő felvételére irányuló kérelmének elbírálása során meghoztam a következő

h a t á r o z a t o t.

Dr. Feketéné Bicskei Éva kérelmezőt az igazságügyi szakértői névjegyzékbe 010675 nyilvántartási számon

- hulladékgyűjtés,
- környezeti víz- és talajvédelem,
- levegőtisztaság-védelem

szakterületekre

f e l v e s z e m .

Ezen határozat indokolását és a határozat elleni jogorvoslatról való tájékoztatást a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 72. § (4) bekezdés a) pontja alapján mellőztem.

Budapest, 2014. március 21.

Dr. Navracsics Tibor
közigazgatási és igazságügyi miniszter
nevében és megbízásából

Dr. Bajzath Orsolya
főosztályvezető

P.H.

2. számú melléklet

Légszennyező anyagok élettani és ökológiai hatásai

(4 oldal)

TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028

Légszennyező anyagok élettani és ökológiai hatásai	
Kén-dioxid élettani és ökológiai hatásai (SO₂)	
Vegyjel és leírás	SO ₂ színtelen, vízben oldékony, jellemzően szúrós szagú gáz, vízzel egyesülve kénsavat, kénsavat képez. Molekulatömege: 64,07
Forrásai	A SO ₂ leginkább a kéntartalmú tüzelőanyagok elégetéséből származik, mint a szén és az olaj (pl. házi szénüzelés, ill. dízelmotorok). A SO ₂ kikerülhet ipari technológiákból is, ilyen pl. a műtrágyagyártás, az alumínium ipar és az acélgégyártás. Természetes forrásból a geotermikus folyamatoknál is kikerülhet a levegőbe.
Élettani hatásai	A SO ₂ belélegezve emberre és állatra egyaránt ártalmas. A nedves légúti nyálkahártyához adszorbeálódva, savas kémhatása folytán izgató hatású. A véráramba jutva a hemoglobint szulf-hemoglobinná alakítja, gátolja az oxigénfelvételt. Tiszta levegőn a vérkép helyreáll. Heveny hatása során irritálja az orr-, toroknyálkahártyát és a tüdőt, köhögést, váladekképződést és asztmás rohamokat okozhat. A szabad légköri koncentrációk mellett ezek nem fordulnak elő. Krónikus esetben a SO ₂ légzőszervi betegségeket, pl. hörghurutot (bronchitist) okozhat.
Leginkább veszélyeztetett csoportok	Gyermekek, légúti betegségben, különösen az asztmában szenvedő gyermekek, felnőttek és idősek.
Egészségügyi határérték	1 órás periódusban 250 mg/m ³ , 24 órás átlaga 125 µg/m ³ , éves átlag: 50 µg/m ³
Veszélyességi fokozat	III. veszélyes
Hatásai az ökoszisztémára	A SO ₂ kénsavat, kénsavat képez a levegő páratartalmával, amely károsítja az élővilágot. A savas esők fő alkotórésze, mely károsítja a fákat és teljes erdőket is elpusztíthat. A zuzmófélék bio-indikátorként mutatják a SO ₂ jelenlétét, mert a jelenlétében nem fejlődnek.
Hatása a látási viszonyokra	A SO ₂ másodlagos formában szulfáttá alakul, ami ködöt okozhat, rontva a látási viszonyokat. A redukáló típusú (főleg télen előforduló) füstköd fő alkotórésze.
Szén-monoxid élettani és ökológiai hatásai (CO)	
Vegyjel és leírás	CO színtelen, szagtalan, vízben kevésbé oldódó gáz. Szobahőmérsékleten nehezen oxidálódik. Molekulatömege: 28,01
Forrásai	A CO természetes forrásai: vulkánok, erdő- és bozóttüzek, élőlények anyagcseréje. Emberi tevékenységből: fosszilis tüzelőanyagok tökéletlen égésénél, erőművekből, gépjármű közlekedésből, lakossági fűtésből. A kohászatból, kőolajiparból, vegyipari és szállításipari technológiákból ugyancsak jelentős mennyiség származik. A dohányfüst és beltéri gáztüzelés szintén jelentős CO forrás.
Élettani hatásai	A CO emberre, állatra egyaránt rendkívül mérgező. Belélegezve két fő támadáspontja van. Ez egyik a véráramban lévő hemoglobin molekula, melyhez kapcsolódva kiszorítja onnan az oxigént. A hemoglobin szén-monoxid hemoglobinná alakul, ami az idegrendszer és a szívizom oxigén hiányát okozza. A másik támadáspont az agykéreg alatti központjai. A heveny mérgezés tünetei: fejfájás, nehéz légzés, szívműködési zavarok, súlyos esetben eszméletvesztés, légzésbénulás. A túlélő betegeknél gyakori a lassan gyógyuló idegi károsodás. Heveny mérgezés szabad légköri körülmények mellett nem fordul elő. Idült hatások tünetei: fejfájás, szédülés, álmatlanság, szívűtűi fájdalmak, idegrendszeri tünetek, a szívinfarktus gyakoriságának növekedése. Dohányosok vérében a szén-monoxid hemoglobinn tartalom tartósan nagyobb. Tiszta levegőben a szén-monoxid kiürül a szervezetből.
Különösen veszélyeztetett csoportok	Szennyezett levegőben dolgozók, idős emberek, terhes nők magzatai.
Egészségügyi határérték	1 órás időszakban 10 000 mg/m ³ , 8 órás átlag: 5000 µg/m ³ , éves átlag: 3000 µg/m ³
Veszélyességi fokozat	II. fokozottan veszélyes
Hatásai az ökoszisztémára	A SO ₂ kénsavat, kénsavat képez a levegő páratartalmával, amely károsítja az élővilágot. A savas esők fő alkotórésze, mely károsítja a fákat és teljes erdőket is elpusztíthat. A zuzmófélék bio-indikátorként mutatják a SO ₂ jelenlétét, mert a jelenlétében nem fejlődnek.
Hatása a látási viszonyokra	A SO ₂ másodlagos formában szulfáttá alakul, ami ködöt okozhat, rontva a látási viszonyokat. A redukáló típusú (főleg télen előforduló) füstköd fő alkotórésze.
Nitrogén-oxid élettani és ökológiai hatásai (NO₂)	

Készítette: CIKLUS KÖRNYEZETVÉDELMI MÉRNÖKI IRODA KFT. (6120 Kiskunmajsa, Móra F. u. 9/C.) Oldalszám: 1

Keltezés: 2023. augusztus

TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028

Légszennyező anyagok élettani és ökológiai hatásai	
Vegyjel és leírás	NO ₂ vöröses-barna, szúrós szagú, savas kémhatású gáz. Nagyon reakcióképes, erősen oxidáló, korrozív hatású. A levegőnél nehezebb, vízben rosszul oldódik. Molekulatömege: 46,01
Forrásai	A NO ₂ általában nem közvetlenül kerül a levegőbe, hanem nitrogén-oxid (NO) és egyéb nitrogén-oxidok (NO _x) más anyagokkal történő légköri reakciói során alakul ki. A természetből vulkanikus tevékenység, villámlások és jelentős mennyiségben a talajbaktériumok révén kerül a légkörbe. A NO ₂ főleg a fosszilis tüzelőanyagok (szén, földgáz, kőolaj) elégetéséből származik, különösen a járművekben használt tüzemanyagból. A városokban kibocsátott NO ₂ 80%-át adják a gépkocsik. A földgáztüzelésből, főleg a téli időszakban, ugyancsak NO és NO ₂ származik. Ipari források: a salétromsavgyártás, hegesztés, kőolaj-finomítás, fémek gyártási folyamatai, robbanóanyagok használata, és az élelmiszeripar.
Élettani hatásai	A nitrogén-oxidok állatra és emberre egyaránt mérgezőek. Az NO ₂ hatásmechanizmusa kettős. Egyrészt a nedves légúti nyálkahártyához kapcsolódva salétromos- ill. salétrom-savvá alakul, és helyileg károsítja a szövetet. Másrészt felszívódva a véráramba jut, ahol a hemoglobin molekulát methemoglobinná oxidálja, így az nem képes oxigént szállítani a szövetekhez. Heveny mérgezés tünetei: köhögés és nyálkahártya izgalom, köhögési, hányási inger, fejfájás, szédülés. A tünetek 1-2 órán belül lezajlanak, majd több órás tünetmentes időszak után kifejlődik a tüdőviznyő és a tüdőgyulladás. Szabad légköri körülmények között heveny mérgezés nem fordul elő. Huzamos hatás tünetei: az NO ₂ csökkenti a tüdő ellenálló képességét a fertőzésekkel szemben, súlyosbítja az asztmás betegségeket, gyakori légúti megbetegedéshez, idővel pedig a tüdőfunkció gyengüléséhez, vérkép elváltozásokhoz vezethet.
Különösen veszélyeztetett csoportok	Kisgyermek, asztmás betegek (a gyerekek különösen), a vérkeringési rendszer és a légzőszervek betegségeiben szenvedők.
Egészségügyi határérték	100 mg/m ³ 1 órás, 85 mg/m ³ 24 órás és 40 µg/m ³ éves átlag
Veszélyességi fokozat	II. fokozottan veszélyes
Hatásai az ökoszisztémára	A NO ₂ toxikus hatású a növényekre, 120 mg/m ³ koncentráció felett már rövid idő alatt is csökkenti fejlődésüket. Amennyiben a NO ₂ és az O ₃ egyszerre van jelen, a hatás fokozott. A kén-dioxiddal együtt részt vesz a savas esők okozásában.
Hatása az építményekre	A NO ₂ nedvesség jelenlétében savas kémhatású, ezért a fémeket és az építőanyagokat erősen korrodálja.
Hatása a látási viszonyokra	A NO ₂ szekunder részecskéket, nitrátokat alkot, amelyek ködöt képezhetnek, rontva a látási viszonyokat. A NO ₂ és más nitrogén-oxidok fő alkotórészei a barnás színű, fotokémiai. (nyári) füstködnek.
Üledő por élettani és ökológiai hatásai	
TSPM – összes lebegő portartalom; PM₁₀ – 10 mikron átmérőnél kisebb részecskék; PM_{2,5} – 2,5 mikronnál kisebb részecskék	
Rövidítések, jellemzés	A levegőben a szálló por-részecskék mérete széles tartományban mozog. A mérések során a TSPM, a PM ₁₀ és a PM _{2,5} tömegét vizsgálják. Az egészségre a 10 mikronnál kisebb (10 µm) méretű por jelent nagyobb veszélyt, mert lejut a mélyebb légutakba. A por toxikus anyagokat is tartalmazhat, ez esetben megítélésük a toxikus anyag szerint történik. Itt a nem toxikus porokat tárgyaljuk.
Forrásai	A TSPM részben természetes forrásokból, pl. talajerózióból, vulkáni tevékenységből, erdőtüzekből származik. Emberi tevékenység során főbb forrásai a szén, olaj, fa, hulladék eltüzelése, a közúti közlekedés, poros utak, és ipari technológiák, mint bányászat, cementgyártás, kohászat. A kisebb szemcsék természetes forrása a tengeri légtömegekkel érkező só, a növényi pollenek, baktériumok. A 2,5 mikronnál kisebb részecskék az atmoszféra kémiai reakcióiból is származhatnak.
Élettani hatásai	A porrészecskék ingerlik, esetleg sértik a szem kötőhártyáját, a felső légutak nyálkahártyáját. A 10 mikronnál nagyobb porrészecskéket a légutak csillószőrös háma kiszűri, a kisebbek lejutnak a tüdőhólyagokba. A tüdőelváltozást befolyásolja a belélegzett por mennyisége, fizikai tulajdonságai és kémiai összetétele. A por belégzése a légzőszervi betegek (asztma, bronchitis) állapotát súlyosbítja, csökkenti a tüdő ellenálló képességét a fertőzésekkel, toxikus

TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028

Légszennyező anyagok élettani és ökológiai hatásai	
	anyagokkal szemben. A porrészecskék toxikus anyagokat (pl. fémeket, karcinogén, mutagén anyagokat), valamint baktériumokat, vírusokat, gombákat adszorbeálnak, és elősegítik bejutásukat a szervezetbe. Az egyik legkárosabb porforrás az aktív és passzív dohányzás.
Leginkább veszélyeztetett csoportok	Csecsemők, légúti és keringési megbetegedésben szenvedők, idős korúak, aktív és passzív dohányosok.
Egészségügyi határérték PM10 TSPM	Nem toxikus porok: 24 órás: 50 mg/m ³ , éves átlag 40 mg/m ³ 1 órás: 200 µg/ m ³ , 24 órás: 100 µg/ m ³ , éves átlag: 50 µg/ m ³
Veszélyességi fokozat	III. veszélyes
Hatásai az ökoszisztémára	A porrészecskék a növények leveleire lerakódva gátolják a fotoszintézist, elzárják a légcseré nyílásokat (sztómákat). A növények ezért fejlődésükben visszamaradnak. Termesztett növények leveleire, termésére rakódva értéktelenné, felhasználhatatlanná teszik azokat.
Hatása a látási viszonyokra	A finom por rontja a látási viszonyokat, megtöri, ill. elnyeli a fényt. Forgalmas utakon a füst tömeges baleseteket is okozott.
Benzol élettani és ökológiai hatásai (C₆H₆)	
Vegyjel és leírás	Gyűrűs szén-hidrogén. Normál környezeti hőmérsékleten a benzol folyékony, de könnyen párolog, szaga jellegzetes. Molekulatömege: 78,11
Forrásai	Legnagyobb forrását a benzinüzemű járművek belsőégésű motorjai jelentik. A motorbenzin benzoltartalma jelenleg kb. 2%. Forgalmas utak, üzemanyagtöltő állomások, olajfinomítók, vegyi üzemek környezetében mérhető nagyobb koncentrációk.
Élettani hatásai	A szervezet lipidekben gazdag szöveteiben (idegrendszer, csontvelő, mellékvese, zsírszövet) halmozódik fel. Heveny hatás légköri levegőben nem fordul elő. Krónikus mérgezésben vérképzőszervi elváltozások, fehérvérűség, nyirokszervi daganatok fejlődhetnek ki, rákkeltő hatású. Gyakorlatilag nem állapítható meg olyan szintje, amelyenél nincs egészségügyi kockázat.
Egészségügyi határérték	24 órás átlag: 40 mg/ m ³ , éves átlag: 5 mg/ m ³
Veszélyességi fokozat	I. különösen veszélyes
Ózon élettani és ökológiai hatásai (O₃)	
Vegyjel és leírás	Az O ₃ színtelen, vízben oldódó, erősen oxidáló hatású gáz. A spontán lebomlás felezési ideje 3 nap. Molekulatömege: 48,0
Forrásai	Az O ₃ két szinten van jelen a légkörben. Az atmoszféra felső rétegeiben természetes úton képződik, a tengerszint feletti 25 és 50 km közötti tartományban. Ez a sztratoszférikus ózonpajzs szűri meg a Napból érkező, élővilágra veszélyes ultraibolya (UV) sugárzást. Mint légszennyező anyag. a földfelszín közelében, nagyrészt antropogén hatások következtében, fotokémiai folyamatok során keletkezik O ₃ . Képződésében ún. prekursor, primér anyagok (NO _x , CO, illékony szerves anyagok, más szerves vegyületek,) játszanak szerepet, a reakciókhoz az energiát az intenzív napsugárzás adja. Ezért az O ₃ koncentrációja nyáron nagyobb. A primer szennyező anyagok a kipufogó gázokból, más égési folyamatokból, oldószerek ipari alkalmazásából és felületkezelési technológiákból kerülnek a levegőbe. Az O ₃ a fotokémiai (oxidáló) füstköd jellemző anyaga.
Egészségügyi hatásai	Az O ₃ erősen mérgező az állatvilágra és az emberi egészségre. Rövid expozíciós idő alatt is irritálja a szemet, az orr- és toroknyálkahártyát, köhögést és fejfájást okoz. Krónikus hatás esetén hozzájárul az asztma kialakulásához és csökkenti a tüdőkapacitást.
Leginkább veszélyeztetett csoportok	Asztmások, tüdőbetegek és szívbetegek. Azok a személyek, akik gyakran végeznek fizikai munkát szabadban. Idős korúak.
Egészségügyi határérték	A 8 órás átlag nem lehet magasabb, mint 110 mg/m ³ ,
Veszélyességi fokozat	I. különösen veszélyes
Hatásai az	Az O ₃ és más fotokémiai típusú szennyező anyagok erősen toxikusak a növényekre.

TÖRTEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMJA
2023-2028

Légszennyező anyagok élettani és ökológiai hatásai	
ökoszisztémára	Befolyásolják a fotoszintézist, a növények légzési folyamatait, csökkentik a növekedésüket és a reprodukáló képességüket. Az ózonnak baktérium ölő hatása van, ami a természetes ökoszisztémákban káros.
Hatása az épületekre	Az ózon nagy koncentrációban korrodálja a fémeket, építőanyagokat, gumit, műanyagokat.
Hatása a látási viszonyokra	Az atmoszférában lezajló fotokémiai reakciókban vesz részt, ezek szilárd részecskéket hoznak létre, mint a szulfátok, nitrátok és szerves részecske maradványok. Ezek szórják a fényt, ami rontja a látási viszonyokat.
Veszélyeztetett területek	Az O ₃ kialakulása a prekursorokból időt vesz igénybe, ezért a kibocsátó forrásoktól (városoktól) távolabb is adódnak magas koncentrációk. Ismeretes azonban, hogy jelentős O ₃ koncentrációk mérhetők kiterjedt fenyvesek területén is, ami természetes forrásokra utal.